

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 08

FİYATI: 50 TL

30 Ağustos

30 Ağustos, Türk milletinin zulme ve esarete karşı bağımsızlık yolundaki inanç ve iradesinin göstergesidir. Cumhuriyetimizin kuruluşuna giden aydınlık yolda, birlik ve beraberliğin gücünü tüm dünyaya gösterdiği özgürlük ve zafer günüdür...

Kutlu Olsun

- Ufuk Akyol: Yerini ve Zamanını Bekleyen Tarihi Sözler • Yahya Aksoy: Dumlupınar Zaferi Vatanımızın Bütünlüğünü Sağladı • Cihangir Dumanlı: Büyük Taarruz Nasıl Yapıldı? • Yaşar Öztürk: Dünyaya Bedel Bir Türk Atatürk • Cengiz Önal: (Nutuk'tan) Nurettin Paşa'ya Verdiğim Yanıt • Cengiz Özakıncı: Türk Devrimi'nin 1789 Devrimi'nden Farklı Özgün Yönleri • Gürbüz Evren: İran Nükleer Silaha Kavuştu mu? • Dr. Tekin Özertem: Politika • Dr. Murat Molu: İyi Bir Savaş ya da Barışçıl Kavga • Ali Tekin Çam: İlahi Kodlama: Numeroloji • Mehmet Ünver: Şanslı Kuşak • Sabriye Aşır: Temu Harcama Yapmamızı Sağlamak İçin Nasıl Kumarhane Taktiklerini Kullanıyor? • Necdet Pamir: Türkiye ve Enerjide Bağımlılık Sorunu • Odyalı Yılmaz Güller: Tüketirken Tükeniyoruz • Tülin Kahvecioğlu: İçimizdeki Bahçe • Can Ince: Zorro'nun Kırbağı • Mete Akyol: Kurban Çayırı Köprüsü • Berk Yüksel: Kültürel Yozlaşma • Cemal Türkmen: Çifteler Treninde Bir Yolcu • Ada Öztürk: Muhteşem Gatsby 100 Yaşında • Songül Saydam: Kara Afrika • Vahap Candan: Eski Türklerde Kurgan Geleneği • İzlen Şen Tokar: Kaya Tırmanışçılarının Gözdesi: Arco • Aybars Kuday: Boğulmadık Devrim Yaptık • Reha Tartıcı: Doğanın Ritmiyle Beslenme • Nuray Bartoschek: Haklı Olmak mı, Huzurlu Olmak mı? • Tayfun Yılmaz: Yaratıcılık • Demir Ayaç: Müziğimizin Yüz Akı Bir "Genç" Nesrin Sipahi 90 Yaşında

Nice
100
Yıllara

Çocuk
Şiirleri

Şiir

Sen de Boya Dünyayı

Tekin Özertem

Resimleyen
Atakan Hürpek

TÜRKİYE \$ BANKASI
Kültür Yayınları

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Neşe Çölyaran

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 28 / 07 / 2025

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

- 3 Yerini ve Zamanını Bekleyen Tarihi Sözler** *Dr. Ufuk Akyol*

5 Dünyaya Bedel Bir Türk: Atatürk *Yaşar Öztürk*

- 10 Büyük Taarruz Nasıl Yapıldı?** *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 16 'Türk Devrimi'nin 1789 'Fransız Devrimi'nden Farklı, Özgün Yönleri** *Cengiz Özakıncı*
- 23 Dumlupınar Zaferi** *Yahya Aksoy*
- 29 Nurettin Paşa'ya Verdiğim Yanıt** *Cengiz Önal*
- 33 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 35 Kurban Çayırı Köprüsü** *Mete Akyol*
- 37 Boğulmadık, Devrim Yaptık!** *Aybars Kuday*
- 41 İyi Bir Savaş ya da Barışçıl Kavga** *Dr. Murat Molu*
- 44 İran Nükleer Silaha Kavuştu mu?** *Gürbüz Evren*
- 49 Politika** *Dr. Tekin Özerterem*
- 53 Eski Türklerde Anıt-Mezar/ Kurgan Geleneği** *Vahap Candan*
- 61 Haklı Olmak mı, Huzurlu Olmak mı?** *Nuray Bartoschek*
- 64 İçimizdeki Bahçe** *Tülin Kahvecioğlu*

İÇİNDEKİLER

- 68 Yaratıcılık** *Tayfun Yılmaz*
- 69 Numeroloji** *Ali Tekin Çam*
- 75 Zorro'nun Kılıcı** *M. Can İnce*
- 80 Yükselen Değer Kars** *Can Pulak*
- 87 Tüketerek Tükeniyoruz** *Odyay Yılmaz Güller*
- 89 Çifteler Treninde Bir Yolcu** *Cemal Türkmen*
- 95 Muhteşem Gatsby** *Ada Öztürk*
- 101 Temu Harcama Yapmamızı Sağlamak İçin Nasıl Kumarhane Taktiklerini Kullanıyor?** *Sabriye Aşır*
- 107 Lumumba** *Songül Saydam*
- 114 Kaya Tırmanışçılarının Gözdesi: Arco** *İzlen Şen Toker*
- 121 Doğanın Ritmiyle Beslenmek** *Reha Tartıcı*
- 125 Türkiye ve Enerjide Bağımlılık Sorunu** *Necdet Pamir*
- 132 Kültürel Yolaşma** *Berk Yüksel*
- 135 Şanslı Kuşak** *Mehmet Ünver*
- 139 Nesrin Sipahi** *Demir Ayaç*
- 146 Neler Olmuyor ki Dünyada** *Dr. Sezin San Sungunay*

4 Beni Hatırlayınız

40 İlk Dersimiz Türkçe

86 Bilginizi Denetleyin

120 Sudoku

151 Çözümler

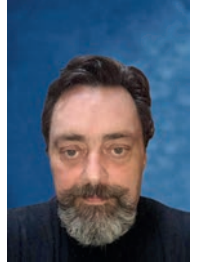
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Yerini ve Zamanını Bekleyen Tarihî Sözler

Tarihte söylenmiş öyle sözler vardır ki, hepimiz biliriz, unutulmamalarının nedeni söylendikleri andaki doğrulukları, geçerlilikleri olduğu kadar, zaman boyunca oluşan benzer durumlarda da hep aynı doğruluk ve geçerlilikte olmalarıdır. Öyle ya, zaten tekrardan ibaret demiyor muyuz tarih için?

O halde o sözlerin de tam yeri, zamanı belirsiz aralıklarla da olsa geliveriyor:

Geldim, gördüm, yendim.

Sen de mi Brutus?

Öyleyse, yıkıl sezar!

Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler!

Bir hayalim var!

Ya istiklal ya ölüm!

Yine de dönüyor!

Devletin dini adalettir!

**Hiçbir zaman bu kadar çok kişi, bu kadar az kişiye,
bu kadar çok borçlanmamıştır.**

Bu örnekleri hepimiz biliyoruz değil mi?

Ben, bugün yıllar önce bir mahkemede söylenen şu deyişin tekrar dillendirilesi olduğunu düşünüyorum:

Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr-ü kıymetten!

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile dolu bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevi, hususi ve resmi hayatımın her safhasını yakından bilenlerce bu aşkı malumdur. Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi mutlaka o milletin özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla kaimdir. Ben şahsen bu saydığım vasıflara çok ehemmiyet veririm. Ve bu vasıfların kendimde mevcut olduğunu iddia edebilmek için milletimin de aynı vasıfları taşımasını esas şart bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettirirse, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet icabı olan dostluk ve siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin, bu arzusundan vazgeçinceye kadar, amansız düşmanıyım.”

● “Biz Türkler, bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve istiklâl timsal olmuş bir milletiz.

● “Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, istiklâlden mahrum bir millet, medeni insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleyle lâıyk sayılamaz.”

● “Bilelim ki millî benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar: “

● “Millî mücadelelere şahsi hırs değil, millî ideal, millî onur sebep olmuştur.”

K Atatürk

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Yüz yıl önce 24 Ağustos 1925 günü Kastamonu'ya gelen Gazi, önce askeri üniforması, göğsünde İstiklal Madalyası, belinde kayışı ve kasaturasıyla askeri kışlayı gezdi. Askerle konuştu. Koğuştan çıkarken kapının üstünde “*Bir Türk on düşünmana bedelidir*” yazan levhayı görünce sordu:

“*Böyle mi?*”

“*Evet Paşam*” yanıtını alınca

“*Hayır*” dedi. “*Bence öyle değildir. Bir Türk dünyaya bedeldir!*”

En büyük kanıtı yedi düveli dizge getiren ülkesi ve ulusunu çağdışılıktan kurtaran Mustafa Kemal'in kendisiydi.

Halkın arasına karıştı. Belediye'ye geçti. Özellikle araç gereçleri, makineleri olamayan çiftçilerle konuşan Gazi:

“*Ben de çiftçi olduğumdan* »

biliyorum. Makinesiz ziraat olmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz, birlikler-le makine alırsınız. Senede dönüm ekeceğinize, on misli, yüz misli fazla ekersiniz. Bir de toprağa sevdiği tohumu bulup atmalıdır. Memleketimiz hakiki çiftçi memleketidir. Henüz bu hususta hak kazanmış değiliz.

Fakat ziraat memleketi olacağız. Bu da makine ile olacaktır. Memleketimizde yapılması lazım olan devletin esas noktası çiftçiliktir. Tüketici yaşamak iyi değil; üretici olalım!"

Esnafla görüşen Gazi:

"Bu elbiseler ucuzdur, hem basittir; yerli (elbise) ise pahalıdır. Aynı kumaştan birer elbise daha yaparsınız.

Biz her bakımdan medeni insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetini anlamadığımız içindir. Fikrimiz, zihniyetimiz medeni olacaktır. Şekillerimiz kıyafetlerimiz tepeden turnağa medeni olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Medeni olacağız. Bununla iftihar edeceğiz.

Bütün Türk ve İslam âlemine bakınız. Zihinlerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği kapsam ve yüksekliğe uyduramadıklarından ne büyük felaketler ve ızdıraplar içindedirler.

Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız ve en nihayet son felaket çamuruna batışımız bundandı. Beş altı sene içinde kendimizi kurtarmıştık. Bu, zihniyetimizdeki değişikliklerdir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz. Geriye ise hiç gidemeyiz. Çünkü ileri gitmeye mecburuz.

“İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde layık olduğumuz mevkii bulacak ve onu muhafaza edecek ve yükselteceğiz. Refah, saadet ve insanlık bundadır.”

Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle bir kuvvetli ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar ve mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde layık olduğumuz mevkii bulacak ve onu muhafaza edecek ve yükselteceğiz. Refah, saadet ve insanlık bundadır.”

Halk ve esnaflar Gazi'yi “Yaşasın fikir rehberimiz” diye alkışladı. İnebolu'ya geçen Gazi:

“Ben, şimdiye kadar millet ve memleket hayrına ne gibi hamleler, inkılaplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların alâka ve muhabbetlerinden, gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım. Hedefimiz, gayemiz, hep millet ve memleketimizin

selameti, saadeti ve ilerlemesidir. Şimdiye kadar yaptığımız icraatımızda ve aldığımız kararlarda bizi aldatan ve millet aleyhine tecelli eden hiçbir şeyimiz yoktur ve gösterilemez.

Milletimizi en kısa yoldan medeniyetin nimetlerine kavuşturmaya, mesut ve müreffeh kılmaya çalışacağız ve bunu yapmaya mecburuz.

İstanbul'da saltanat ve sefahatlerinin, menfaatlarının devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istila etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için hainane teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifelerin artık bu vatanı asla yeri yoktur ve olmaz.

Medeniyet için, ilerleme ve refah için ve memleketimizin selametini temin için daha çok çalışacağız. Bunu şimdiden size haber veriyorum.

Sizin cevherinizi, sizin ruh asaletinizi tanımayanlar vardır. Sizi şimdiye kadar yanlış yolda yürütmedim. Bundan sonra da yürütmeyeceğime emin olunuz. Benim ve arkadaşlarımın takip ettiğimiz

yol, milletimizi medeni bir millet ve memleketimizi müreffeh bir memleket yapmak ve size yüksek bir fikir vermektir. Sizi tanımayanlara sizi ve büyüklüğümüzü tanıstıracağız. Her defa olduğu gibi bu defa da sizinle, milletle temastan çok kuvvet ve salahiyyet aldım. Bunu milletin hayır ve menfaati için kullanacağım."

İnebolu Türk Ocağı'nda tarihi bir konuşma yaptı Gazi:

"Ey memleketi seven ve memleketi, milleti için hayatını fedadan çekinmemiş bulunan kıymetli vatan-daşlar! Hep beraber bütün cihana açık olarak ifade edelim ki, bunca inkılapların şuurulu kahramanı olan bu millet, medeniyet güneşinin bütün hararetini almıştır. Şüphe etmeye mahal var mıdır ki, bu hararetin feyizleri elbette emrivaki halinde feyizli olarak fişkur-maktadır.

Gerçi çok kısa bir zamanda seri ve yoğun denilecek kadar siyasi, idari, toplumsal inkılaplar yaptık.

Bu yaptıklarımızın sürat ve yoğunluğundan ancak memnuniyetle ve bah-tiyarlıkla bahis olunabilir. Çünkü bu böyle olmasaydı kurtuluş ihtimali tehlikeye düşebilirdi. Emniyet etmek lazımdır ki ve böyle yapmak zarureti olduğu içindir ki böyle yaptık.

Türkiye Cumhuriyeti'ni tesis

“Sizin cevherinizi, sizin ruh asaletinizi tanımayanlar vardır. Sizi şimdiye kadar yanlış yolda yürütmedim. Bundan sonra da yürütmeyeceğime emin olunuz.

*eden Türk halkı medenidir. Tarih-
eden medenidir, hakikatte medenidir.
Fakat medeni aleme -ben sizin öz
kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gi-
bi söylüyorum- medeniyim diyen
Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriye-
le, zihniyetiyle medeni olduğunu
ispat etmek ve göstermek mecburi-
yetindedir. Medeniyim diyen Türki-
ye Cumhuriyeti halkı, aile hayatıyla,
yaşayış tarzıyla medeni olduğunu
göstermek mecburiyetindedir.*

“Yaptığımız ve
yapmakta olduğumuz
inkılapların gayesi,
Türkiye Cumhuriyeti
halkını tamamen as-

*ri ve bütün mana ve şekilleriyle
medenî bir toplum haline kavuş-
turacaktır. İnkılaplarımızın asli
umdesi budur.*

*Kısacası medeniyim diyen, Tür-
kiye'nin hakikaten medeni olan hal-
kı, başından aşağıya kadar harici
vaziyetiyle dahi medeni ve olgun in-
sanlar olduğunu fiilen göstermeye
mecburdurlar.”*

30 Ağustos Zafer Bayramı'na
Afyon'a bekleyen genç-
lerin telgrafına yanıt verdi, onla-
rı “fikri ve toplumsal inkılabımızın
en ön saflarında da kendilerine la-
yık muhterem mevkide” yürümeye

davet etti.

Zafer Bayramı'nı çağdaşlaşma-
nın önemli adımını attığı Kastamo-
nu'da askerlere seslenerek kutladı
Gazi:

*“Ordumuz, milletin ilerleme ve
yükselme adımlarında öncü olmuş-
tur. Milletimizin bütün inkılapla-
rında birinci adımı işgal etmiştir.
Milleti sevk ve idare edenlerin en
büyük dayanağı ordu olmuştur. Di-
ğer milletlerde ordu ile millet dai-*

*ma yekdiğerleriyle
karşı karşıya-
dır. Hâlbuki biz-
de tamamıyla iş
tersinedir.*

*Meşrutie-
ti, kahraman su-
baylarımız ilan
ettirdiği gibi bu
inkılabı da yine
onların fedakâr-
lığına borçlu-
yuz. Bundan
sonraki yüksel-
me ve ilerleme
de sizin şuurlu*

kuvvetinizle olacaktır.

*Yaptığımız ve yapmakta oldu-
ğumuz inkılapların gayesi, Türkiye
Cumhuriyeti halkını tamamen asri
ve bütün mana ve şekilleriyle mede-
ni bir toplum haline kavuşturacaktır.
İnkılaplarımızın asli umdesi budur.
Bu hakikati kabul edemeyen zih-
niyetleri tarumar etmek zaruridir.
Şimdiye kadar milletin beynini pas-
landıran, uyuşturan, bu zihniyette
bulunanlar olmuştur.*

Her halde zihinlerde mevcut

bütün hurafeler tamamen kovulacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyne hakikat nurlarını nüfuz ettirmek imkânsızdır.”

Türk toplumunun karakterinin yüksek olduğunu bilen Gazi:

“Türk milleti çok büyük vakalarla ispat etti ki, yenilikçi ve inkılapçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, toplumsal inkılabı teşebbüs etmemiş değildir. Fakat hakiki semereler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep işe esasından, temelinden başlanmamış olmasıdır.

Bu hususta açık söyleyeyim: Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki, bir kitlenin bir parçasını ilerletelim, diğerini ihmal edelim de kitlenin tamamı ilerlemeye mazhar olabilsin? Mümkün müdür ki, bir camianın yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı semalara yükselebsin?

Şüphe yok, ilerleme adımları, dediğim gibi iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve iş, ilerleme ve yenileşme sahasında birlikte merhaleler kat edilmek lazımdır. Böyle olursa inkılap muvafakiyetle neticelenir.

Memnuniyetle görmekteyiz ki,

bugünkü gidişatımız hakiki icaba yaklaşmaktadır. Her halde daha cesur olmak lüzumu aşikârdır. Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemali veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya bir yere oturarak yumulur. Bu tavrın mana ve ifadesi nedir?

Efendiler, medeni bir millet anası, bir millet kızı bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal milleti çok gülünç gösteren bir manzardır ve derhal düzeltilmesi lazımdır.”

Kastamonu’ya veda etmek zordu. 31 Ağustos günü kendisini yolcu etmeye gelenlere seslendi:

“Benim için sizden ayrılmak çok acıdır. Fakat emin olunuz ki, size veda için elimi uzattığım zaman, bu sizden uzaklaşmak için değil, sizinle temasını bütün ömrümde hissetmek içindir. Teminat verebilirim ki, burada bulunmadığım ve birkaç yüz kilometre mesafede bulunduğum halde bile yine sizin içinizde imiş gibi mütehassis olacağım.”

Sevgiyi, desteği, gücü ve yetkiyi alan Gazi, yeni adımlara doğru ilerledi... •

yasarozturk@butundunya.com.tr

“Halka yaklaşmak ve halkla kaynaşmak daha çok aydınlara yöneltilen bir vazifedir. Gençlerimiz ve aydınlarımız niçin yürüdüklerini ve ne yapacaklarını önce kendi beyinlerinde iyice kararlaştırmalı, onları halk tarafından iyice benimsenip kabul edilebilecek bir hale getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır.” (1923)

M. Kemal Atatürk

Yılmadan Yorulmadan

Em. Tuğgeneral, Hukukçu Dr.

Cihangir Dumanlı

Kurtuluş Savaşımızın kesin sonuç muharebesi olan Büyük Taarruz, planlama, hazırlık ve yönetim bakımından büyük asker Mustafa Kemal Atatürk'ün askeri dehasının eseridir ve dünya harp tarihinde planlandığı şekilde yürütülen az sayıdaki muharebelere biridir.

Başlangıç Durumu

Sakarya Meydan Muharebesi'nde (Eylül 1921) taarruz gücü tükenen Yunan ordusu Eskişehir-Afyon-Uşak hattına çekilmiş, bir yıldır stratejik savunma için hazırlanmaktadır.

20 bin kişilik Yunan ordusunun üç kolordusundan biri Eskişehir karşısında, biri Afyon karşısında cephede; bir kolordu ikisinin orta gerisinde ihtiyattadır. Yunan ordusunun kuvvet çoğunluğu Afyon güneyindeki 12 kilometrelik tepeler hattındadır. (*Çiğiltepe, Tinaztepe, Belentepe, Erkmantepe, Kalecik Sivrisi*) Asıl savunma hattı Eskişehir- Afyon-Uşak hattıdır; burada savunmazsa geride İbulak Dağı'na dayalı ikinci bir hatta, burada da savunamazsa daha geride Dumlupınar'a çekilecektir.

O zamana kadar savunma muharebeleri veren TBMM ordusu Sakarya'dan sonra Başkomutan Mustafa Kemal'in ulusal yükümlülük (Tekâlif-i Milliye) emirleri ile

Büyük Taarruz Nasıl Yapıldı?

Yunan ordu komutanı Hacıanesti savaşı İzmir'den yönetirken, Başkomutan en ileride Kocatepe'den yönetmektedir.

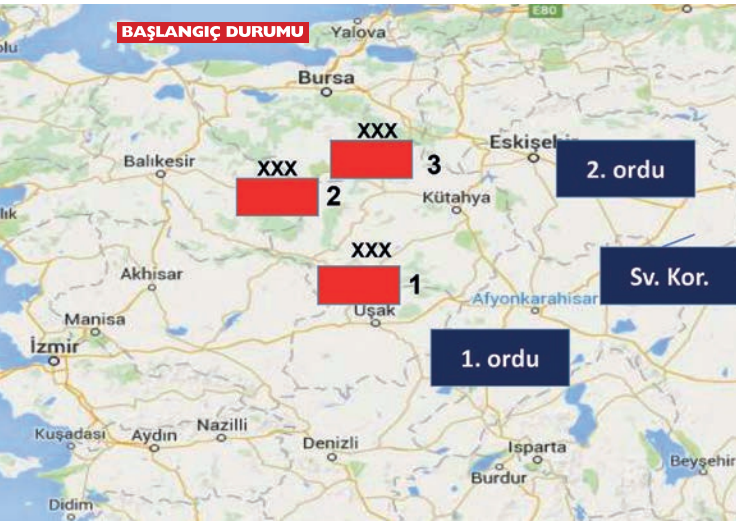
noksanlarını tamamlamış ve taarruz ordusu durumuna getirilmiştir.

200 bin kişilik TBMM gücü iki ordu (1. ve 2. ordular) ile bir süvari kolordusu (5. Süvari Kolordusu) olarak yeniden örgütlenmiştir. 1. Ordu güneyde Afyon bölgesinde, 2. Ordu kuzeyde Eskişehir bölgesindedir.

Yunan ordusu makineli tüfek, uçak ve kamyon sayısı bakımından üstündür ve bir yıldır aynı mevzide savunma için hazırlanmaktadır. TBMM ordusu ise süvari bakımından üstündür.

Yunan ordusu “Kralcı” ve “Venizelosçu” olarak siyasal bakımdan ikiye bölünmüş, komutanları liyakatlerine bakılmaksızın salt kralcı oldukları için atanmışlardır. TBMM ordusunun komutanları ise askeri okullarda iyi eğitim almış, I. Dünya Savaşı’nda savaş deneyimi kazanmışlardır. Yunan Ordu Komutanı Hacıanesti savaşı İzmir’den yönetirken Başkomutan en ileride Kocatepe’den yönetmektedir. »

Taarruz Planı ve Yığınlanma:

Başkomutan, düşmanın ağırlık merkezi olarak İzmir-Uşak Afyon ulaşım ve haberleşme hattını seçmiştir. Bu hat kesilirse cephedeki Yunan kolorduları ikmsalsiz kalacak, İzmir'deki ordu komutanı ile bağlantıları kesilecek ve eşgüdümlü hareket edemeyeceklerdir.

Bu hattı en kısa yoldan kesmek için sıklet merkezi güneyde Afyon güneyinde 1. Ordu bölgesindeki tepeler hattında tutulmuştur. Fakat bu bölge düşmanın da en kuvvetli tuttuğu bölgedir. Düşman cephesini güneyden yarmak ve Sincan Ovası'na inerek İzmir-Uşak Afyon hattını kesbilmek için bu bölgeye düşmandan daha büyük kuvvet yığmak gerekmiştir. Gereken kuvvet Eskişehir bölgesindeki 2. Ordu'dan kaydırılacaktır. Fakat bu bölgenin zayıflatıldığını ve kuvvetimizin büyük

bölümünün Afyon bölgesine kaydırıldığını düşmana belli etmemek zorunludur.

Eskişehir bölgesinden güneye Afyon bölgesine üç kolordu (90 bin asker) havadan gözetleme yeteneğine sahip düşmana belli etmeden büyük bir gizlilik

içinde örtü ve aldatma önlemler ile kaydırılmış, Afyon güneyinde sıklet merkezi yapılacak 12 kilometrelik

Türk askerleri siperde beklerken

tepelere hattında düşmana asker sayısını bakımından 6 kat, top sayısı bakımından 4 kat üstün kuvvet yığılanmıştır.

Taarruz planı, harp prensiplerinden baskın ve sıklet merkezi prensiplerine dayandırılmıştır.

Taarruz, yığın saklanmanın tamamlanacağı 26 Ağustos'ta başlayacak, sıklet merkezi Afyon güneyinde 1. Ordu bölgesinde olacak, Eskişehir bölgesindeki 2. Ordu şiddetli taarruz ile düşmanı sıklet

merkezimizin yeri hakkında yanılacaktır. 5. Süvari Kolordusu 25/26 Ağustos gecesi sızma yürüyüşü ile düşmanın geçilemez sandığı Ahır Dağı'nı aşarak düşmanın gerisine sarkacak, İzmir-Uşak Afyon ulaşım hattını kesecek ve düşmanın gerideki savunma hatlarına çekilmesine engel olacaktır. Düşman cephesinin yarılması için Afyon güneyindeki Çiğiltepe, Tınaztepe, Belentepe, Erkmentepe ve Kalecik Sivrisi'nin ele geçirilmesi gerekmektedir.

Güneye yığınaklanma ve taarruz hazırlıkları o kadar gizli yapılmıştır ki Yunan komutanlar her şeyden habersiz 25/26 Ağustos gecesi Afyon'da eşleri ile birlikte büyük bir balo düzenlemişlerdir.

Birinci Gün (26 Ağustos):

Sabaha karşı Afyon'daki eğlenceden cepheye dönen Yunan komutanlar saat 04:30'da Türk topçusunun sessizliği yırtan sesini duyunca baskına uğradıklarını anlamışlardır. Topçumuz tanzim ateşinden sonra piyadenin ilerlemesini kolaylaştırmak için hazırlık ateşi ile düşman mevzilerini parçalamış, bir yıldır hazırladıkları engelleri kaldırmış, düşman topçusunu susturmuştur.

Büyük Taarruz'da Türk topçuları

Topçu hazırlık ateşinden sonra birinci hattaki piyadeler 06:00'da şiddetli taarruza başlamış ve düşmanın "6 ayda alınmaz" dediği tepeler hattında Tınaztepe, Belentepe ve Kalecik Sivrisi iki saatte ele geçirilmiştir.

Eskişehir bölgesinde ikincil taarruz yapan 2. Ordu'nun şiddetli taarruzlarını gören düşman, asıl taarruzumuzun yerini anlayamadığından ihtiyat kolordusunu muharebeye sokmamıştır.

Türk süvarileri

Cephede beklemedikleri şiddette taarruzla karşılaşan Yunan komutanlar, arkalarında Türk süvarilerini görünce paniğe kapılmışlardır.

2. Gün (27 Ağustos):

Saat 04:00'da başlayan taarruzla birinci gün ele geçirilemeyen Çiğiltepe ve Erkmentepeler ele geçirilmiş, düşman cephesi yarılmış, birinci hat tümenlerimiz Sincan Ovası'na inmiştir.

İzmir'deki ordu komutanları ile bağlantıları kesilen ve birbirinden ayrılan Yunan kolorduları, cepheden şiddetli taarruzlar ve gerilerindeki Türk süvarileri nedeniyle ikinci savunma hattına düzenli olarak çekilememişlerdir.

2. günün önemli olayları Çiğiltepe'yi Başkomutan'a söz verdiği zamanda

Geri çekilen
Yunan askerleri

ele geçiremeyen 57. Tümen Komutanı Yarbay Reşat Çiğiltepe'nin intiharı ve yanmış, yıkılmış Eskişehir'in kurtarılmasıdır. Çiğiltepe, Tümen Komutanı'nın intiharından sonra ele geçirilmiştir. Aynı gün Başkomutanlık Karargâhı Kocatepe'den Afyon Belediye Binası'na taşınmıştır.

3. ve 4. günler (28-29 Ağustos):

İkinci savunma hattına çekilmesine olanak verilmeyen düşman, üçüncü hat olan Dumlupınar'a çekilmeye çalışmış fakat şiddetli taarruzlarımız karşısında düzgün bir

Kaçan Yunan askerleri tarafından yakılan Türk köyü

şekilde çekilememiştir. Kimi Yunan birlikleri dağınık şekilde Dumlupınar'da mevzilenmişlerdir.

5. Gün (30 Ağustos):

29/30 gecesi Afyon'daki Başkomutanlık Karargâhı'nda cephe-den gelen raporları durum haritasına işleyen Batı Cephesi Harekât Şube Müdürü Kurmay Binbaşı Tefvik Bey durumu Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya ve İsmet Paşa'nın emri ile Başkomutan'ı uyandırarak ona da arzetti. Düşmanın kuzeyden, doğudan ve güneyden kuşatıldığını, arkasını Dumlupınar'a dayadığını burada da düzenli bir savunma yapamadığını gören Başkomutan Mustafa Kemal, hemen Fevzi ve İsmet Paşalarla birlikte durumu değerlendirdiler. Zafer günü gelmişti. Düşman planlandığı gibi Dumlupınar'da muharebeye zorlanmış ve kuşatılmıştı. Başkomutan, Fevzi Paşa'yı Eskişehir bölgesindeki 2. Ordu'ya gönderdi. Kendisi de 1. Ordu bölgesine gitti ve Zafertepe'den

imha harekâtını yönetti. Düşmanın 11 tümeninden beşi imha edilmiş, kaçabilenler Kızıldaş Vadisi'nden Uşak-İzmir yoluna ulaşabilmişler fakat bu yoldaki süvarilerimizin kurduğu pusulardan kurtulamamışlardır.

Musafa Kemal, Fevzi ve İsmet Paşalar 31 Ağustos günü öğlen saatlerinde muharebe meydanının ortasındaki Çalköy'de yanık bir kağın arabasının üzerinde durumu değerlendirek tüm kuvvetlerle Uşak İzmir yönünde kaçan düşmanı takibe karar verdiler. 10 gün süren 300 kilometrelik takip sonunda geçtiği yerleri yakıp yıkarak kaçan düşman 15 Mayıs 1919'da törenlerle çıktığı İzmir'de 9 Eylül 1922'de denize döküldü.

Kurtuluş Savaşımız kesin zaferle sonuçlanmıştı.

Yunan Ordu Komutanı Hacıanesti başarısız olunca görevden alınmış, yerine Kıdemli Kolordu Komutanı General Trikopis atanmış, General Trikopis de 2 Eylül'de Uşak'ta esir alınmıştı... •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

‘Türk Devrimi’nin 1789 ‘Fransız Devrimi’nden Farklı, Özgün Yönleri

Türk Devrimi’nin ‘özgün’, ‘yerli ve milli’ olmadığı, 1789 Fransız Devrimi’nin taklidi olduğu propagandası 80 yılı aşkın bir süredir toplumun her kesimine yayılmış ve Atatürk’ün Fransız Le Matin gazetesinin 7 Mart 1928 günlü sayısında yayımlanan demecinde Fransız Devrimi’nden övgüyle söz ettiği tümceler, bu savın dayanaklarından biri olarak gösterilmiştir.

La Matin’de Fransızca olarak yayımlanan bu demecin Türkçe çevirisi 8 Mart 1928 günlü Hakimiyeti Milliye’de eski harflerle yayımlanmış ve ertesi gün, Hakimiyeti Milliye’nin 9 Mart 1928 günlü sayısında “Ağaoğlu Ahmet” imzasıyla yayımlanan bir makalede, Atatürk’ün Le Matin’e verdiği demecden alıntılar aktarılırken,

Türk Devrimi ile 1789 Fransız Devrimi arasındaki benzerlik ve ayrılıklar da gözler önüne serilmiştir. Türk Devrimi’nin yerli ve milli olmayıp 1789 Fransız Devrimi’nin taklidi olduğu savımı çürütücü saptamalar içeren, ancak bugüne dek pek bilinmeyen bu makale, günümüz Türkçesiyle tam metin olarak şöyledir:

Ahmet Ağaoğlu’nun Gazi’nin Beyanatı” başlıklı makalesi (Hakimiyeti Milliye 9 Mart 1928)

Gazi'nin Demeci

Okuyucularımız Gazi'nin (Fransa'da Le Matin gazetesinde yayımlanan) demecini dünkü sayımızda okudular. Türk'ün Büyük Kıtlavuzu, başında bulunduğu devrimin niteliğini ve 'Türk Demokrasi'sinin "kendisine özgü ayırdedici özelliğini" güzel ve güçlü tümcelerle açıklamıştır. En yetkili bir dilden çıkan bu açıklamaların önemi ve değeri açıktır. Avrupa basınının bir bölümü üzücüdür ki şimdi bile 'Türk Devrimi'ni anlayamamakta diretiliyor. Yalan yanlış bilgi ve kimi kez de kötü niyetten esinlenen bu kesim basın, Yeni Türkiye hakkında ortaçağ söylencelerini ve efsaneleri andırır bilgiler vermektedir. Şimdilerde bu

20 Ekim 1921 tarihli Türk-Fransız Ankara Antlaşmasını imzalayan Fransız devlet adamı Franklin Bouillon (Atatürk'ün solunda)

gibi bilgiler Türklerin geleneksel bir sempati besledikleri Fransa gibi bir ülkenin basınında yer bulunca, Türk çevresini cidden incitmekten geri kalmıyor:

Bu konuda da Büyük Gazi'miz bütün Türk kamuoyunun görüşünü

Atatürk ve Fransız yazar, asker ve gazeteci Claude Farrere (ortada).

Fransız Devrimi'nden.

yansıtarak Fransa'nın dünya özgürlük tarihinde oynamış olduğu devasa rolü şöyle tanımlıyor:

“Fransa Devrimi, bütün dünyaya özgürlük düşüncesini yaymıştır ve bu düşüncenin hâlâ ilk kaynağı bulunmaktadır!”

O halde eğitim ve öğretim konusunda özellikle Fransa'dan esinlenmiş olan Türk, kendi devriminin de Fransızlarca olumlanmasını beklemek hakkına sahip değil midir?

Genellikle Fransızların ve

Fransız düşünürlerinin Türk Devrimi'ni saygı ve sevgiyle karşılamış olduğunu yadsıyamayız. Dahası, İstiklal Mücadelesi sırasında Fransızlar ile Anadolu'da çarpışırken bile, Fransız devlet adamlarının ‘Türk Mücadelesi’ni olumlayıp övdüklerine tanık olduk.

Fakat, bu genel uyumu ara sıra ve salt saçma, uydurma sözlere ve kötü niyete dayanarak çiğneyen olayların ortaya çıkmasını da yine o çevrede görünce, etkilenmemek

ve üzülmek kabil olamıyor. Bir kesim Fransız basını ‘Türk Devrimi’ni anlayamıyorlar ya da anlamak

Fransız Devrimi'nden.

istemiyorlar. Nedeni nedir? Çünkü bu kesim basın 'devrim' kavramını salt bir açıdan görmeye ve her devrimin kesinlikle Fransız Devrimi' nin tıpkısı olması düşüncesine alışmıştır.

Oysa ki ne İngiltere'nin 1688'de yapmış olduğu devrim, ne Rusya'nın 1917'deki ve ne de Almanya'nın 1919'daki devrimleri Fransız Devrimi' nin tıpkısıdır.

Türk Devrimi' ne gelince:

*Bu devasa olay da **dünya tarihinde kendine özgü "nev-i şahsına münhasır" bir olgudur.** Türk, tamamen taklitçi olmadığını ve yarıradılışında büyük yaratıcı bir güç taşıdığını işte bununla (Türk Devrimi' yle) kanıtlamıştır.*

Hâlâ bizim 'Misak-ı Milli'miz ile ilk Anayasamız (1921 'Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'muz), devrim tarihinde bir benzeri görülmemiş birer başarıdır!

Hukuk-u Hükümrani' ye (saltanata) el koyan millet, (1921 Anayasası' nda) 21 maddede Yeni Türkiye'nin yönünü, hedef ve amacını, olabilecek en büyük açıklık ve kesinlikle temin ederek "Kuvayı Sülasi" yi (Üç Gücü: Yasama, Yürütme ve Yargı güçlerini) kendi tüzel kişiliğinde toplayan bir 'Tek Meclis' ile, Devrim'in gerçekleşmesine doğru büyük bir hızla işleyen hayret verici bir devlet aygıtı kurdu!

*İşte **Büyük Gazi'nin kılavuz olduğu devrimin orijinalitesi (özgünlüğü), hususiyeti (özelliği)!** Başkalarının günlerce yaptıklarını, biz bu dahiyane örgüt sayesinde haftalara sığdırdık; bundan dolayı başkaları bizi anlayamıyorlarsa, kusur kendilerindedir!*

Gazi açıklamalarında diyorlar ki: **"Her millet devrimini**

Bağımsızlık Savaşımızda 'tekalifi milliyet' ve halkımız.

Bağımsızlık Savaşımızda Mustafa Kemal (Atatürk) ve halk.

toplumsal çevrenin baskısı ve gereksinime bağlı hal ve duruma ve bu ihtilal ve devrimin zaman ve vukuuna göre yapar."

Bizim devrimimizle Fransız Devrimi arasında tam yüz elli yıl geçmiştir; o zamandan bu yana toplumsal, ekonomik, siyasi anlayışlar, dahası devlet kavramı derin dönüşümlere uğramıştır. Bundan dolayı bugünkü devrimlerin nitelik ve doğrultuları da tümüyle başkadır.

Bundan başka, Fransız Devrimi'nin devirmek zorunda kaldığı teşekküller kurumlar ve kuruluşlar ile Türk Devrimi'nin devirdiği kurumlar, kuruluşlar arasında çok büyük ve derin farklar vardır; bizdeki hükümdarlık makamının niteliği ile Fransa'daki hükümdarlığın niteliği; bizdeki medrese örgütü ile Fransa'da kilise

örgütü; bizdeki toplumsal durumda Fransa'daki toplumsal kuruluşlar arasında bir tek ortak nokta bulamazsınız.

Gerçekte devrimin gelişimi ve olayların geçişi arasında benzerlik vardır. Örneğin bizde de Fransa'da da hükümdarlık millete ihanet etti. Yabancılarla işbirliği yaptı. Bizde de Fransa'da da ülke yabancının istilasına maruz kaldı. Fransa'da olduğu gibi bizde de yüksek ruhani (dinsel) makamlar, devrimi tekfir ve telin eyledi. Fakat bu benzerlikler var olmakla birlikte, bizdeki bilimsel, dinsel, toplumsal ve siyasi kuruluşlar bütünüyle başka olduğundan, devrimimizin istikamet vuruşu da Fransız Devrimi'ne tamamen benzemedi. Hakkımızda doğru ve dürüst bir fikir edinmek ve devrimimizi yansız ve adilane değerlendirebilmek için, öncelikle bizi bilmeli ve

anlamalıdır. Yoksa uluorta yürütülen düşünce ve hükümler, özde aynı amaca doğru yürüyen ve tarihen birbirlerine pek çok manevi ilgilerle bağlı olan Fransa ve Türkiye gibi iki ülke arasında yanlış anlamalar oluşturmaktan başka hiç bir yarar sağlamaz. İlke, birbirimizi anlamaya çalışmaktır. Batı ve Doğu'nun en önemli demokrasileri olan bu iki ülke arasında barışa çalışan ortak çalışma zemini aramaktan ibaret olmalıdır.

Büyük Gazi diyorlar ki: **"Bu noktayı kavramayanlar ve iyice anlatmayanlar var ettiğimiz yapıt konusunda bir düşünce ve hüküm oluşturmazlar!"**

Bu gibiler cahil (bilisiz) mürekkep içine dalmış inatçılarıdır ki hem kendilerini ve hem de milletlerini aldatmakla meşguldürler!

Ağa Oğlu Ahmed
*

Türk Devrimi'nin 1789 Fransız Devrimi'nin bir taklidi olmayıp dünya devrim tarihinde benzeri bulunmayan, kendine özgü, özgün, orijinal bir devrim olduğunu ortaya koyan bu makalede Atatürk'ün görüşlerinin yansıtıldığı açıktır. Atatürk, Türk Devrimi'nin özgünlüğünü 1928 Le Matin gazetesinde demecinden yaklaşık 7 yıl önce, TBMM'nin 1 Aralık 1921 günlü

oturumunda yaptığı uzun konuşmada dile getirmiştir:

"Bu hükümet demokratik bir hükümet midir, sosyalist bir hükümet midir? Yani şimdiye kadar okuduğumuz kitaplarda ismi zikredilen hükümetlerden hangisidir?" buyurdular:

Efendiler, bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcudolan hükümetlerin, mahiyeti ilmiyesi itibarıyla, hiçbirine benzemiyen bir hükümettir. Fakat hâkimiyeti milliyeyi, iradei milliyeyi yegâne tecelli ettiren bir hükümettir, bu mahiyette bir hükümettir. İlmî, içtimai noktasından bi-

Ağa Oğlu Ahmed Bey
(Ahmet Ağaoğlu).

zim hükümetimizi ifade etmek lâzım gelirse; «Halk hükümeti» deriz. (...) Fakat ne yapaalım ki, demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş.

Efendiler, biz benzememekle ve benzetmemekle iftihar etmeliyiz. Çünkü, biz bize benziyoruz, efendiler." diyen Atatürk "biz bize benzeriz" sözüyle Türk Devrimi'nin genel olarak Batı'dan ve özel olarak da Fransa'dan ithal ya da taklid değil, orijinal, özgün, kendine özgü, "nevi şahsına münhasır" bir devrim olduğunu vurgulamıştır. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

DUMLUPINAR ZAFERİ

VATANIMIZIN BÜTÜNLÜĞÜNÜ SAĞLADI

“Hattı müdâfaa yoktur, sathı müdâfaa vardır. O sath, bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez. / Biz de Mehmetçiğimizi anmak için büyük, çok büyük âbideler yapmalıyız, fakat bu bir zaman ve mekân mes’ele-sidir. Ancak... Bu toprakların Türk hudutları içinde kalması ile, Mehmetçik en büyük âbideyi bizzat kurmuştur...”

Atatürk⁽¹⁾

“...Siz ona **Atatürk** diyorsunuz; biz ona **Ataşark** diyoruz.”

Mısırlı Kadımlar Meclisi, 1935
“**Afyonkarahisar, Dumlupınar Büyük Meydan Savaşı**’nda zalim ve gururlu bir ordunun temel kuvvetlerini inanılmayacak kadar az bir zamanda yok ettiniz. Büyük ve soylu ulusumuzun özverilerine la-yık olduğunuzu kanıtlıyorsunuz. Sahibimiz olan büyük Türk ulusu geleceğine güvenmekte haklıdır. Savaş alanında beceri ve özverilerinizi yakından gözlüyor ve izliyorum... **Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!**”

**Başkomutan
Mustafa
Kemal⁽²⁾**

İnönü Zaferi için İsmet Paşa’ya, M. Kemal tarafından yazılan tebrik:

“**Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebeleri’nde üstlendiğiniz görev kadar ağır bir görev üstlenmiş komutanlar az görülmüştür... Siz orada yalnız düşmanı değil, ulusun tersine dönmüş kaderini de yendiniz. Düşman ayakları altındaki bahtsız topraklarımızla birlikte bütün vatan en ıssız sınırlarına de-ğin zaferinizi kulluyor, düşmanın saldırganlık hırsı, direnç ve vatan**

sevginizin yalçın kayalarına çarparak paramparça oldu.”⁽³⁾

“**Büyük Türk ulusu! Ordularımızın yetenek ve gücü düşmanlarımıza dehşet, dostlarımıza güven verecek bir olgunlukta kendini gösterdi. Ulusun orduları 14 gün içinde büyük bir düşman ordusunu yok ettiler...**”⁽⁴⁾

**Dumlupınar Şehitliği
Baba-Oğul Anıtı...
Muhteşem destanın
Sembolüdür.**

1912 yılında daha oğlu Mehmet 8 yaşında iken Balkan Savaşı’na katılmak için köyünden ayrılan, daha sonra sırasıyla Galiçya, Hicaz, Yemen, Kafkasya’da 11 yıl cepheden cepheye koşarak çarpışan Çetmeli Kara Ali Çavuş (Çetmi, Kon-ya’nın Beyşehir ilçesine bağlı bir kasabadır. Günümüzde Akçabelen

Mahallesi olarak geçer.)) ve oğlu Onbaşı Mehmet'in muhteşem destanını sembolize eder.

Çetmili Kara Ali Çavuş, Anadolu'da Millî Mücadele başlayınca, Doğu Cephesi'nden Kurtuluş Savaşı'na koşmuş, Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde 19 yaşındaki Alay Sancaktarı Mehmet Onbaşı ile karşılaşmıştır. Mehmet Onbaşı, onun 11 yıl önce bırakıp gittiği oğludur. Bu büyük asker, 31 Ağustos 1922 günü, 11 yıl sonra kavuşabildiği oğlunun kollarında şehit düşmüştür. Oğlu kahraman Onbaşı Mehmet de 9 Eylül 1922 günü İzmir'e giren birliğin başında şehit olmuştur...

“Mustafa Kemal hem asker hem de devlet adamı olarak büyük bir muzaffer liderin tüm özelliklerine sahip, olayları soğukkanlı değerlendirebilen bir realist, bir o kadar da esnek bir taktisyen idi...”

Uusi Suomi, Finlandiya (11 Kasım 1938)

“Mustafa Kemal hem asker hem de devlet adamı olarak büyük bir muzaffer liderin tüm özelliklerine sahip, olayları soğukkanlı değerlendirebilen bir realist, bir o kadar da esnek bir taktisyen idi...”

Uusi Suomi, Finlandiya-11 Kasım 1938

Alman biyografi yazarı **Emil Ludwig** Atatürk'ü tanımlamakta:

“Bir adam ki, hayal gücü bakımından yanında Napolyon bile yaya kalır.”

İsmail Soysal'ın “Tanıtma ve Türkiye'nin Tanıtılması” eserinde, Prof. Bedrettin Tuncel, sunuş bölümünde şöyle demekte:

“Kurtuluş Savaşımızı Atatürk'ün yanında izlemiş gazetecilerin yazılarını, kitaplarını incelemeden bu savaşın tarihini yazmak kolay değildir. 30 Ağustos zaferimizle sonuçlanan askerî hareketlerimizi, bizim bir insanımız, gazetecimizmiş gibi, içtenlikle, coşku ile cephelerden Paris, Cenevre gibi merkezlere ulaştırırlar biliyor muyuz, tanıyor muyuz? Ganlus'leri, Schlicklin'i duyduk mu?”

Yeni Türkiye'nin Şafak Vakti alt başlığı ve Gazi'ye sunduğu kitabı kaç kişi bilir? Orada, Büyük Zafer'den sonra, Türk ordusunun kovaladığı tarihin en korkunç işgal gücünü,

kaçarken bile neler yaptığını kaç kişi okumuş ve gerçekleri değerlendirmiştir?..” ⁽⁵⁾

“...İstanbul'daki güzelliğe saldıran çirkinlik, İstanbul'daki sanatı boğan çirkinlik... Bu dillere destan şehri bu iki kat çirkinlikten nasıl kurtarmalı?..”

Biri Çanakkale’de düşmanı geçirtmeyerek, biri Dumlupınar’da düşmanı tepeleyerek, ey İstanbul’u iki defa kurtaran; kurtardığın şehri, iki katlı çirkinliğin elinden de kurtar.” 1935’lerde Tuna’dan Batı’ya adlı eserinde tarihi gerçekleri büyük bir öngörüyle kaleme alan yazar İ. H. Sevük’e minnet borçluyuz...”

“Dumlupınar Zaferi vatanın bütünlüğünü kurtarmıştır. Millet bütünlüğünü kurtaran eğitim birliği ve laisizmdir. Laisizmin manâsını iyi anlayalım...” ⁽⁶⁾

Eğitim birliği ve laisizme en uzaktan bile dokunmak millet hükmüne ihanet demektir. ⁽⁶⁾ (2 s. 42)

Atatürk’ün ömrü hürriyet şartlarını hazırlamakla geçti. Çok sıkıldığı vakit politika arkadaşlarına *“Hepinizi bırakıp millete giderim...”* dedi. s. 29

Yurt kurtarıcılığının bütün şan ve şerefini ortaya sürerek birbiri ardına devrimlerini gerçekleştirdi...

Atatürk milliyetçiliğinin ırkçılık ve mezhepçilik dışında kurulmuş olduğunu iyice hatırlamak isteriz. Atatürk milliyetçiliğinde, Türk’üm diyene, *“Hayır sen Arnavut veya Çerkez yahut Boşnak aslındansın, yabancısın”* denemez. *Atatürk milliyetçiliğinde, “Sen Sünnisin, Müslümansın, sen Alevi-sin, bizden değilsin”* denemez. 20. yy’da din ve mezhep kavgası yapılamaz. Atatürk laisizm ile bu ayrılığı ortadan kaldırmıştır. Eski ocak ırkçılığı devrinde, Türk bütünlüğünü nerede ise il il, ilçe ilçe bükülüp

Atatürk bir Yeni Çağ reformcusu ve devrimcisi idi. Binlerce yıllık tarihinde ve ilk defa evet ilk defa Anadolu’yu tek bir millet bütünlüğünün yurdu yapmıştır.

dağıtmakta idik. Atatürk bu parçalanmanın önüne geçmiştir. Müslümanız, müslümanlığı bilmeliyiz; Atatürkçüyüz, Atatürkçülüğü bilmeliyiz. 20. yy’da ilim ve din karşı karşıya gelmez.

Atatürk bir Yeni Çağ reformcusu ve devrimcisi idi. Binlerce yıllık

tarihinde ve ilk defa evet ilk defa Anadolu'yu tek bir millet bütünlüğünün yurdu yapmıştır. Boyları onun ayak bileklerine ancak yetişen politika cüceleri bu bütünlüğü tehlikeye sokmuşlardır...

s. 41

Atatürk, Türklüğü akıl hürriyeti içinde, her türlü baskıyı silkeleyerek bir Yeni Çağ insanlığı karakterleri vermek isteyen medeni bir milliyetçi idi. Daima söylediklerinin ve yazdıklarının arkasındadır. En büyük kahraman o, 26 yaşındaki Mustafa Kemal'dir. Yalnız millî kurtuluşu göz önünde tutar. Hayal uğruna bir damla Türk kanı akıtmaz. s. 45

“1923'ten ölünceye kadar kendisi ile birlikte bulunmuşum. Bugünkü gençliğe gerçek Atatürkçülüğü kavrayabildiğim kadar (Atatürkçülük Nedir?) anlatmak için bu denemeyi yaptım.” diyen Falih Rıfkı Atay, Atatürk'e dair en değerli eserlerini, Yakup Kadri

“Atatürk'ün hayatı ve eseri yalnız Türkiye için değil, dünyanın bütün hür ulusları için de ilham kaynağı olmakta devam edecektir.”

Çan Kay Şek
(Milliyetçi Çin Devleti Başkanı-
Vatan, 10 Kasım 1963)

güçlerle mücadeleye girdi. Eski imparatorluğun harabeleri arasından Türkiye'nin en önemli bölümünü bağımsızlığına kavuşturdu ve bir cumhuriyet olarak yeniden kurdu. Bu başarıyla ne kadar büyük bir askeri lider ve ne kadar büyük bir

Karaoşmanoğlu, Halide Edip Adıvar gibi yakın çalışma arkadaşları ile birlikte ulusumuza armağan ederek tarihimize en büyük hizmeti vermiştir...

Millî şairimiz M. Akif Ersoy'un ifadesiyle, **“Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar / Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var / Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar / “Medeniyet” dediğin tek dişi kalmış canavar...”**

New York Times 11 Kasım 1938 baskısında Atatürk'ü tanımladı:

“...Elinde 20 bin savaş yorgunu askerle birlik-te Avrupalı dev

**“Ulus sevgisi
kadar büyük bir
sevgi yoktur...”**

M. Kemal Atatürk

devlet adamı olduğunu kanıtladı.”

“Atatürk’ün hayatı ve eseri yalnız Türkiye için değil, dünyanın bütün hür ulusları için de ilham kaynağı olmakta devam edecektir.”

Çan Kay Şek (MÇD Başkanı-Vatan, 10 Kasım 1963)

“Ulus sevgisi kadar büyük bir sevgi yoktur...” diyen Başkomutan Mustafa Kemal, ilk hedefine ulaşmak üzere 26 Ağustos’ta toprakları ile hücum emrini vererek tüm silah arkadaşları ve kahraman Mehmetçikleri ile birlikte 9 Eylül 1922’de zalim düşman kalıntılarını İzmir’den denize dökerek hedefine ulaştı. Vatandaşlarımızın bütünlüğü

güvence altına alındı. Uluslararası Lozan Anlaşması ile perçinlendi. Lozan Anlaşması (dönemin Türkçesi ile Lozan Sulh Muâhedenâmesi), Lozan Barış Konferansı sonrasında 24 Temmuz 1923 tarihinde İsviçre’nin Lozan şehrinde **Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcileriyle Britanya İmparatorluğu, Fransız Cumhuriyeti, İtalya Krallığı, Japon İmparatorluğu, Yunanistan Krallığı, Romanya Krallığı ve Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı** (Yugoslavya) temsilcileri tarafından Leman Gölü kıyısında B. Rivage Palas’ta imzalanmış bir barış antlaşmasıdır.

İzmir’in dağlarında ve tüm Türkiye’de özgürlük bayrağı altında tam bağımsızlık çiçekleri açtı...

30 Ağustos Zafer Bayramımızın 103. yılını gurur ve heyecanla kutlarken, İ. Habib Sevük’ün ifadesiyle **“Çanakkale’de düşmanı geçirtmeyerek, Dumlupınar’da düşmanı tepeleyerek”** ülkemizi kurtaran **Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını** rahmetle ve özlemle anıyoruz.

Ulusal zaferler gurur günüdür, en büyük bayramdır. Kutlu olsun. Sonsuz dek en büyük gururla, coşkuyla ve ulusal bilinci yücelterek kutlansın. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

(1) Nutuk- AHHB. S 165, Arı İnan- Düşüncele-riyle Atatürk, s. 97

(2) Eylül 1922. SD. 4. s. 449

(3) 1 Nisan 1921; N. Cilt 2. s. 580

(4) 13 Eylül, 1922, SD. 3 s. 459

(5) Prof. Bedrettin Tuncel-Unesco Türkiye Millî Kom. Başkanı-1976- İsmail Soysal-Tanıtma ve Türkiye’nin Tanıtılması Sunuş. TMK. yayını-390 sy.

(6) F. R. Atay, Atatürkçülük Nedir, Pozitif yn. s. 42

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

75

Nurettin Paşa'ya Verdiğim Yanıt

Efendiler!

Nurettin Paşa'nın Yunan saldırısı başladıktan iki gün sonra bana gönderdiği bir yazının içindekileri dikkate değer bulmuştum.

İsterseniz, bu yazıyı yüce kurulunuza okuyayım:

“Ankara İstasyonu,
24 Haziran 1920,
Büyük Millet Meclisi
Yüksek Başkanlığı'na,
Efendim Hazretleri,
Atanmış olduğum

komutanlıktan ve valilikten çıkarılışımı ve bunun bildiriliş biçimini onur kırıcı buldum.

Bir devlet adamının ileri sürdüğü yurt işleleriyle ilgili bir düşünce ve görüşün tartışılmasına değil, dinlenmesine bile istek gösterilmemesini ve küçümsenmesini ve ilgili Büyük Millet Meclisi ile hükümetinin oylarını alıncaya dek bile katlanılıp beklenilmeyerek ya da »

Nurettin Paşa

belki buna gerek görülmemeyerek, iki üç kişi gibi az sayıda üyenin düşünce ve istekleriyle bu yolda işlem yapılmasında sakınca görülmemesini ve sonuç olarak, yurdun, eğer yanılmıyorsam, bu anlayışla yönetilmesini, ulus ve yurt için tehlikeli durumlardan saydığımı bilgilerinize sunmaya izin vermenizi yüksek başkanlığınızdan dilerim.

Bu koşullar içinde, görev almayı sakıncasız ve işbirliği yapmayı yararlı görmediğim için, memleketim olan Bursa'da oturmak üzere ilk tren ile Ankara'dan ayrılacağımı, vedalaşma yerine

geçmek üzere bilgilerinize sunarım efendim hazretleri.
Nurettin İbrahim.”

Benim bu yazıya verdiğim yanıt da şu idi:
“25 Haziran 1920,
Tuğgeneral Nurettin Paşa'ya,
24 Haziran 1920 günlü yüce yazıları yanıtıdır.

Söz konusu edilen komutanlık ve valilik görevi, Milli Savunma ve İçişleri Bakanlıkları'nca size resmi olarak daha bildirilip verilmemiştir.

Bundan dolayı ne atanmış ne de ayrılmış değilsiniz.

Sadece size görev verilmesi tasarrulanmış ve bu konuda düşünceniz ve kabul edip etmeyeceğiniz sorulmuştu.

Atanmanız daha kara-
ra bağlanmadan, düşünce ve inançlarınızdaki kararsızlığın Genelkurmay aracılığı ile öğrenilmesi üzerine, atanmanızdan vazgeçilmesi Bakanlar Kurulunca kararlaştırıldı.

Böyle bir karar için, sandığınız gibi, Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna gidileceği, eldeki yasalarımız gereğinden değildir.

Bursa'ya gitmenize ve orada oturmanıza gelince, içinde bulunduğunuz askerlik mesleği dolaşısıyla bu iş için, yönteme göre, Milli Savunma Bakanlığı yüksek katına başvurmanız gereği bildirilir.

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal.”

Nurettin Paşa Bursa'ya değil, ama Taşköprü'ye gitmiş ve uzun süre orada kalmıştır.

Bundan sonra da kendisine yeniden birkaç konuda değineceğiz.

O konuları da sırası geldiğinde gereği üzere açıklayacağım.

TBMM Hükümeti'nin Dışişleri Hakkındaki İlk Kararı!

Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin, Dışişleri'yle ilgili ilk kararı, Moskova'ya bir kurul göndermek olmuştur.

Kurul, Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in başkanlığında oluşturuldu. İktisat Bakanı Yusuf Kemal Bey'un üyesi bulunuyordu. 11 Mayıs 1920'de Ankara'dan yola çıkan kurulun temel görevi, Rusya ile ilişki kurmaktı.

Rusya Devleti Hükümeti'nin, hükümetimizle yapacağı antlaşmanın bazı ilkeleri saptanıp, 24 Ağustos 1920'de ön izması yapılmış olmakla birlikte, durumun gereği olarak uzlaşamayan kimi noktalardan dolayı antlaşma gecikmiştir.

“*Moskova Antlaşması*” diye anılan devletlerarası belge, ancak 16 Mart 1921'de imzalanabilmiştir.

Efendiler!

Meclis'teki bu gelişmeler

esnasında yurt içinde yer yer beliren iç ayaklanmaları izlemekte gecikmeyen ve yaşananları dikkatle takip ettiğine inandığımız Yunanların, ayaklanmaları fırsata çevirmek amacıyla giriştikleri ilk genel saldırısı, gözlerimizin yeniden Batı Anadolu'ya çevrilmesine yol açacaktır.

İlk Yunan Saldırısı!

Yunanlar, 22 Haziran 1920'de Milne Hattı'ndan ilk genel saldırıya geçtiler. Edindiğimiz bilgilere göre

kuvvetleri altı tümen kaddardı.

Üç tümen ile iki koldan Akhisar-Soma yönünden, iki tümen ile Salihli yönünden, bir tümen ile de Aydın Cephesinden saldırdılar.

Düşmanın kuzey kolu olarak adlandırılan askerleri, 30 Haziran 1920'de Balıkesir'e girdi ve süvarileri de 2 Temmuz 1920'de Mustafakemalpaşa ve Karacabey'i işgal etti. Bu düşman gücü karşısında bulunan 61. ve 56. tümenlerimiz, Ulubat köprüsünü yıkarak Bursa'ya doğru çekildi.

Düşman, birliklerimizi izleyerek Bursa'ya da

girdi ve ileri kollarını Dimbos-Aksu kesimine dek sürdü. Bunun karşısındaki kuvvetlerimiz çok sarsıldı ve Eskişehir'e kadar çekildi.

Düşmanın bu saldırıları ve yer yer işgalleri esnasında İngilizler de,

Bekir
Sami Bey

Yusuf
Kemal Bey

25 Haziran 1920'de Mudanya'ya ve 2 Temmuz 1920'de de Bandırma'ya birer birlik çıkardılar.

Salihli yönünde doğuya ilerleyen iki Yunan tümeni de 24 Haziran'da Alaşehir'e girdi ve daha sonra ilerleyerek 29 Ağustos 1920'de Uşak'ı aldı. Dumlupınar sırtları elimizde kalmak üzere bu bölgeye kadar ilerledi.

Bölgedeki düşman karşısında bulunan 23. Tümen ve Kuvay-ı Milliye ciddi sarsıntılar yaşadı ve Aydın'dan ilerleyen bir Yunan kolu da Nazilli'ye kadar geldi.

Yaşanan çarpışmalar sırasında tümenlerimizin henüz oluşturulma

durumunda olduklarını ve daha güçlendirilmelerine olanak bulunamadığını biliyorsunuz.

Ben de, bu gelişmeler esnasında Eskişehir'e ve oradan da daha ileri bölgelere gittim. Gerek orada ve gerek başka bölgelerde bulunan kuvvetlerimizin düzene sokulması emrini verdim.

Yeniden, düşman karşısında, düzenli cepheler kurulmasını sağladım. •
cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Ulusal Cepheler'de Sıkıntılar ve Meclis'te Sert Tartışmalar!

“Ya kabiliyetsiz bir milletin başında olsaydım?”

1937 yılında bir Eylül akşamı, on arkadaşı iki sandala binerek Florya'da geziyorlardı. Bir aralık deniz köşkünden bir sandalın kendilerine doğru geldiğini fark ettiler. Herkes gürültüyü kesmişti. Ata'mızın gür, aynı zamanda müşfik sesi duyuldu:

“Çocuklar, eğlentiniz çok hoşuma gitti. Aranızda bulunmayı arzu ettim.”

Gençler bu ani ziyaretten son derece memnun ve heyecanlı, derhâl Ata'nın bizzat kullandığı sandalı aralarına alırlar. Üç sandal mehtaba karşı yol alırken Ata:

-Aferin çocuklar, Türk gençleri hem çalışmasını, hem eğlenmesini bilmelidir. Memleket sizindir. Çalışın ve eğlenin,” der.

Gençler hep bir ağızdan bütün millet gibi kendilerinin de minnettar oldukları bu güzel vatanın

güzelliklerinden onun sayesinde yararlandıklarını tekrar tekrar söyleyince, Atatürk yine:

“Çocuklar,” der, “ben bu inkılâbı sizin babanızla, dayınızla, ananızla velhasıl bütün vatanadaşlarınızla yaptım. Bu sizin hakkınız. Ancak, görüyorum ki, bana karşı güveniniz çok kuvvetli. Size bir soru soracağım: Kabiliyetsiz bir milletin başında bulunsaydım, bu inkılâbı yapabilir miydim?..”

İçlerinden Sadi adında biri atılır: “Ata'm, der, siz kabiliyetsiz bir milletin başına gelemezsiniz. Çünkü, kabiliyetsiz millettten böyle şef çıkmaz!..”

Ata heyecanla ayağa kalkarak bu gencin elini sıkarak ve:

“Bunu söylemenizi bekliyordum.” der. •

Muzaffer Erendil; İlginç Olaylar ve Anekdotlarla Atatürk, Ankara, 1988, sh. 158.

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Uluslararası Düzen

Ulusal yaşam dışında, her devleti çok yakından ilgilendiren uluslararası bir yaşamın varlığına artık kuşku yoktur.

Ulusal yaşam gibi, uluslararası yaşamın da çeşitli yönleri vardır:

Bunlar siyasi, ekonomik, fikri vs.

Yaşam ve karşılıklı ilişkinin geçerli olduğu her yerde bir düzen ve disiplin ihtiyacı duyulması doğaldır.

İnsanoğluyla ilgili ilişkileri idare eden düzen ise ister ulusal, isterse uluslararası alanla ilgili olsun, ya özellikle güce ya da hak ve adalete dayanır.

İnsanlığın yükselmesi, çıkış noktası olan güçten adalete doğru aldığı

yol ile ölçülmektedir.

Her millet iç yaşamında kabul ettiği ilkelere göre istediği yaşam düzenini kurmakta özgürdür.

Uluslararası yaşamın düzenlenmesi ve idaresi ise, az-çok bu yaşama

katılan bütün milletlerin karşılıklı istek ve ihtiyaçlarına bağlıdır.

Ulusal yaşam ve idarede nasıl çeşitli sınıf ve çıkarlar birbirleriyle çarpışır ve sonunda bunlardan en güçlüleri nasıl üstün gelir ve de baskın çıkarsa, uluslararası yaşamda da aynı şekilde

güçlü ve nüfuzlu devletler istedikleri düzeni kurmaya uğraşırlar.

Bu alandaki başarı da hiç kuşkusuz güçlü olanlarındır.

İnsanoğluyla ilgili ilişkileri idare eden düzen ister ulusal, isterse uluslararası alanla ilgili olsun, ya özellikle güce ya da hak ve adalete dayanır.

Genellikle toplumsal yaşamın çok çapraşık bir şekil aldığı bu dönemde, güç kavramı da değişmiş ve sadece basit bir ölçü ile takdir edilebilecek bir nitelik konusundan çıkmıştır.

Dünya Savaşı (*Kastedilen I. Dünya Savaşıdır*)'ndan önce uluslararası yaşamın düzenine, büyük devletler denilen ve sayıları sınırlı olan bir sınıf hâkim olmak iddiasındaydı.

Bu devletlerin arasında da amaç itibarıyla bir dayanışma var olmadığı için ayrıca guruplar vardı.

Dünya siyaseti ve uluslararası yaşamın düzeni, işte bu birkaç büyük devlet sınıfı arasındaki güç ve irade dengesine dayanıyordu.

Tabii bu düzen her şeyden önce büyük devletlerin çıkar ve siyasetlerine uygun bir düzen olabilirdi.

Dünya Savaşı'ndan sonra hukuki anlayışlara daha fazla bir gelişme gelmiş ve devletlerin eşitlik hakkındaki düşünceleri daha fazla gelişmiş ise de; fiili durumda henüz büyük bir değişiklik olmamıştır.

Bariş antlaşmalarının imzalanması esnasında devletlerarasında yapılan sınıflandırma bilinmektedir: Büyük devletler ve çıkarları sınırlanmış olan devletler...

Bugün de aynı sınıflandırmanın, uluslararası yaşam işlerinde fiilen geçerli olduğuna kuşku yoktur.

Uluslararası yaşamın yasama gücü sayılan Milletler Cemiyeti Genel Heyeti, gerçekte, büyük devletlerin önceden rıza göstermediği hiçbir

önlemi alamamaktadır.

Büyük devletlerin önemli bir kısmının uluslararası düzen hakkındaki en büyük amaçları, bugünkü öncelikli durumlarını sürdürecektir. Onların her millete kabul ettirmektir.

Onların bu çabasını hem siyasi, hem de ekonomik alanlarda görüyoruz.

Siyasi alandaki hedefleri kendi çıkar ve iradelerine uygun olan siyasi durumun sonsuza değin sürmesidir.

Ekonomik alanda ise gelişmiş olan zanaatlarına karşı başka ülkelerde yeni rakipler ortaya çıkmasını sağlayacak önlemleri düşünmektedirler.

Gümrük yasaklarının ortadan kaldırılması, ekonomik Avrupa birliğinin kuruluşu etrafındaki düşüncelerin gerçek nedenleri bunlardır.

Bu durum karşısında diğer devletlere düşen görev, uluslararası yaşamın düzenini ilgilendiren konularda pasif değil, aktif bir durum almaktır.

Bu faaliyeti özellikle ekonomik siyasetin dış cephesinde göstermek gerekir.

Uluslararası yaşamda büyük şirket birliklerine karşı nasıl savunma sınıfları oluşursa, uluslararası yaşamda da emperyalist ve kapitalist devletlerin egemenliğine direnecek ve ulusal gelişmeyi koruyacak önlemlerin gerektiğinde kişisel ve gerektiğinde ise sınıfsal bir şekilde alınmasına zorunluluk vardır. •

Hâkimiyeti Milliye Yazıları

8 Ocak 1930

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Kurban Çayırı Köprüsü

Ruslar zamanında Kars ve yöresinde, bugünün trenlerinden değişik boyutta trenler işletiliyordu.

Bugünün vagonlarından daha dar ve daha kısa vagonların oluşturduğu bu trenlere “dekovil” deniliyordu.

Dekovillerin, üzerinden geçtikleri tren yolları da günün tren yollarından değişikti. Raylar birbirlerine daha yakındı. Dekovil yolu dar bir yoldu.

Kars ve yöresinden, önce Ruslar çekildi. Sonra dekoviller çekildi. Daha sonraları ise, dekovil yolları yavaş yavaş, parça parça çöktü, çürüdü, söküldü, yok oldu. Şimdi bu yörede dekoviller çağından kalan tek anı, kimi sular üzerindeki dekovil hattı köprüleridir.

“Yine de bin şükürler olsun bu köprüye... Bu da olmasa, bizim köyün dünya ile bağı kalmaz. Ayakta zor duran bu köprü bağıyor bizim

köyü dünyaya.”

Kars'ın Sarıkamış ilçesinin Kurban Çayırı Köyü'nü dünyaya bağlayan, onu bu dünyadan ayıran ırmağın üzerindeki dekovil köprüsü kalıntısıdır.

Köy muhtarı Kâzım Güvercin, köyün bir kilometre ötesindeki köprüyü işaret ederek, kimbilir ne zaman gelecek tehlikeyi, şimdiden gösterdi.

“Bakarsanız, siz de göreceksiniz. Köprüünün ayaklarından bazıları, sulara kapılıp gitmiştir.” dedi muhtar, *“Köprüünün yanlarında korkuluk da kalmamıştır. Kışın ırmak kabarınca, sular bu köprüyü altına alır, köprüünün üstünden akar. Köyden, bucaktaki ortaokula giden çocuklarımız vardır. Suların köprüyü tamamen altına almadığı zamanlar o çocuklar, koyun gibi yatarlar; elleriyle tutuna tutuna, sürüne sürüne geçerler köprüden. Bir hata yaptılar mı, affı yoktur o hatalarının. Azgın suyun*

çinde yok olup gitmeektir en ufak bir hatanın bile cezası.”

Muhtar Kâzım Güvercin, köprüünün sularla giden ayaklarından boş kalan yerleri gösterdi:

“Fazla ömrü kalmadı bu köprüünün” dedi “bakalım ne zaman vadesi dolup da bizi tümüyle koparacak dünyadan.”

Kurban Çayırı Köyü halkının tümünün gözü, bu köprüye takılmış şimdi.

“Aslında bu köprüünün bizi dünyaya bağlaması bizim için çok önemli olmalı amma, ondan da önemli bir mesele için istiyoruz biz, bu köprüünün yapılıp, sağlam bir şekilde ortaya çıkmasını.” dedi bizi dinleyen köy halkından biri, “O mesele de, milletvekillerimizdir. Biz kendimizden çok, onlar için istiyoruz bu köprüünün yapılmasını.”

Muhtarla konuşmamızı

dinledikten sonra söze karışan kişi, sevimli bir ihtiyardı. Göreceği kadar gün görmüş, bundan sonrasında da boş vermiş bir görünümü vardı.

“Bu köprü günün birinde sulara kapılıp, yok olup gidecek ve tüm köyümüzü dünyadan koparacak

amma, olsun... Bizim için o kadar önemli değil işin o tarafı.” diyerek sürdürdü konuşmasını “Bizi düşündüren asıl mesele, köprüümüz sulara kapılıp gittikten sonra, milletvekillerimizin seçim propagandası için köyümüze nasıl

“Bizi düşündüren asıl mesele, köprüümüz sulara kapılıp gittikten sonra, milletvekillerimizin seçim propagandası için köyümüze nasıl gelecekleri meselesidir...”

gelecekleri meselesidir. Köprüümüz olmazsa, onlar köyümüze gelecek yol bulamazlarsa, o zaman kime dinletebilecekler nutuklarını?... Hangimizin ağzına tadı dört yıl kalacak bal sürecekler?... Köyümüze gelecek yol bulamayan milletvekillerimizin yüzüne, hem biz nasıl bakabileceğiz sonra?..” •

“Kelimelerin gücünü anlamadan, insanların gücünü anlayamazsın.”

-Konfüçyüs

“Çok kere en kuvvetli tenkit ses çıkartmamaktır.”

-Charles Buxton

“Hiçbir şey insan kadar yükselmez ve onun kadar da alçalamaz.”

-Friedrich Holderlin

Boğulmadık, Devrim Yaptık!

Yazan: AYBARS KUDAY

Yıl 2013. Avrupa Şampiyonası'nda milli sutopu takımımız farklı mağlup olmuş. Başlıklar acımasızdı:

“Suda boğulduk!”

“Boğulmadan gelseler yeter...”

“Rakipte 7 kişi, bizde 7 can simidi!”

Güldüler mi?

Gülündü.

Toplum olarak düşenle dalga geçmeye baylıyoruz maalesef. Ama o

başka bir yazının konusu. Biz bugüne dönelim...

O günlerde havuz başında gurur değil, burukluk vardı. Yalnızca mücadeleyle ayakta kalmaya çalışan gençlerin hikâyesiydi o mağlubiyetler.

Ama sonra bir şey değişti.

Türkiye Sutopu Federasyonu, sessiz ama kararlı bir şekilde harekete geçti. Bugün geldiğimiz noktada ise o günkü başlıkları kimse atamıyor. Çünkü artık boğulmuyoruz - yüzüyoruz.»

İzmir Büyükşehir Belediye Spor Kulübü European Aquatics Women Challenger Cup 2025 Şampiyonu

Kupa kaldırıyoruz.

Avrupa'da Türk takımlarının finalini izliyoruz. Şampiyonluklar kazanıyoruz.

Mesela İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Sutopu Takımı...

2023-24 sezonunda LEN Challenger Cup finalinde Crvena Zvezda'yı 10-9 yenip Avrupa şampiyonu oldular.

2024-25'te yine finale kaldılar.

Bu kez rakip Galatasaray'dı. Evet, Avrupa finalinde iki Türk takımı karşı karşıya! Nadir görülen bir başarı. Finali 9-8 kazanan

38

İzmir oldu, üst üste ikinci kez Avrupa şampiyonu unvanını aldı. Hem de hiç yenilmeden..

Galatasaray Erkek Sutopu Takımı ise önce seneye Avrupa'da LEN Challenger Kupası'nı kazandı, ardından Nordic League Final 8'de İspanya temsilcisini mağlup ederek namağlup şampiyon oldu. Avrupa'da

namağlup şampiyonluklar...

Yani artık Avrupa'ya "katılıyoruz" diye değil, "kupalar kazanmaya gidiyoruz" diye çıkıyoruz yola.

A Milli Takımlarımız da aynı çizgide. Kadın ve erkek millilerimiz, Avrupa Şampiyonası'na katılmaya hak kazandı. Geçmişte katılım bile "başarı" sayılırken, artık bu durum sıradanlaştı.

Hem Kadınlar hem de Erkekler A Milli Takımlarımız, 2026 Avrupa Şampiyonası'na katılım hakkı kazandı.

Gençler dersenez onlarda da durum aynı:

Ülkemizde düzenlenen U16 Kadınlar Avrupa Şampiyonası'nda genç millilerimiz, Fransa'yı, Çekya'yı, Slovakya'yı geçerek grup lider çıktı, çeyrek finalde Yunanistan'a elendi. Ama orada bile pes etmediler: Almanya'yı yendiler, Avrupa'nın en iyi 6 takımı arasına girdiler.

Bu noktaya öyle kolay gelinmedi elbette. Türkiye Sutopu Federasyonu, birkaç yıl içinde yalnızca havuza değil, geleceğe yatırım yaptı.

Uluslararası turnuvalara ev sahipliği yapıldı, milli takım kampları dört katına çıktı. Antrenör kursları, hakem seminerleri, burslar, olimpiik sporculara destekler, müsabaka sayısında ciddi artış, kulüplere sağlanan maddi destekler... Hepsi sistematik ve sürdürülebilir bir yapının parçasıydı.

En önemli adımlardan biri ise Sporcu Eğitim Merkezleri ve Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi'nin açılması oldu. Özellikle İzmir TOHM, kadın takım sporlarında bir ilk olarak devreye girdi. Bu merkezlerde yetişen sporcuların gelecekteki başarılarına katkı sağlayacağı şüphesiz.

TRT Spor Yıldız'da yapılan canlı yayınlar, sosyal medyada artan görünürlük ise sahadaki başarının iletişimde de yankı bulmasını sağladı.

A Milli Erkek Sutopu Takımımız

A Milli Kadın Sutopu Takımımız

Federasyon, kulüpler ve altyapı... Üçü bir araya geldiğinde ortaya çıkan şey sadece başarı değil, bir devrim oldu.

Kısacası, artık yalnızca yüzmüyoruz.

Rekabet ediyoruz. Kazanıyoruz. Ve kazandıkça daha fazlasını istiyoruz.

Türk sutopunda yeni bir dönem başladı.

Şimdi sırada U16 Erkek Milli Takımımız var. Hedef aynı: kalıcı başarı.

Artık sosyal medya başlıkları şu şekilde değişmeli:

“Türkiye sutopunda devrim yaptı!” •

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Tansiyon (Fr.)
a-Damar aktarma
b-Veri
c-Taslak
d-Kan basıncı	6 Analitik (Fr.)
a-Uydurma
b-Yardımcı
c-Ödenti
d-Çözümleyici	11 Faktör (Fr.)
a-Kışkırtıcı
b-Etmen
c-Verim
d-Buluşma
2 Reflektör (Fr.)
a-Tatbilir
b-Küresel
c-Yansıtıcı
d-Üçleme	7 Briefing (İng.)
a-Etkin
b-Bilgilendirme
c-Seçenek
d-Gövdebilim	12 Handikap (İng.)
a-Engel
b-Kazibilim
c-Atak
d-Buluş
3 Seans (Fr.)
a-Oturum
b-Yer fiziği
c-Ayarlama
d-Karışık, dolaşık	8 Teknik (Fr.)
a-Yol, yöntem
b-Kavrama
c-Gösteri
d-Dağıtıcı	13 Envanter (Fr.)
a-Döküm
b-Tez
c-Eşzaman
d-Dolaşım
4 Sistem (Fr.)
a-Sıra dışı
b-Düzen
c-Yansız, tarafsız
d-İmce	9 Vestiyer (Fr.)
a-Akımölçer
b-Belgelik
c-Askıyeri, askılık
d-Engebe	14 Grev (Fr.)
a-Toplumcu
b-Destekleyici
c-Gösteri
d-İş bırakımı
5 Makro (Fr.)
a-Dar, küçük
b-Kurgu
c-Öğüt
d-Büyük, geniş	10 Yakamoz (Rum.)
a-Parıltı
b-Sesli duyuru
c-Karıştırmacı
d-Çizelge	15 Aroma (İta.)
a-Özel
b-Özgül
c-Hoş koku
d-Oturmuş

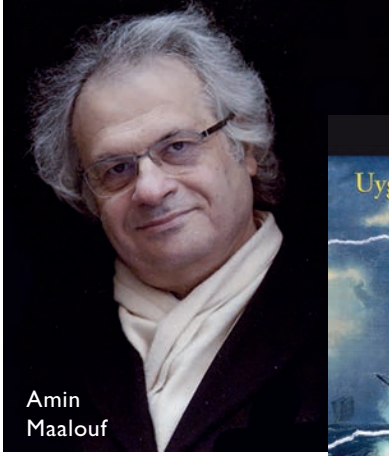
İYİ BİR SAVAŞ YA DA BARIŞÇIL KAVGA

”
*İnsanlıkta mutluluk,
insanoğullarının
birbirine yaklaşması,
insanların birbirini
sevmesi, hepsinin temiz
duygu ve düşüncelerini
birleştirmesiyle olacaktır.*

M. Kemal Atatürk

Amerikalı filozof William James bir konferansında, madem ki savaş dönemleri duyguları seferber edip, insanların arkadaşlık, yardımlaşma, gayret, fedakârlık sunmasını sağlıyor ise, “iyi bir savaş” mı istemeli diye sormuş! Sorunun cevabında ise, erdemlere seslenecek, aynı duyguları harekete geçirecek ama savaşların yol açtığı vahşete yol açmayacak barışçı kavgalar yani, “savaşın manevi muadili”ni bulmalıyız demiş. »

Amin
Maalouf

Amin Maalouf ise “Uygarlıkların Batışı” kitabında bundan söz ederken, **“Gerçekten de kimlik kaynaklı tüm taşkınlıkların karşısında çağdaşlarımızı tüm siyasal, dinsel, etnik veya kültürel sınırların ötesinde, evrensel değerlerin etrafında kitlesel olarak harekete geçirebilecek geniş bir hareketin doğduğunu görmek güzel olmaz mı?”** diye serzenişte bulunmuş. Ayrıca, doğduğu Lübnan, yaşadığı Mısır’ın bu alanda örnek olup ve ışığını tüm gezegene yayabileceğine, ne yazık ki karanlığı yaydığını ifade etmiş.^(*)

Çok doğru! Diğer adı Levant olan Doğu Akdeniz ve Orta Doğu’da, hâlâ savaşın manevi muadili neden bulunamıyor? Batı adına bölgenin, yerüstü ve yeraltı kaynaklarını yüzyıllardır sömüren, sahte baharlar yaratan, petrol ve doğal gaz satın alıp, o ülkelere silah satan emperyalist ülkeler ve

onların uzantıları dur durak bilmiyorlar. İsrail’in Filistin halkına yaşattığı zulümler, son olarak İran ile

bazı Batılı ülkelerin ve Amerika’nın desteğini alarak yaptığı, sebep-sonuç ilişkisi ve geleceği belirsiz, sanki atari oyunu benzeri füzeler savaşı. Bize gelince, yakın geçmişte Irak tezkeresi ile, nasıl Türkiye Büyük Millet Meclisi ABD’nin

topraklarımızı kullanarak Irak’a girmesini engelledi ise, ülkemizin çıkarları için Misak-ı Milli ve Lozan kazanımlarımızdan taviz vermeden, Suriye’de yaşanan gelişmelerde de tarafsız kalabilirdik. Yeter ki Mustafa Kemal Atatürk’ün **“Yurtta barış, dünyada barış”** sözünün değerini bilseydik. Ne yazık ki bir bakmışız, genişledikçe genişletilen Büyük Orta Doğu Projesi’nin sonucu,

Suriye’de yaşanan gelişmelerde de tarafsız kalabilirdik. Yeter ki Mustafa Kemal Atatürk’ün “Yurtta barış, dünyada barış” sözünün değerini bilseydik.

güneyimizde özerk bir Kürt bölgesi oluşmuş, ABD ile doğrudan, İsrail ile dolaylı olarak Suriye, Irak, Kıbrıs, Ege adaları ve Yunanistan'da komşu olmuşuz bile. Yetmemiş gibi Afganistan'da kendimize jandarma rolü çizmişiz. Sınırlarımız kevgire dönmüş, giren çıkan belirsiz, kaçakların ve sığınmacıların sayısını bilen yok. Ekonomik yangın yeri daha sönmeden, depremin yarattığı acılar dinmeden, otel yangını ve orman yangıları ile ciğerlerimiz yanmış kül olmuş; bunlar yetmezmiş gibi altın aranacak diye binlerce yıllık zeytinliklerimizin kesilmesi için düğmeye basılmış. Kendisine oy vermeyen halkla ve demokratik, anayasal haklarını kullanarak eleştiren ve protesto edenlerle kavgalı iken, yaklaşık

yarım asırdır süren terör olaylarının sebebi Kürt hareketi ile el sıkışıp, elebaşına övgüler düzüp uzlaşırken, gazetecilere, aydınlara, ana muhalefet partisine siyasi ve hukuki savaş açan bir iktidarın ülkede iç barışı, huzuru, adaleti sağlamadan cihanla barışık olması, **BARIŞÇIL KAVGA** etmesi mümkün mü?

Dileriz, Japon şair Ono no Komachi'nin dizelerindeki, **“Uykusunda barışı görüp, gözlerini yumup, bütün umutlarını düşlere bağlaması...”** yaşadığımız coğrafya için gerçek olmaz, sadece düşlerde ve şiirlerde kalır. •

muratmolu@butundunya.com.tr

• **Kaynak:** Amin Maalouf, “Uyarlıkların Batışı”
Çeviren: Ali Berktaş, YKY.

AFORİZMALAR

■ *“En haksız barış bile en haklı savaştan iyidir.”*

-Erasmus

■ *“Bugüne kadar savaşın iyisine, barışın kötüsüne rastlanmadı.”*

-Benjamin Franklin

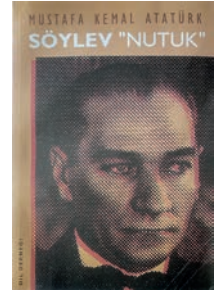
■ *“Barış. Uluslararası ilişkilerde, iki savaş dönemi arasında bir aldatmaca dönemi.”*

-Ambrose Bierce

■ *“Nasıl ki en iyi perdahlanmış demir bile paslanmaya uzak değilse, en medeni imparatorluklar da her zaman barbarlığa aynı ölçüde yakın olacaktır; metaller gibi milletlerin de sadece dış yüzleri parlar.”*

-Antoine De Rivarol

Dr. Murat Molu'nun sesinden Atatürk'ün Nutku'ndan Lozan Barış Antlaşması ile ilgili alıntı

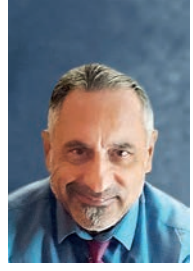

İran Nükleer Silaha Kavuştumu?

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Israil'in saldırıları sonucu 12 Haziran 2025 tarihinde başlayan İsrail-İran savaşı 12 gün sürdü.

İsrail, tüm gücüyle vurmasına rağmen, İran'ı diz çöktürmedi.

İran başlarda biraz tökezlediyse de İsrail'e balistik füzelerle karşılık verdi.

Bu yanıt o kadar güçlü oldu ki, İsrail'in aşılması denilen demir kubbesi ilk kez ciddi şekilde delindi.

İsrail'deki önemli ticari ve askeri merkezler vuruldu.

Ayrıca çok sayıda İsraili de hayatını kaybetti.

Bunun üzerine Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump devreye girerek, İsrail Başbakanı Gazze soykırımcısı Netanyahu'nun talep ettiği müdahaleyi gerçekleştirdi.

Amerikan B2 uçakları sığınak delici bombalarla İran'ın 2 önemli nükleer tesisini vurdu.

Özellikle Kum kenti yakınlarındaki Fordo Dağı altında, yaklaşık 92 metre derinlikte bulunan nükleer

tesise büyük zarar verildiği açıklandı.

Oysa ABD'nin sığınak delici bombalarının 65 metreye kadar etkili olduğu unutuldu.

Söz konusu bombalar 92 metrenin altına inmiş gibi anlatıldı.

Ardından da İran, "karşılık verme hakkımı kullanıyorum" diyerek ve ABD'yi önceden haberdar ederek, Katar'daki Amerikan askeri üslerine füze-ler attı.

Bu karşılığın ABD'ye herhangi bir etkisi olmadı.

Ama İran bu yanıtı kendi kamuoyuna "Amerikalıları cezalandırdık" diyerek anlattı.

Sonuçta 12 günlük savaşta tarafların tamamı "Biz kazandık" açıklamasını yaptı. »

Amerikan B2 uçakları sığınak delici bombalarla İran'ın 2 önemli nükleer tesisini vurdu.

İran'ın dini lideri Ayetullah Hamaney, savaş sırasında 18 Haziran 2025'te yaptığı açıklamada, "Amerikalılar herhangi bir askeri müdahalenin ABD için telafisi mümkün olmayan hasara yol açacağını bilmeli" demişti.

Hamaney bu açıklamayı, ABD Başkanı Trump'ın, İsrail'in yanında savaşa gireceğini söylemesinin beklendiği gün yaptı.

Açıklama aynı zamanda Trump'ın, Hamaney'i öldürebileceklerini söylediği gün geldi.

Acaba Hamaney'in açıklamasındaki "telafisi mümkün olmayan hasar" sözlerinde mi saklı? Neyin telafisi mümkün olmayabilir?

Eğer nükleer silah bir kez kullanılırsa bunun telafisi mümkün değildir.

Çünkü nükleer silahın vurduğu yer ve çevresinde yaşam biter.

Nükleer silahı kullanana yine nükleer silahla karşılık verilirse, bu durumda sadece bir ülke değil birçok ülke bunun telafisi mümkün olmayan hasarını yaşar.

O halde burada soru şu: İran nükleer silah yapmayı başardı mı?

Bunları nükleer başlıklı füzeler haline getirdi mi?

Nükleer başlıklı füzeler atışa hazır halde mi?

Bu soruların yanıtlarının evet

İsrail Başbakanı Netanyahu'nun durup dururken "İran'dan sonra sırada Pakistan var." demesi de ayrı bir sorudur.

olabileceğini, Hamaney'in büyük bir özgüvenle "Amerikalılar herhangi bir askeri müdahalenin ABD için telafisi mümkün olmayan hasara yol açacağını bilmeli" sözlerinden çıkarabilir miyiz?

Ama buna rağmen ABD, İran'ın en önemli nükleer tesislerini vurdu.

Ayrıca İsrail Başbakanı Netanyahu'nun durup dururken "İran'dan sonra sırada Pakistan var." demesi de ayrı bir sorudur.

Pakistan'da nükleer silah olmasına tahammül edemeyeceklerini söyleyen Netanyahu'nun aklına bu ülkenin gelmesi ilginç değil mi?

Bilindiği üzere Pakistan nükleer başlıklı füzelere sahip.

Acaba Pakistan'ın, İran'ın nükleer silah yapımına katkısı oldu mu?

Hatırlayalım Pakistan, İsrail'in saldırısının ardından İran'ın yanında olduğunu duyurmuştu.

Tüm bu soruların nedeni, ABD ve İsrail uydularının, casus uçaklarının savaş öncesinden başlayarak İran-Pakistan-Afganistan sınırında şimdiye dek hiç görülmemiş bir gözetleme faaliyette olmalarıdır.

Bunu, Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'nın son 3 gündeki anlık faaliyet çizelgelerinden anlıyoruz.

Ayrıca İsrail F 35 savaş uçaklarının Pakistan-Afganistan sınır bölgesindeki İran kenti Zahedan'ın yanı sıra Mirca ve Zabul'u sürekli

bombalamaya başlaması, Pakistan'dan İran'a geldiği düşünülen yardımları engellemek için mi?

Çünkü söz konusu bölgelerde İran'ın nükleer ya da askeri tesisleri yok.

Pakistan-Afganistan sınırındaki bu kentlere yönelik gözetleme ve bombardımanların daha da önemli bir nedeni olabilir mi?

Yani, füze üretiminde uzun yıllardır Kuzey Kore ile iş birliği yapan İran'a, Çin aracılığıyla Pakistan üzerinden malzeme sevkiyatı mı yapılıyor?

Balistik füze stokları konusunda net bir bilginin olmadığı İran'a, yeni

balistik füzelerin üretimi için Kuzey Kore gerekli malzemeyi mi gönderiyor?

Ama soru sormadan şu kadarını rahatlıkla söyleyebilirim, Kuzey Kore, ABD'ye zarar verebilecek hiçbir fırsatı bugüne kadar kaçırmadı.

Kuzey Kore'nin beklediği yeni fırsat, İsrail'in İran'a saldırması ve Trump'ın savaşa katılma niyetini ortaya koymasıyla ayağına kadar geldi. Kuzey Kore bu fırsatı bir şekilde değerlendirdi.

İran'ın elinde ne kadar balistik füze kaldığı sorusuna ne İsrail ne de ABD net bir yanıt vermiyor.

Kuzey Kore'nin beklediği yeni fırsat, İsrail'in İran'a saldırması ve Trump'ın savaşa katılma niyetini ortaya koymasıyla ayağına kadar geldi.

İsrail istihbarat örgütleri füze saldırısını 6-7 olarak verdi. Amerikan istihbarat servisi CIA ise sadece 3 bin füzeden bahsetti. Bu nedenle savaş sırasında füzelerden çok füze atış rampalarına yoğunlaştılar.

İsrail, önceliği füze rampalarını yok etmeye verdi.

Savaş uçaklarının hedefinde de özellikle tespit edilebilmiş füze rampaları vardı.

Eğer füze rampalarının tamamı etkisiz hale getirilirse İran'ın binlerce füzesi olsa da bunlar bir işe yaramayacaktı. Ama o rampalar da yok edilemedi. Evet 12 günlük bu savaş sadece bölgede değil tüm dünyada tedirginliğe yol açtı. Kimileri 3. Dünya Savaşı senaryolarından bahsetti.

İsrail ve ABD, İran'ın nükleer tesislerini yok ettiklerini, nükleer programını bitirdiklerini büyük bir zafer kazanmış havasında dünyaya ilan etti.

Ayrıca İran ordusunun komuta kademesini ortadan kaldırdıklarını duyurdular. İran ise nükleer kapasitesinin zarar görmediğini bildirdi.

Dünya büyük bir tehlike atlattı.

Ama gerçek olan şu ki, İsrail ve ABD ne kadar vurmuş ve zarar vermiş olursa olsun İran'ın artık kaybolmayacak bir nükleer kapasitesi var.

Bu kapasite yetmiş nükleer bilimcileri, bir kısmı önemli miktarda zenginleştirilmiş 410 kilogram uranyumu ve henüz daha yerli tespit

edilememiş nükleer tesisleri kapsamaktadır. Kısacası İran gecikmeli de olsa nükleer silah yapabilecek durumdadır.

Bu arada, Almanya Başbakanı Friedrich Merz'in, Alman basınına verdiği röportajdaki sözlerini açıklığa kavuşturmak gerekiyor.

Merz, İsrail'in İran'a yönelik saldırılarına değinerek, "Bu İsrail'in hepimiz için yaptığı kirli bir iş" dedi.

Bu sözler uluslararası medyada ve kamuoyunda çok konuşuldu.

Ama burada dikkatlerden kaçan çok önemli bir ayrıntı var.

Almanya Başbakanı Merz, kimse fark etmez düşüncesiyle eski İsrail Başbakanı Bennett'in geri planda kalan, beklenen etkiyi yaratmayan sözlerini kopyala yapıştır yöntemiyle dünyaya sanki kendi düşüncesiymiş gibi du-

yurdu. Bennett, Almanya Başbakanı Merz'den 3 gün önce şöyle diyor: "İsrail dünyayı nükleer İran'dan kurtarıyor. İsrail başka hiç kimsenin yapmaya istekli olmadığı kirli işi yapıyor."

Bennett'in bu sözlerini kimse duymamıştı ama Merz söyleyince gündem oldu.

Böylelikle biz de Almanya Başbakanının nasıl kopya çektiğini öğrenmiş olduk. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Kısacası İran gecikmeli de olsa nükleer silah yapabilecek durumdadır.

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Politika

Türkçemizdeki Arapçadan Osmanlıcaya geçen siyaset sözcüğünün karşılığı olan politika, Antik / Eski Yunancanın devlet / kent anlamına gelen polis sözcüğünden türetilen bir sözcük. Siyaset sözcüğü de Arapça seyis, at bakıcılığı sözcüğünden türemiş...

Politika da siyaset de günümüze kadar genel olarak devlet yönetimi ile ilgili olarak kullanılagelmiş. Devletlerin henüz oluşmadığı yasama, yürütme ve yargının birbirlerinden ayrılmadığı tarım ve din toplumlarını kralar, diktatörler, hükümdarlar ve dini liderler yönetmişler.

Bu tür yönetimlerin hazinelerini de savaşlarla elde edilen ganimetler ile halktan zorla toplanan vergiler oluşturmuş.

Politika, MÖ V. yüzyılda Antik Yunan Edebiyatı'nın altın çağının

önemli düşünürlerinden Aristoteles'in tarihsel açıdan en önemli eseri. Toplam sekiz kitaptan oluşan bu eserinde siyasal yapılanmaları şöyle sınıflandırmış:

Ortak iyiliği amaçlayan tekin yönetimi:

Monarşi

Ortak iyiliği amaçlayan azınlığın yönetimi: **Aristokrasi**

Ortak iyiliği amaçlayan çoğunluğun yönetimi: **Politeia**

Tekin çıkarını amaçlayan tekin yönetimi:

Tiranlık

Zenginlerin çıkarını amaçlayan azınlık yönetimi: **Oligarşi**

Yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi:

Demokrasi.

Bu sınıflandırmanın

"demokrasi"ye ilişkin olanı hariç, diğerlerine ilişkin tanımlara katılmamak mümkün değil. Nedeni de var olduğundan bu yana "siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği

temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimi," olarak benimsenmiş demokrasi ile yönetilen bir çok ülkede, demokrasiden "yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi," olarak söz etmek ne yazık ki söz konusu değil.

Her ne kadar Avrupa ve Amerika'da 18. yüzyılın ortalarında başlayarak gerçekleştirilen devrimlerle mutlakiyetten meşrutiyete ve cumhuriyete yönelen devlet gücü toplumsal sözleşmelere dayandırıldıysa da "demokrasiler" yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi olarak hayata geçirilemedi. 19. yüzyılda Alman filolog, filozof, kültür eleştirmeni, şair ve besteci Friedrich Wilhelm Nietzsche'in "*Cahil bir toplum, özgür bırakılıp*

Aristoteles

**...“demokrasiler”
yoksulların çıkarlarını
amaçlayan çoğunluğun
yönetimi olarak
hayata geçirilemedi.**

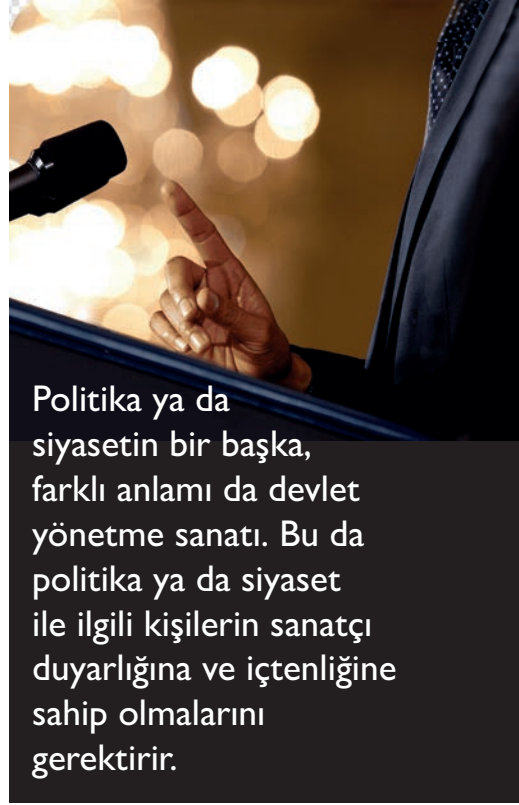
kendine seçim hakkı verilse dahi, hiçbir zaman özgür bir seçim yapmaz. Sadece seçim yaptığını zanneder. Cahil toplumla seçim yapmak, okuma yazma bilmeyen adama hangi kitabı okuyacağını sormak kadar

ahmaktıdır! Böyle bir seçimle iktidara gelenler, düzenledikleri tiyatro ile halkın egemenliğini çalan zalim ve madrabaz hainlerdir!” demesinin nedeni de bu olsa gerek.

Çocukluğum ve gençliğim 1928 yılında 18 yaşında Cumhuriyet Halk Partisi’ne üye olan gerçek bir halkçı ve eğitmen olan baba evinde onun bu yoldaki çabalarını izleyip gözlemekle geçti. Babam parti teşkilatında çok önemli görevler üstlenmesine rağmen hiçbir zaman milletvekili olmaya heveslenmeyen, “önemli olan partinin ilkelerini hayata geçirmek için çalışmaktır” diyen, zaman zaman partinin politik yöntemlerini eleştirmekten de kaçınmayan bir insandı. 1950’li yıllardan sonra CHP’nin neden iktidara gelemediğini, köylülere oy alamadığını sorduğumda verdiği yanıt şu olmuştu:

“Köye gidip, evlerine su getireceğini söylersen maksadını anlatamazsın. Köyünüze çeşme yaptıracağım diyenlere oy verirler. Çünkü evlerdeki çeşmelerden su akabildiğinden habersizdirler.”

Yıllar sonra Nietzsche’in yukarıda alıntıladığım dediklerini okuduğumda babamın söylediği bu sözler geldi aklıma. Ömrü boyunca İzmir Milli Kütüphane Müdürlüğü yapmasının, 1960-1970 yılları boyunca gezici kitaplık uygulamasını hayata geçirip İzmir’in 86 köyüne kitap okuma sevgisini aşılama gayretinin halk cehaletten kurtarılmadıkça ülkemizde gerçek anlamda demokra-

Politika ya da siyasetin bir başka, farklı anlamı da devlet yönetme sanatı. Bu da politika ya da siyaset ile ilgili kişilerin sanatçı duyarlığına ve içtenliğine sahip olmalarını gerektirir.

sinin gerçekleşmeyeceği bilincinden kaynaklandığını o zaman kavradım. 1960’lı yıllarının sonunda ülkemize 1964 yılında üretilmeye henüz başlanmışken köy çeşmeleri ile duvarlarına “Coca Cola’ya Hayır!” yazmayı siyaset yapmak sanan arkadaşlarla da yine o yıllarda ayrıldı yollarımız...

Politika ya da siyasetin bir başka, farklı anlamı da devlet yönetme sanatı. Bu da politika ya da siyaset ile ilgili kişilerin sanatçı duyarlığına ve içtenliğine sahip olmalarını gerektirir. Sanat, insanın var olduğundan

bugüne var olan ile var olması gerekeni öngörür; kötüye, zararlıya karşı iyiyi, güzeli ve insan sevgisini içerir; toplumların insani yönden gelişmesine katkı sunar. Sanatçı olmak da sadece sanat ile uğraşmak değil, aynı zamanda sanatı paylaşabilmek ve sanattan hoşlanıp sanata değer verebilmektir. Bu niteliklere sahip olmayan kişilerin demokrasinin vazgeçilmez kuralı olan seçimlerle işbaşına gelmeleri halinde de devlet yönetme sanatı olan politikanın / siyasetin üstesinden gelebilmeleri de asla mümkün değildir.

Politika / siyaset şahsi menfaat ve mevki hırsına yer olmayan bir gönüldenlik ve özveriyi gerektirir.

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de nicedir politika / siyaset kişisel çıkar elde etmek uğruna yapılagelen bir uğraş olmuş; ülkelerin ve halkların çıkarlarının gözetilmesi gereği göz ardı edilmiş; bilgisiz halk kitleleri de günlük çıkar ve menfaatler vaat ederek kendilerine dalkavukluk eden bu tip kişilere oy verir olmuşlardır. İyi, dürüst, halkının ve ülkesinin refahını gözetenler ise şu ya da bu şekilde elenerek saf dışı edilmişlerdir. Bu olumsuz sonucu, Nietzsche gibi bütün suçu halka yüklemek yerine; bu durumun halka, halkın

yararlarını, çıkarlarını gereği gibi anlatmayı gereğince beceremeyen, halktan yana olduklarını söyleyip aslında kendi çıkarlarının peşinde olanların suçu olduğunu da görmek gerek.

Bir ülkede siyasi partilerin amacı ülkelerinin ve halklarının çıkarına / yararına olduğuna inandıkları partilerin politikalarını / siyasetlerini uygulamak için iktidar olmaktır. Partilerin üyelerinin amacı da parti programlarının uygulanabilmesi için mevki, makam gözetmeden çalışmaktır. Çünkü politika / siyaset şahsi menfaat ve

mevki hırsına yer olmayan bir gönüldenlik ve özveriyi gerektirir.

İktidara gelmek, gelebilmek için de halkın günlük yaşamın-

dan uzak kavramlarla halka hitap etmeyip / etmeyi beceremeyip gerçek ihtiyaçlarını nasıl, ne şekilde karşılamayı nasıl başarabileceklerini anlatmak ve güvenini kazanmayı gerektirir.

Popülizmin ortalığı kasıp kavurduğu, bencilliğin hüküm sürdüğü günümüz dünyasında bunu başarmak de ancak gerçek özveri ve birliktelik ile insan sevgisini en yüce değer olarak içselleştirmekle mümkündür.

Evet, politika / siyaset devlet yönetme sanatıdır. İcra edebilmek için de önce insan olmak gerekir...•

tekinozertem@butundunya.com.tr

Arayış

Vahap Candan

ESKİ TÜRKLERDE ANIT-MEZAR / KURGAN GELENEĞİ

Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun Lisesi'nde tebeşir ile çizdiği "Türk ana yurdu" haritası. (1930)

Yukardaki fotoğrafta Mustafa Kemal Atatürk'ün harita üzerinde çizip taradığı alanlar, literatüre "kurgan" olarak geçen anıtsal mezarların doğup geliştiği ve içinde Altay-Sayan Dağları'nın, tayga, vadi ve ovaların da yer aldığı Güney Sibirya Türk kültür coğrafyası.

Bilindiği gibi, kurgan dediğimiz anıt mezarlar kağan, tigin, kançuy gibi hanedan mensupları ve başarılı yönetici ve devlet adamları/komutanlar ve kahramanlar için yapılyordu.

Erken Orta Çağ kaynaklarında ve etnolojik alan araştırmalarına

göre, “kurgan”ın yanı sıra “korgan” sözcüğünün de kullanıldığını görüyoruz. Kurganın kurmak fiilinden, korganın ise korumak fiilinden türediği ve hangisinin söz konusu anıt mezarlar için kullanılmasının doğru olacağı, zaman zaman akademik çevrelerde tartışılmaktadır.

Radlof’a göre Kuzey ve Doğu Türkleri korgan ya da korigan, Güney ve Batı Türkleri ise kurgan diyordu. Göktürk Yazıtları’nda da kurgan olarak geçiyor. 11-12. yüzyıl Harezmsâhlar kültür çevresinde ise kale duvarı için “kurkan tamı” tabiri kullanılıyordu. Ayrıca 16. yüzyıl Çağatay kültür çevresinde küçük kalelere “kurgançe” dendiğini biliyoruz. ⁽¹⁾

Bahaeddin Ögel’e göre ““Korıg” ve “koru” kavramları, girilmesi veya görülmesi, söylenmesi yasak olan yer ya da şey demektir. Bu sebeple eski Türkler, “tabu” olan her şey için korıg, yani koru derlerdi. Koru, bir otlak veya etrafı çitlerle çevrili bir ordu karargahı da olabilirdi.” ⁽²⁾ Acaba anıt mezarın mutlak korunması gerekli bir yer olması nedeniyle “korumak” fiilinden mi türedi?

Günümüzde ormanlık alanlar için söylenen “koru/koruluk” ifadesi de en azından izinsiz girilmesinin, kesim yapılmasının yasak olduğunu, daha doğrusu ormanın koruma altında olduğunu ifade ediyor. Türkülerimize bile yansımış. Erzurumlu Emrah’ın (ö: 1860) “Dostun bahçesine bir hoyrat girmiş/korudur ey benli dilber korudur” dizeleriyle

başlayan türküsünden de bahçenin korunması gereken bir alan olduğunu anlıyoruz. Tabii Emrah, alıntıladığımız bu iki dizede mecazi bir anlatım yapmakta; bahçeden kastı sevgilinin sinesidir.

“Kurmak” fiilinin kullanım alanının “korumak”a göre daha yaygın olduğunu görüyoruz. Ev kurmaktan (ev yapmak) tuzak kurmaya, hayal kurmaya, saat kurmaya, turşu kurmaya ve kumpas kurmaya kadar pek çok örnek sıralayabiliriz. Kurgan kavramının kurmak fiilinden türediği de iddia edilebilir. Çünkü yeniden doğuşa inanıldığı için ölüye yeni bir mekan kurmak düşüncesiyle tasarlandığını açıkça görüyoruz kurgan dediğimiz anıt mezarların. Bu mekana ev dahi demek mümkün görünüyor. Aynı zamanda, kurganlarda ele geçen buluntular göz önüne alınırsa mikro-evren olarak tasavvur edildiği söylenebilir. Kadim Türklerin barındıkları ahşap ev veya otağın da mikro-evren olarak tasavvur edildiğini kam alkışlarından (dua), tanık olunmuş ritüellerden, aynı zamanda arkeolojik ve halkbilimsel verilerden dolayı net olarak biliyoruz. Kurgan kavramı ne zaman kullanılmaya başlandı? Bunu dilbilimci hocalarımız tahmin etmişlerdir. Bize göre Türk-Altay kültür çevresindeki en eski kurganlara kurgan denilmiş olmalı. Çünkü, ölüme ve yeniden dirilişe ilişkin çok sayıda ritüellerin üretildiği çok önemli bir olgu hakkında yaratılan kavramlar kolay kolay değişmez.

Yazılı olarak, Göktürk Yazıtları'nda Bilge Kağan ve Kültigin anıtlarında kurgan sözcüğü geçiyor. Ama anıt mezar anlamında değil:

"Amga kurgan kışladukta yut boltı"

"Amga kalesinde kışlarken salgın (hastalık) oldu" cümlesi yerleşiklikle ilgili bilgi veriyor bize aynı zamanda. Yine Kül Tigin yazıtında geçen şu cümleden de aynı sonuca varıyoruz.

"Amga kurgan kışlap yazına Oğuzgaru sü taşıktımız (3-Hatice Şirin; ETY, sf. 50-64)

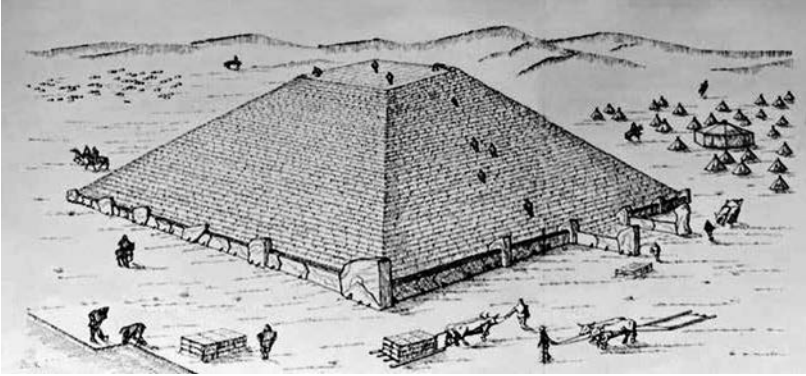
"Amga kalesinde kışlayıp yazın Oğuzlara doğru ordu çıkardık."

Ayrıca yukarıda tartıştığımız bir kanaati destekleyebilecek bir ifade. Her ikisinde de "kurgan" sözcüğünün "kale" hatta belki de şehir anlamında kullanıldığını görüyoruz.

Bilge Kağan Yazıtı'nda geçen "korıgu" sözcüğü de kale muhafızı/korucu anlamındaydı. Radloff'a göre ise Kuzey ve Doğu Türkleri "korgan" ya da "korıgan", Güney ve Batı Türkleri ise "kurgan" diyor. Radloff'un işaret ettiği korıgan sözcüğü günümüze kadar ulaşmış olan ve çadır anlamında kullanılan "kurıkan" sözcüğünü hatırlamamıza neden oluyor. Nitekim, kurıkan hayatta iken barınılan yer, kurgan ise öldükten sonra barınılan mekan. Oğuz destanlarının Uygurca nüshasında karşılaştığımız "Kün tuğ bolgıl; gök kurıkan" (Güneş bayrağımız olsun gök çadırımız) ifadesi bize kurgan dediğimiz mekan

düzenlemesinin "kurıkan" ile ilintilendirilebileceğini çağırıyor. Çadırın (yani kurıkan) tavanı "gök"e, bütünü ise gök ve yer yüzüne benzetiliyordu. Her ev/çadır/kurıkan içindeki kutsal ocakla birlikte mikro evren olarak tasavvur ediliyordu.

Eski kaynaklardan anladığımız kadarıyla, anıtmezar (kurgan) bütünlüğü içinde yer alan gömü odasına "bark" deniyordu. Tartışmamızın sonucu bizi aslında kurgan ve korgan ifadelerinin zaman zaman birbirinin yerine kullanılmış olabileceği noktasına getiriyor. Tüm dillerde olduğu gibi Türkçemizin macera dolu hayatında epey örnek var. Aslında kurgan ya da korgan denilen mezar yapıları birer anıtsal mezarı ve yapı sadece cesedin gömüldüğü yerden ibaret değildi. Kurgan, mezar odası üzerine toprak ve/veya kesme ve kırma taşlar yığılarak yapılan tümseklerdi. Tümsekler (kurganlar), bark denilen mezar odasını korumak amacıyla yapılıyordu ama muhtemelen "çadır" anlamına gelen "kurıkan" sözcüğü kullanılıyordu. Çünkü ölünün gömüldüğü mekan da çadıra (kurıkan) benzetiliyordu. Yığma tümseklerin yüksekliği 40-50 santimetreden 10 metreye kadar çıkabiliyordu. Yüksekliğini, ölen kişinin önem derecesi belirliyordu. Ki, anıt-mezarlar hayatını kaybeden önemli kişiler için yapılıyordu. En başta, Kağan olmak üzere yönetici ailenin yakınları geliyordu. Devlete sivil ya da çoğunlukla askeri alanda hizmetleri geçen görevliler

Hakasya/Ulu Salbık Kurganı.(Hakasça: Uluğ Salbık Kürgen) Kaynak: Semih Güneri; "Türk-Altay Kuramı"

de kurgan tipi mezarlara defnediliyordu.

Güney Sibiryaya ve Altaylar'ın tamamında bilinen en büyük kurgan Hakasya'da Ulu Salbık vadisinde yer alan Ulu Salbık Kurganı. Hakas Cumhuriyeti'nin başkenti Abakan'ın 60 km. kuzeybatısında yer alan irili ufaklı 300'e yakın kurgandan en büyüğü.

Çit duvarları 71X71 ölçüsünde ve yerleştirilen plaka taşlar 3-5 metre arasında. (gör.2,3,4) Yapıldığında yüksekliğinin 30 metre civarında olduğu tespit edilmiş. Ulu Salbık'ın "çit"i de farklı klasik Göktürk devri kurganlardan. Kadim Türkçede "çit" avlu anlamında kullanılıyordu ve anıt-mezarın sınırlarını belirliyordu. Kurgan çevresinin çoğunlukla dörtgen, zaman zaman değirmi biçiminde çevrelenmesi geleneği Göktürkler dönemine kadar devam etti. Ulu Salbık Kurganı'ndaki çit duvarlarında kullanılan 5-6 metrelik devasa taşların yerine

daha geç dönemlerde yüksekliği 30 cm'ye kadar düşebilen taşlar kullanıldı. (gör. 5,7,8)

Son araştırmalar Ulu Salbık Kurganı'nın Erken Demir Çağı Tagar kültürüne (MÖ 8. yüzyıl) ait olduğunu gösteriyor. Kimi araştırmacılar, MÖ 6.-3. yüzyıl arası döneme ait olabileceğini kabul ediyor. Tagar(*) kültürü olarak anılan kültür evresinin Altaylı Türk halklarınca yaratıldığına dair itiraz edilemeyecek kadar arkeolojik belge var. Ki, aynı gelenekleri Çin kaynaklarında Ting-Ling (Dinlin) olarak geçen Türk boyları devam ettirmiştir. Buna eminiz, çünkü aynı kaynaktan Ting-Ling'lerin Türkçe konuştukları da kayıtlıdır.

Ulu Salbık Kurganı bir piramit değil; ancak piramidal bir örtüye sahip. Bize göre en önemli özelliği gömü odası (bark) ve piramidal dış örtünün üst katmanına düşenen

(*) Tagar, bir etnik/boy adlandırması değildir. Söz konusu kültüre ait ilk buluntuların çıkarıldığı yerin adıdır.

kayın ağacı kabuklarıydı. Kadim Türk halklarınca “Ak Ağaç-Ağaç Ene” olarak anılan kayın ağacı, ölümsüzlük ve evrenin yaratılışıyla ilişkilendiriliyordu. Ulu Salbık Kurganı’nda rastladığımız, özellikle mezar odasının Ak Ağaç kabuklarıyla kat kat örtüldükten sonra toprak ve taş malzemeye geçilmesi geleneği Hun ve Göktürk dönemine kadar, yaklaşık 1500 yıl uygulandı. Ulu Salbık Kurganı (inşa edildiğinde) “ilk bakışta parlak beyaz görünümüne sahipti çünkü yamaçları kalınca tabakalardan oluşan kayın ağacı kabuklarıyla kaplıydı. Kabuk tabakaları 15 katmana kadar ulaşabiliyordu. (...) piramidin altında 5X5X1.8 m. ölçülerinde mezar odası çukuru uzanıyordu. Çukurun dibinde geçme sistemiyle birbirlerine tutturulmuş dört karaçam kütüğünden oluşan çerçeve yer alıyordu. Mezar odası içten içe 4X4 m. ölçülerindeydi. Çukur tabanındaki karaçam kütüklerinin üstü ve altı kalınca bir tabaka kayın ağacı kabuklarıyla kaplıydı...”⁽⁴⁾ Güneri

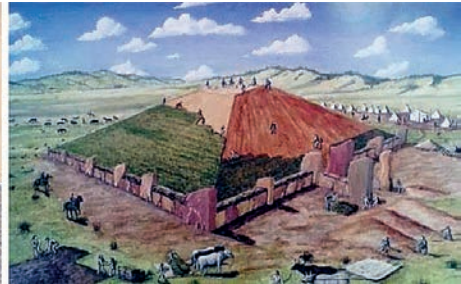
Ulu Salbık Kurganı’nda gömü

odası ilk kademe örtüsünün kayın ağacıyla yapılması geleneği Hun ve Göktürk dönemi kurganlarında da aynen devam etti. İkinci bir devamlılık ise anıt mezar çit kapısı ve gömü odası kapılarının doğu yönüne bakmasıydı. Ulu Salbık Kurganı gömü odası kapısı doğuya bakıyordu. Sürekliliğini takip edebildiğimiz bu iki özellik, kurgan kazılarıyla netleşmiş ve ilgili bilim adamlarınca kabul edilmiş durumdadır.

Klasik (Hun ve Göktürk dönemi) bir anıtmezar üç ana bölümden oluşuyordu. Gömü odası (bark) ve bark örtüsü üstüne yığılan kayın ağacı kabuğu, toprak, çakıl ve son katmanda taşların yığılmasıyla oluşturulan tümsek. Etrafına çit olarak adlandırılan taş duvar ve iki yanı taş dizileriyle belirginleştirilen ve mutlaka doğuya bakan törensel yol. Yani anıt mezar yapısına doğudan girilirdi. Bu yönlendirme bize Türk inanç sisteminde doğuya önem verildiğini gösteriyor. Doğuya yönelme ritüeliyle destanlarda da karşılaşıyoruz. Gömülü kişinin

Gör:2) Ulu Salbık Kurganı. Kazıdan önceye ait fotoğraf.

Gör:3) Ulu Salbık Kurganı'nın inşası ve ilk haline dair canlandırma

Gör.4) Fotoğraf: Timur Davletov. Ulu Salbık Kurganı çit (avlu) duvarından bir köşe.

Tengri'ye/gökyüzüne gitmek üzere doğuya doğru yönelmesi ve doğu yönünde ilerleyerek yeryüzüne çıkması düşünülüyordu.

“...Güneşin doğuş yönünün bozkır hayatındaki ve ölü gömme geleneğindeki önemi, Orta Asya’da erken devirlerden itibaren geleneksel konut ve çadırların girişinin doğuya bakması, kurganların ve anıtsal mezar komplekslerinin

yanına dikilen bediz ve balbalların doğuya doğru sıralanışından anlayabilmekteyiz. Örneğin, Kazakistan’da MÖ 3500’lü yıllara tarihlenen Kal-

kolitik dönem Botay kültürüne ait konutların girişleri, Erken İskit dönemine ait Şilikti, Taldı 2, Eleke Sazı kurganların dehlizlerinin yönü, Altaylar’daki Pazırık kültürü kurganlarındaki definlerin ve balbal sıralarının yönü Hun konutlarının giriş yönü, Bilge-Kağan, Köli Çor ve Eleke Sazı Göktürk anıt mezar komplekslerinin törensel yol ve balbal sıralarının dizilişi doğu yönüne

Gör. 5) Moğolistan Tuul Vadisinde orta boy dört anıtmezar ve dizili balbalların günümüze ulaşabilenleri. Kaynak: BAYBURT; Ahmet Ziya; “Eurasian steppe civilization: human and the historical and cultural environment Proceedings of the 5th International Congress of Archaeology of the Eurasian Steppes” (Turkistan, 11–14 October, 2022)

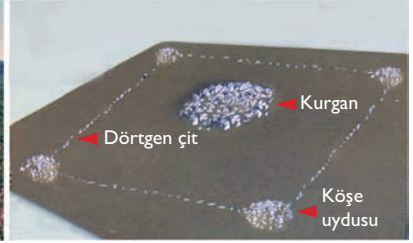
Gör. 6) Elinde bengisu kabıyla tasvir edilen taşbaba. Kaynak: Semih Güneri

göre düzenlenmiştir.”⁽⁵⁾

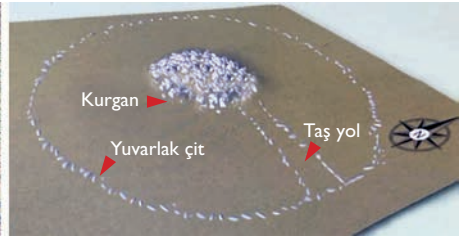
Çit duvarı çoğunlukla çok yüksek olmazdı. 30 ile 80 cm arasında değişirdi ve bir bakıma mezar

kompleksinin sınırını belirliyordu. Ölen kişinin dirilişten sonra doğuya doğru yürüyeceği tasavvur edilmekteydi ve bu düşünce kadim “Kün Ana” (güneş) kültürüyle ilgiliydi. Doğu yönündeki dikili taşların öldürülen düşmanları temsil ettiği düşünülmekte. Kurgan çitinin hemen girişinde yer alan heykeller ise “Taş Baba” olarak literatüre geçmiş, (gör.6) Toprağa verilen kişiyi temsil ettiği açıktır ve sol eli kemerini ya da çoğunlukla silahını tutar halde tasvir edilir. Sağ elinde mutlaka bir kap (kadeh) yer alır.

Kabın, bengisu/ölümsüzlük suyu olduğunu kabul edebiliriz. Kimi araştırmacılar, “and kadehi” olduğunu kabul/iddia eder ancak bize göre ölümle ilgili ritüellerin en yoğun olduğu mekanda and kadehi değil,

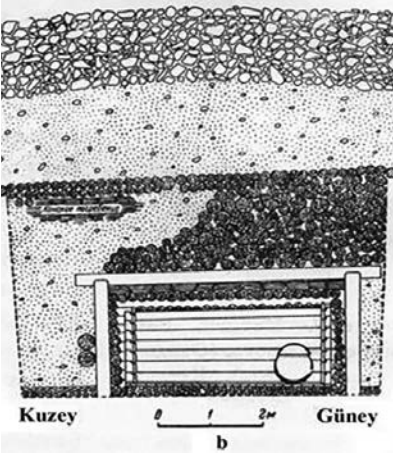
(Görsel 7 ve 8) Moğolistan Tuul Vadisinde dörtgen çitli bir Göktürk kurganı ve iki boyutlu çizimi. (Semih Güneri)

Yuvarlak çitli kurgan fotoğrafı ve sağda canlandırma resim. (Semih Güneri; “Türk-Altay Kuramı”)

Kazak Arkeolog Z. Samashev'in Doğu Kazakistan Berel Yaylası'nda kazdığı 16C kurganının (bark) gömü odası. (Eski Türk Betim Sanatı" adlı kitabından)

Pazırık Vadisi 2 numaralı kurgan gömü odasının profil çizimi. Kaynak: Luzia Kılıç; "Güney Sibiry'a'da Hun Türklerine ait Kurganlar, Mezarlar ve Şehirler." (Yüksek Lisans Tezi 2018) İst. Üni. Tarih Bölümü)

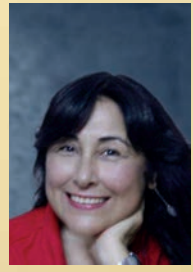
bengisu kadehi yer alıyordu. Nitekim gömü odalarında ölümsüzlüğü vurgulayan çok sayıda nesneyle karşılaşılıyor. Ölen kişiye ait silah, at, at koşum takımı, kap kacak gibi buluntuların tümünün ölümsüzlük düşüncesiyle bağlantılı olduğunu anlıyoruz.

vahapcandan@butundunya.com.tr

- Radloff, W.; "Sibiry'a'dan Seçmeler" (Çev: Ahmet Temir) KBY,1976, Ank.
- Ögel, B; "İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi" TTK Yay., 3. Baskı, 1988, Ank.
- Şirin, H; "Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi" TDK Yay., 2016, Ank.
- Güneri; A.S.; "Türk-Altay Kuramı, Kabalcı Yayınevi 2023
- Kutlu Mehmet; Kutlu Leila; "Ölü Gömme Gelenekleri Bağlamında Berel Kurganları" folk/ed. Derg, 2021; 27(3)-107. sayı DOI: 10.22559/folklor.1602
- Vadetskaya; E. B. "Sibiry'a Kurganları" Çev: Atilla Bağcı; TKAE Yay. ,2014, Ank.
- Çoruhlu,Y; "Eski Türklerin Kutsal Mezarları-Kurganlar" Ötügen Yay., 2016, İst.
- Samash, Z.; "Eski Türk Betim Sanatı" 2023, Ank.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Haklı Olmak mı, Huzurlu Olmak mı?

Günlük yaşamda, trafikte, evde ya da işyerinde hepimizin başına gelen bir durumdur: Bir söz duyarız, bir davranışla karşılaşırız ve içimizden bir ses yükselir: “*Ama ben haklıyım!*” O anda ne pahasına olursa olsun bunu kanıtlama ihtiyacı hissederiz. Yıllardır ailelerle ve bireylerle çalışan biri olarak şunu açık yüreklilikle

söyleyebilirim: Haklı olmak her zaman huzur getirmez.

Danışmanlık süreçlerimde sıkça tanık olduğum bir durum var:

Aile bireyleri, birbirlerini anlamaktan çok haklı çıkma çabası içinde oluyorlar. Ebeveynler, çocuklarının duygularını bastırarak doğruları öğretmeye çalışıyor; çiftler, iletişimi bir “haklılık savaşı” haline getiriyor. »

Tartışmalarda ses yükseldikçe kalpler uzaklaşıyor. Oysa çoğu zaman, kişiler birbirinden çok da farklı düşünmüyor. Sorun ve çözüm, nasıl konuşulduğunda, nasıl dinlendiğinde yatıyor.

Budist bir öğretisi der ki, “*Haklı olmaktan vazgeç. Huzurlu olmayı seç.*”

Tartışmalarda ses yükseldikçe kalpler uzaklaşıyor. Oysa çoğu zaman, kişiler birbirinden çok da farklı düşünmüyor.

Bu söz ilk başta “Sus, sineye çek” gibi algılansa da aslında çok daha derin bir farkındalık içeriyor. Çünkü ilk tepkilerimiz -özellikle öfke, kırgınlık veya savunma haliyle verdiğimiz tepkiler- çoğu zaman pişmanlıkla geri dönen duygusal tepkilerdir.

Birçok danışanımdan şu cümleyi duydum: “*O an öfkelendim, ağzımdan çıkanları fark etmedim.*”

Oysa o birkaç saniyelik farkındalık, bir ilişkinin kaderini belirleyebiliyor. Psikolog Daniel Goleman’ın söylediği gibi, “*Öfke, ilk 90 saniye kimyasaldır. Sonrası bizim seçimidir.*” İşte o seçim noktası, haklı

olma arzusu ile huzur arasında bir tercih yapma fırsatıdır.

Eşiniz ya da çocuğunuz bir konuda hatalı davrandı ve siz kesinlikle haklısınız. Onlara bunu göstermek için ısrarcı oldunuz. Belki bağırdınız, kırdınız ve geri çekildiler. Sonuçta haklı çıktınız ancak ortamda sevgi, güven, yakınlık kayboldu. Şimdi gerçekten kazandığınızı mı düşünüyorsunuz?

Aile danışmanlığı yaptığım çiftlerden biri, basit bir

alışveriş tartışmasını yıllarca süren bir sessizliğe dönüştürmüştü. Her ikisi de haklıydı ama sonunda ikisi de yalnızdı. Görüşmelerimizde şu farkındalık ortaya çıktı: “*Benim haklı olmam, onun kendini değersiz hissetmesini engellemiyor.*” Bu farkındalık, onlara yeniden yakınlaşmanın ve duygusal bağ kurmanın yolunu açtı.

Sokrates'in ünlü üçlü filtresi bu konuda iyi bir rehber olabilir bizim için: “Söyleyeceğin şey doğru mu, iyi mi, faydalı mı?” Haklı olmak uğruna söylediğimiz her şey bu süzgeçten geçmiyorsa, aslında bir yük bırakıyor geride-ilişkide, zihinde ve kalpte.

Albert Einstein'ın dediği gibi “Sorunlar, onları yarattığımız düşünce düzeyinde çözülemez.”

Bu nedenle, bir tartışmanın ortasında durup derin bir nefes almak, belki susmak, belki sadece “Tartışmaya biraz ara verip karşılıklı sakinleştikten sonra konuşmaya devam etmeye ne dersin? Çünkü şu an öfkeyle birbirimizi kırabiliriz, oysa ben senin kırılmanı, üzülmeyi istemiyorum” demek büyük bir bilgeliktir.

Bazen sevdiklerimizle aramıza duvarlar ören şey, söylediklerimiz değil, neyi nasıl söylediğimizdir. Haklı olduğunuzu kanıtlamak yerine, karşınızdakinin gözlerine “Seni

anlıyorum” diyerek bakmak, ilişkinin akışını tümüyle değiştirebilir. Çünkü hayatın sonunda bize “Kaç kez haklı çıktın?” diye sorulmayacak.

Ama belki şu sorular kalır geride: “Sevdiklerinin kalbine ne kadar dokundun? Kalpleri mi kazandın, tartışmaları mı?”

“Sevdiklerinin kalbine ne kadar dokundun? Kalpleri mi kazandın, tartışmaları mı?”

İşte bu nedenle sevgimizi öfkemize kurban etmeden önce lütfen derin bir nefes alalım ve önce kendimize soralım: “Şu anda haklı mı olmak istiyorum, huzurlu mu?”

Gerçek değişim kavga kazanıldığında değil, kalp kazanıldığında başlar. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

HUYSUZ BAŞ RAHİP

Alt rütbeli bir subay olan Kin'yo'nun, Baş Rahip Ryogaku adında son derece huysuz bir erkek kardeşi vardı. Rahibin manastırının yanında büyük bir ısırğan ağacı vardı ve bu nedenle insanlar rahibe “Isırğan Ağacı Baş Rahibi” lakabını takmıştı. Bu lakaptan hoşlanmayan Baş Rahip ağacı kestirdi. Ağaçtan geri kalan kütük hâlâ yerinde durduğu için, insanlar rahibe artık “Kütük Baş Rahibi” demeye başladılar. Bu duruma daha çok öfkelenen Ryogaku, kütüğü de söktürüp attırdı. Kütük gitmiş ama yerinde büyük bir hendek açılmıştı. İnsanlar bu kez de Ryogaku'ya “Hendek Baş Rahibi” diyorlardı...

İçimizdeki Bahçe

Yazan:

TÜLİN KAHVECİOĞLU

Bahçebiz Gelişim Akademisi Kurucu
MCC, Lider ve Üst Düzey
Yönetici Koçu

Bir bahçesi olmalı insanın. Sevdiği şeylerle çevrili, içine girdiğinde vaktin nasıl geçtiğini anlamadığı... O bahçenin varlığında huzuru ve güveni bulmalı. Ağacı, fidanı, çiçeği, toprağı ve taşıyla “ait olduğun yerdesin” dedirtmeli insana. Köklerinin hikâyesi bugünün tohumlarını sulamalı ve geleceğe umut vermeli. Çünkü bahçesi olan insan, yaşama kök salabilir.

Size çok iyi hissettiren bir bahçeyi hatırlıyor musunuz? Belki çocukken yaz tatillerinde gittiğiniz köydeydi. Belki dalına çıktığımız ağaç, altında saklambaç oynadığımız dut gölgesi ya da anneannemizin sardunyalarıyla çevrili balkonu. Bazen de bir tatilde, kısa bir buluşmada yaşadınız o bahçeyi ki bugün gözünüzü kapattığınızda zihninizde hâlâ taptaze duran o anda... Bahçeler bir yerden fazlasıdır aslında, orada yaşadığımız hislerin mekânlarıdır.

Sizin de vardır, bazı yerler görür görmez içimizi ısıtır. Ayaklarımız oraya doğru yönelir, uzak olsalar da düşüncelerimizin kıyısında kalırlar. »

Bahçeler bir yerden fazlasıdır aslında, orada yaşadığımız hislerin mekânlarıdır.

O bahçelerin içinde çocukluğumuz, hayranlıkla baktığımız biri, özlem duyduğumuz bir aidiyet vardır. Tüm bunlar sadece birer an mı? Hayır. Onlar, büyürken içimizde adım adım geliştirdiğimiz bahçemizin de iz düşümleridir. İnsanın içindeki bahçe hep oradadır aslında ama bazen onunla bağımız zayıflar. Günlük hayatın ağırlığı, kaygılar, yetişme telaşı, başarma baskısı derken bu bahçeye uğramaz oluruz. Önce çiçekler solmaya başlar. Sonra toprak kurur, bazen ses bile kesilir. Yabani otlar sarar ve toprağı verimsizleştirir. Ve biz, nedenini anlayamadığımız şekilde eksiklik hissederiz.

Duyularımız, gerçek ihtiyaçlarımız, değerlerimiz, sevgi, şefkat, cömertlik, hakkaniyet, yardımlaşma, vicdan, doğruluk... Bizi canlı tutan, yaşama bağlayan, yaşamı anlamlı kılan ne varsa o bahçede köklenir. Bu yazıda içimizdeki bahçeden bahsetmek istememin sebebi, giderek artan bir hızda kaybettiğimiz ormanlara olan ortak üzüntümüz. Hektarlarca alan, binlerce canlı, yıllarca büyüyen ağaçlar

...bir orman ağaçtan çok daha fazlasıdır. Asıl olan fidana bakacak bilinçle, yüreğe, sevgiye kavuşmaktır.

O yüzden asıl fidanı önce içimize dikmeliyiz.

bir anda yok oluyor. Bu kayıp bizim içsel kayıplarımızın dışavurumu olabilir mi? Ne dersiniz?

Bir insan kendi içindeki bahçeyle bağıni yitirdiğinde, dışarıdaki ormana da duyarsızlaşabilir. Bahçesini unutan, ormanı da unuttur.

Ormanlar insanın iç dünyası gibi zengin, birbirine dikkatle bağlanmış bir ekosistemden oluşur. Ekosistemde bir şeyler baskın çıkmaya başladığında denge bozulur. İç bahçemizde olduğu gibi. Her ikisini de dengede yaşatmak sürdürülebilir bir bilinç hali ister. Hektar hektar kaybedilen cana bakıp da kederlenmemek mümkün mü? Doğru analizleri yapmak ve kendinle yüzleşmek zor olsa da başlamak için gereklidir. Çünkü insan, kendisiyle kurduğu ilişki kadar yaşadığı dünyayla ilişki kurabilir. İçindeki bahçeyi tanımayan, dışarıdaki toprağın da dilini bilemez. Ağaç dikelim tabii ki muhakkak dikelim ama ihtiyaç duyduğumuz şey, yalnızca yeniden ağaç dikmek midir? Nasıl bir yaşam istediğimizi yeniden düşünmek değil midir? Bizi kurutan şeyleri bulmadan neyi yeşerteceğimizin peşinde koşmak fırtınada kürek çekmek

gibidir.

Bahçemizle buluşmak onu hatırlamak, gözümüzü açar, bir çiçeği, bir fideyi suladığımızda, adım adım büyüyüşünü gördüğümüzde, o ekosistemin dışında olmadığını onun aslında küçük bir parçası olduğumuzu anladığımızda gerçekleri görmeye başlarız. Belki ilk adım bir saksı çiçeğini daha özenle sulamak, bir orman kampanyasına destek vermek, çocuklarımıza toprağı öğretmektir. Çünkü biliriz, bir orman ağaçtan çok daha fazlasıdır. Aslanan fidana bakacak bilinçle, yüreğe, sevgiye kavuşmaktır. O yüzden asıl fidanı önce içimize dikmeliyiz. İçimizdeki bahçeyi yeniden kurduğumuzda, dışarının da değişeceğine inanıyorum.

Bugün size bir soru bırakmak istiyorum: En son ne zaman kendi iç bahçenizi ziyaret ettiniz? Belki uzun zaman-

dır uğramadığınız bir köşe vardır orada. Belki sadece sizin bildiğiniz bir ağaç. Gidip bakmaya ne dersiniz? •

YARATICILIK

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Yaratıcılık dendiğinde, nedense, çoğumuzun aklına yapılmamış yapılmaması yapmak, söylenmemiş söylemek ve aykırı davranmak gibi şeyler geliyor. Bunları başlangıç noktası yapanlar, genellikle ortaya ucube şeyler çıkartıyorlar. Oysa yaratıcılığın en güzel göstergesi, klasik, bilinen bir eşyaya, kavrama, karaktere, sanat eserine vb., özgünlük yükleyebilmektir.

Özgün olmak çok değerlidir bence. Yaratmak fiili, yoktan var etmek olarak algılansa da, dönüş-türmek, eklemek, yeniden şekillendirmek, onarmak, süslemek, olumlamak da yaratıcılık süreci içinde çok rahat yer alır.

Yaratıcılığın birinci şartı, özgür düşünce olmalıdır. Zihnimizdeki bloklardan kurtulmadan, kafamızın içindeki olumsuz sesleri susturmadan, yaratmak mümkün değildir. Yaratıcılığa soyunmak, gerçekten çıplak kalmaktır ve yeniden özgün

biçimde giyinmekle sonlanmalıdır. Yaratım sürecinde, ahlâki sınırlardan, tabulardan sıyrılmak gerekir.

Hiçbir kuralı kabul etmez bu süreç...

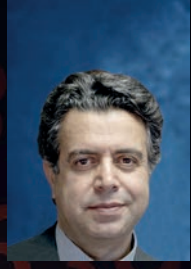
Ama sonunda ortaya çıkacak olan, ille de ahlâktan yoksun, çıplak ve şok edici olmak zorunda değildir. Ama sürecin bu şekilde yaşanması yararlıdır. Tıpkı bir canlının doğum yapması gibi...

Doğum anı, son derece yorucu, acı verici, estetikten yoksun, hatta mide bulandırıcı olabilir ama sonunda ortaya çıkan herkes hayranlıkla izler ve mutlu olur. Ve ona zamanla yüklenecek değer, toplumun bakış açısından doğan yaklaşımlara kalmıştır artık. Çıkış şekli yaratıcısını, ortaya çıkan ise daha fazla kişiyi ilgilendirecektir.

Kadınlar şanslılar...

En az bir kere özgün bir şey yaratma olasılıkları var. •

**Yüksek
Çözünürlük**
Ali Tekin Çam

Bilimsel temellere dayanmasa da, günümüzde milyonlarca insanın ilgisini çekmeye devam ediyor.

■ **İlahi Kodlama:**

Numeroloji

Fark edenleriniz mutlaka vardır; biz fanilerin “tesadüf” olarak isimlendirdiği ama bazen anlamlandırmakta zorlandığımız ya da inançlarımıza göre çeşitli anlamlar yüklediğimiz birçok olay, ilahi bir kodlamanın devreye girmesiyle aynı zaman diliminde buluşur ve hayatımızı şekillendirir. »

Benim de yaşadığım sürecin büyük bölümünde, aynı konularda tekrarlayan 6, 10, 20 gibi rakamlar öne çıksa da, hayatımın akışını önemli ölçüde belirlediğini düşündüğüm “4” rakamının baskın bir ağırlığı vardır.

Mesela doğum tarihim 1956 yılbaşı gecesi, resmi kayıtlara 1957'nin dördüncü ayı, Nisan olarak geçmiştir. Kimlik numaramın son hanesi de 4 ile mühürlüdür. Hayatım boyunca hiçbir iş yerinde dört yılı aşamadım. "Artık buradan emekli olurum" diyerek başladığım her işte, 4. yıla yaklaşırken mutlaka bir şey olur ve ben yeni bir işe başlamış bulurdum kendimi. Bu gelenek yalnızca son iş yerimde bozuldu. İkinci yılda emekli olduğum için sanıyorum bir kırılma noktası gerçekleşti ve oradan da yine 4'ün izinde 14. yılda ayrıldım.

Askerliğim bile aynı hikâyeyi anlatır. 1984'ün 4. ayında başladım görev. İlk dört ay Çavuş Talimğâh 4.

Bölük'te geçti. Sonrasında da Makineli Tüfek 4. Bölük... Eğitim hayatım da benzer bir döngüyü izledi. 1964 yılında başladığım öğrenim hayatımda, hem ilkokulun hem de üniversitenin 4. sınıflarını tekrarlamak durumunda kaldım.

2004 yılında kaybettiğim sevgili eşim Sevil ve 4 yıl sonra 14 Haziran 2008 Babalar Günü'nde dünyaya gelen canım oğlum Ethem Tuğra, hayatımın en acı ve en tatlı dönemeçlerini oluşturdu.

Yedi yıl emek verdiğim ve ustalık eserim olarak gördüğüm “11 Türk Grafik Tasarım Tarihi-1” adlı kitabım, bir yıl önce tamamlanmış olmasına rağmen ancak 2014'te basılabildi. Hayata gözlerimi açışımın 64. yılı ve grafikle tanışmamın 44. yılında yayımladığım “Belirtke” isimli kitabım ise bana yıllardır eşlik eden o “4” rakamına bir selam niteliğindeydi.

Evet; bu dört dördlük girişten sonra, gelelim bu konuyu

**Numeroloji,
sayıların yalnızca
matematiksel
değerler taşımadığı,
aynı zamanda
sembolik ve ruhsal
anımlar içerdiği
inancına dayanan
kadim bir sistemdir.**

anlamlandırma çabasında olan Numeroloji'ye!

Numeroloji, sayıların yalnızca matematiksel değerler taşımadığı, aynı zamanda sembolik ve ruhsal anlamlar içerdiği inancına dayanan kadim bir sistemdir. Tarih öncesi çağlardan bu yana farklı coğrafyalarda varlık gösteren bu ezoterik öğretisi, farklı uygarlıkların farklı anlamlar yüklediği, kimileri için evrenin titreşimlerini çözen mistik bir rehber, kimileri içinse zararsız bir kişisel illüzyondur. Ancak inkâr edilemez bir gerçek var: İnsan zihni sayıların ardında anlam arar. 7 uğurlu, 13 uğursuz sayılır; 11:11'de dilek tutulur, vs. Bu anlayışa göre evrende hiçbir şey rastlantı değildir; her olay, her varlık belirli bir sayı ile ilişkilidir. Sayılar evrensel enerjileri temsil eder ve bu enerjiler, doğum tarihleri ya da isimler üzerinden analiz edilerek bireyin yaşam yolu, karakteri ve döngüleri hakkında içgörüler sunar. Harflerin sayı değerlerine dönüştürülmesiyle kişisel profiller oluşturulur; ilişkilerden kariyer planlamasına kadar pek çok alanda farkındalık geliştirmek mümkündür. Numeroloji, çoğu zaman okültizmin bir parçası olarak değerlendirilir ve sayılar evrenle kurulan kozmik bir dilin anahtarları olarak görülür. Bu dili çözümleyebilenlerin, yaşamlarını daha bilinçli ve uyumlu sürdürebileceği düşünülür.

Numerolojinin Batı'daki en bilinen temsilcisi, MÖ 6. yüzyılda yaşamış Yunan filozofu Pisagor'dur.

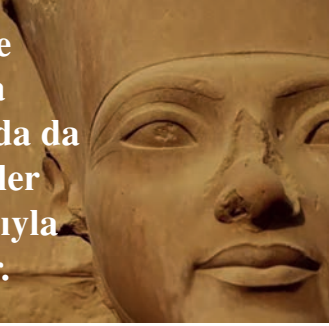

Pisagor her sayının kendine özgü bir titreşimi ve anlamı olduğunu savunmuştur.

Hem bir matematikçi hem de mistik bir düşünür olan Pisagor'un Mısır'a yaptığı ziyaretler, düşünce dünyasında derin izler bırakmıştır. Özellikle 22 sayısı, hem İsis misterlerinde hem de Avrupa okültizminde özel anlamlar yüklenen bir sembol hâline gelmiştir. Bu sayı daha sonra "22 arkan" (anahtar) kavramına dönüşmüş, 22/7 oranı ise pi sayısının yaklaşık değeri olarak mistik bir önem kazanmıştır. Pisagor her sayının kendine özgü bir titreşimi ve anlamı olduğunu savunmuştur. Örneğin, 1 birliği, 2 dualiteyi, 3 uyumu, 10 ise tamamlanmışlığı simgelerdi.

Pisagorcucu numeroloji, bireyin

Antik Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarında da benzer sistemler kehanet amacıyla uygulanmıştır.

adındaki harflerin sayısal karşılıklarını hesaplayarak karakter analizi yapmayı amaçlar. Bu yöntemde harflerin sayı değerleri toplanır, elde edilen toplam tek haneli bir sayıya indirgenir. Ortaya çıkan bu sayı, kişinin "yaşam yolu sayısı" olarak yorumlanır ve karakter özelliklerinden, kader potansiyeline kadar birçok alanda ipuçları sunar.

Batı dünyasında Pisagorcü sistem ön planda olsa da, Antik Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarında da benzer sistemler geliştirilmiş, özellikle kehanet amaçlı kullanılan aritmansî (veya aritoman-sî) yöntemleri uygulanmıştır. Bu gelenekler, Kalde rahiplerinden Antik Yunan'a kadar uzanır. İslam kültüründe "ebced", "cifr", Yahudi mistisizminde ise "gematria", "temurah" ve "notarikon" adı verilen sistemler benzer bir mantıkla çalışır. Harfler, sayı değerleri üzerinden yorumlanır ve sembolik anlamlar oluşturulur.

Çin'in Feng Shui inancı, uyum ve enerji dengesi üzerine kuruludur. Kişisel analizden çok "şans ve kader

yönetimi" odaklıdır.

Bununla birlikte, numerolojinin bilim dünyası tarafından 'sözde bilim' olarak sınıflandırılmasına sebep olan bazı temel sorunları vardır:

Bilimsel

Kanıt Eksikliği:

Numerolojik iddiaları destekleyen deneysel veya gözlemsel veriler bulunmamaktadır. Sayılara yüklenen anlamlar metafiziksel varsayımlara dayanır.

Test Edilemezlik: Aynı doğum tarihi ve isme sahip bireylerin farklı hayatlar yaşaması, sistemin tutarsız olduğunu gösterir.

Nedensellik Yokluğu:

Sayıların belirli kişilik özellikleriyle ilişkilendirilmesine dair bilimsel bir açıklama sunulamaz.

İstatistiksel

Dayanakların Olmaması:

Numerolojik analizlerle başarı, sağlık ya da kişilik arasında anlamlı bir korelasyon kuran güvenilir çalışmalar yoktur.

Barnum Etkisi:

Numerolojik yorumlar genellikle herkesin kendinden bir şey bulabileceği kadar geneldir. Bu da onları ikna edici kılar.

Onaylama Yanıllığı:

İnsanlar, kendi inançlarını destekleyen bilgilere odaklanma eğilimindedir. Bu durum numerolojik değerlendirmeleri daha inandırıcı

hale getirir.

Sistemler Arası Tutarsızlık:

Farklı numeroloji sistemleri (Pisagorcu, Kabalistik vb.) aynı kişiye farklı sonuçlar sunabilir. Bu da yöntemin evrensel geçerliliğini zayıflatır.

Benzer Uygulamalarla Ortak Zemin:

Numeroloji, astroloji ve tarot gibi sembolik sistemlerle benzer özellikler taşır. Bu yöntemlerin hiçbiri bilimsel yöntemle doğrulanmamıştır.

Numeroloji, bilimsel temellere dayanmayan bir sistem olmasına rağmen, günümüzde milyonlarca insanın ilgisini çekmeye devam ediyor. Bunun temel nedeni, insanın belirsizlik karşısında anlam üretme, kimlik bulma ve kontrol hissine duyduğu ihtiyaç ile yakından ilişkilidir. Numeroloji, kendini gerçekleştiren kehanet gibi çalışabilir. Bu yönüyle bir tür psikolojik placebo etkisi taşır.

Örneğin kişi

“Ben bir 1'im, liderim” gibi bir tanımlı benimseyince, davranışlarını da bu kimliğe uygun biçimde şekillendirebilir. Böylece beklenti gerçeğe dönüşür. Bu durum, kişinin yaşamında anlamlı değişiklikler yaratmasa bile, öz-farkındalık kazanmasına ve kendini yapılandırmasına katkı sağlar.

Kimlik yaratır: “Ben bir 7'yim” demek, kişiye aidiyet duygusu verir. Kendini anlama aracı sunar.

Numeroloji, kişinin güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına, yaşam amacını anlamalarına katkı sağlayabileceği düşünceyle ilgi çeker.

Bu da onu cazip bir kişisel gelişim aracı hâline getirir. Numeroloji, zararsız ve eğlenceli bir oyun gibi de algılanabilir. Üstelik kişisel sonuçlar üretmesi onu çekici kılar. Özetle, numerolojiye olan inanç, bilimsel doğruluktan çok psikolojik, kültürel ve duygusal gereksinimlerle ilgilidir.

Dijital çağ, numerolojiyi daha ulaşılabilir ve popüler bir

**Numeroloji, kendini
gerçekleştiren kehanet
gibi çalışabilir. Bu
yönüyle bir tür psikolojik
placebo etkisi taşır.**

Numeroloji artık tek başına da değil; çoğu zaman astroloji, tarot, reiki, human design gibi diğer spiritüel uygulamalarla harmanlanarak sunuluyor.

hale getirdi. Artık bu bilgiler yalnızca kitaplardan ya da spiritüel danışmanlardan değil; mobil uygulamalar, YouTube videoları ve sosyal medya içerikleri sayesinde herkesin cebinde. Uygulamalar, doğum bilgilerinizi analiz ederek size özel “kozmik yorumlar” sunuyor. Instagram’da “#numerology”, TikTok’ta “Life Path 7 nasıl biridir?” gibi videolar milyonlarca kişiye ulaşıyor. YouTube’da “Master Number 11’siniz, bu sizin yılınız!” başlıklı içerikler yüz binlerce kez izleniyor. Bu eğilim, modern bireyin kişiselleştirilmiş rehberlik ihtiyacıyla doğrudan bağlantılıdır.

Numeroloji artık tek başına da değil; çoğu zaman astroloji, tarot, reiki, human design gibi diğer spiritüel

uygulamalarla harmanlanarak sunuluyor. Karma denilen bu melez sistemler (örneğin astro-numeroloji, tarot-numeroloji) kişinin kozmosla olan ilişkisine daha bütüncül ve “inandırıcı” bir yapı sunuyor. Aynı danışmanlıkta; doğum haritası, numerolojik analiz ve tarot kartları bir arada yorumlanabiliyor. Bu disiplinler arası yaklaşım kişisel deneyimi derinleştiriyor, kullanıcının ruhsal yolculuğuna daha fazla anlam yüklüyor. Numeroloji kimileri için entelektüel bir oyun, kimileri için spiritüel bir rehber, kimileri içinse yalnızlığın ortasında bir yön bulma aracıdır. Onu güçlü kılan şey, “gerçek” olması değil; insan zihnine düzen ve anlam sunabilmesidir. “İnsan zihni kaosa değil örüntüye, tesadüfe değil işarete inanmak ister.”

Numeroloji, günümüz dünyasında yalnızca geleceği değil, bireyin kendi iç dünyasını anlamlandırmasına da yardımcı olan modern bir semboller sistemi olarak yoluna devam ediyor. Böyle bir konuyla yola çıkıp, kişisel bir analiz yaptırmamak olmazdı elbette.

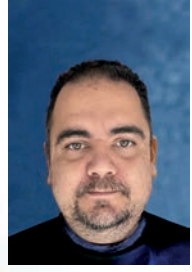
Karşıma şu çıktı: *“Liderlik ve güç yolculuğunda, bilgelik ve evrensel fayda için büyüyen bir ruh. Maddi başarıyla birlikte, manevi denge arayışı. Yalnızca ‘başarmak’ değil; ‘iz bırakmak, öğretmek ve anlam katmak’ için yola çıkan bir kimlik...”*

Sonuç olarak, evrenin de teyit ettiği böylesi mütevazı bir tablo karşısında ben ikna oldum açıkçası(!) •

alitekincam@butundunya.com.tr

Taşıcı Kalemi

M. Can İnce

Zorro'nun Kerbacı

Temmuz ve ağustos ayları, ülkemizde birçok öğrenci arkadaşımız için sınav sonuçlarının açıklandığı, geleceğe dair kararların verildiği bir dönem. Aslında bu aylar, sadece tercih ayı değil, belki de hayallerin kurulduğu zamanlar. İnsan hayatında yön belirlemek kolay değil. Hele ki bu yön bir sınav sonucuna bağlıysa, iş daha da karmaşık hâle geliyor. Bu yıl da iki milyondan fazla öğrenci, bir sınavla birlikte önemli bir yol ayrımında olacak. Az bir sayı değil bu. Böyle büyük bir kalabalığın tek bir sınavla yönlendirilmesi ne kadar doğru, o başka bir tartışma konusu. »

Ama asıl mesele şu: Doğru seçim kararı nasıl verilir? Doğru yönü seçtiğimizden nasıl emin olabiliriz? Doğruluk dediğimiz şey neye göre belirleniyor? Bugün yanlış gibi görünen bir tercih, yarın çok anlamlı bir yola dönüşebilir mi? Bu tür sorular insanın aklına gelmeden edemiyor. Ve cevabı tek bir formülde saklı değil gibi. Çünkü hayat çoğu zaman düz bir çizgi değil; dönemeçli, bazen geri dönülen, bazen hiç hesapta olmayan yollara sürükleyen bir süreç.

Doğruluk dediğimiz şey neye göre belirleniyor? Bugün yanlış gibi görünen bir tercih, yarın çok anlamlı bir yola dönüşebilir mi?

kariyerine elektrik mühendisi olarak başlıyor. Fakat zamanla beyinin elektriksel işleyişine duyduğu ilgi onu Columbia Üniversitesi'nde tıp okumaya yönlendiriyor. Yani mühendislikten tıba geçiyor ve sinirbilim alanında çığır açan çalışmalara imza atıyor. Özellikle nöronlar arasındaki elektriksel iletişim üzerine yaptığı araştırmalar, bugün nörofizyolojinin temellerinden biri sayılıyor. Disiplinler arası bakış açısı ve deneysel merakı onu sadece başarılı bir bilim

insanı değil, aynı zamanda başka bilim insanlarının yetişmesinde ilham verici bir figür hâline getiriyor. Eric Kandel, anılarını yazdığı kitapta (2006), Grundfest'ten özel olarak söz eder. Onun düşünce yapısının ve

yaklaşımının kendi bilimsel yolculuğunu nasıl şekillendirdiğini anlatır.

Grundfest'in hikâyesi bize şunu gösteriyor: Başladığınız yer ile vardığınız yer aynı olmak zorunda değil. Hatta bazen başka bir alana yönelmek, daha güçlü sonuçlara

Bu noktada size bir isimden bahsetmek istiyorum. Belki konudan bağımsız gibi görünecek ama aslında tam da bu meseleye dair önemli bir örnek. Nobel ödüllü bilim insanı Eric Kandel'in gelişiminde büyük etkisi olan Harry Grundfest'in hikâyesi. Grundfest

“Bugün ilkokula başlayan çocukların büyük kısmı, gelecekte şu an var olmayan mesleklerde çalışacak.”

ulaşmanızı sağlayabilir. Bu sadece geçmişin hikâyesi de değil, geleceğin kendisi de artık böyle şekilleniyor. Eğitim alanında uzun süredir söylenen bir öngörü var:

“Bugün ilkokula başlayan çocukların büyük kısmı, gelecekte şu an var olmayan mesleklerde çalışacak.”

Bu cümle ilk kez 2000’li yılların başında eğitim teknolojileri uzmanı David Warlick tarafından dile getirildi. Ardından ABD eski Eğitim Bakanı Richard Riley’e atfedilen bir sözle daha da popülerleşti: *“2010’ un en çok talep gören işleri, 2004’ te yoktu.”*

World Economic Forum’un 2017 tarihli raporunda da benzer bir ifadeye yer verilir: *“Bugün ilkokula başlayan çocukların %65’ i, şu anda var olmayan işlerde çalışacak.”*

Fütürist Thomas Frey de aynı

şekilde, gelecekteki en iyi mesleklerin çoğunun henüz icat edilmediğini söyler.

Yani kısaca söylemek gerekirse, 2030’larda hangi mesleklerin olacağını bugün bilmiyoruz. Bilinmeyen bir dünyaya hazırlanıyoruz. Peki böyle bir ortamda tercih yaparken neye bakmalı? Kendi elimizdeki imkânlara, yeteneklere, ilgi alanlarımıza ve tabii dünyada neler olup bittiğine... Gelecekte insanların hangi alanlarda çözümler arayacağını düşünmek gerek. Hangi sorunlara çözüm üretilecek? Biz bu sorunlara nasıl katkı sağlayabiliriz? Bu sorulara biraz zaman ayırmak, sanırım daha anlamlı bir yön çizmeye yardımcı olur.

Bir de artık bilgiye ulaşmak, eskisinden çok daha kolay. Belki de bu dönemin en kritik farkı burada. Bugün bir ilkokul öğrencisi, doğru araçları kullanarak doktora seviyesindeki bilgilere ulaşabilir. Önemli olan sadece merak etmek ve doğru

soruları sormayı öğrenmek. Zaten birçok gelişim, basit bir soruyla başlıyor.

Zorro'nun kırbacı gibi, küçük bir hareket büyük bir etki yaratabiliyor.

Bu durumu yakın zamanda yaşanan bir olayla anlatmak mümkün.

2025'te yaşanan Lovable–DocuSign olayı, yapay zekâ destekli yazılım geliştirmenin ulaştığı boyutu çok net gösterdi. Sadece iki gün içinde, “Spryngtime” adlı bir uygulama geliştirildi ve DocuSign'ın temel işlevlerini oldukça sade ve etkili bir biçimde taklit etti. Bu yazılım, Lovable adlı bir platformda oluşturuldu. Ve bu durum büyük ses getirdi. Çünkü yıllarca mühendis ekipleriyle geliştirilen sistemler, artık birkaç gün içinde bireysel geliştiriciler tarafından üretilebiliyor. DocuSign'ın buna karşı hukuki yollara başvurması, meselenin yalnızca teknik değil, etik ve hukuki boyutlarının da olduğuna işaret etti. Burada mesele sadece bir uygulamanın kopyalanması değil; büyük şirketlerin kurumsal yapılarını sarsabilecek bir üretkenlik hızına ulaşılmış olması.

Bu örnek bize bir şeyi daha anlatıyor: Artık üretkenlik doğrusal bir hızla değil, üstel bir ivmeyle artıyor. Zaman ve emek bağlamında yapılan işler, küçük hareketlerle büyük sonuçlar doğurabiliyor. Eskiden buharlı makinelerle başlayan üretim

süreci, bugün yapay zekâ ile yeni bir seviyeye ulaşmış durumda. İlk transistörlerden başlayarak, şimdi karmaşık katmanlı transformler mimarilerine dayanan modellerle ilerliyoruz. Bu da tıpkı ateşin evrimi gibi. İlk başta sadece ısıtan, sonra yemek pişiren ateş, zamanla demiri eriten bir güce, daha sonra da elektrik üreten bir araca dönüştü. Bugünse yapay zekâ, bir anlamda zihinsel ateş gibi. Doğru şekilde kullanıldığında, düşünsel üretimi çok daha ileri taşıyor.

Bu gelişmeler bazı ihtiyaçları çözüyor ama aynı zamanda yeni ihtiyaçlar da doğuruyor. İşte bu yüzden, tercih yaparken sadece bugüne değil, yarına da bakmak gerekiyor. Genç arkadaşlarımızın meslek seçimlerinde bu tür gelişmeleri dikkate alması önemli. Ama en önemlisi, değişime açık olmaları, kendilerini tanımları, merak etmeleri ve bilimi, teknolojiyi takip etmeleri. Çünkü artık yollar sabit değil; kendi yolunu çizenler kazanıyor.

Sunu unutmamak gerek: İnsan kendini bir yere yerleştirmeye çalışmadan önce, kendi içindeki merakı tanımalı. Meslekler değişebilir, yollar değişebilir, hatta dünya değişebilir ama merak duygusu sabit kalırsa insanın yönü hep açık olur. Bazen doğru tercih, bir anda verilmiş karardan değil, sürekli sorularla anlamlı sorulardan çıkar. Ve belki de en doğru tercih, her sabah “Bugün yeni ne öğrenebilirim?” diye uyanmaktır.

Meslekler değişebilir, yollar değişebilir, hatta dünya değişebilir ama merak duygusu sabit kalırsa insanın yönü hep açık olur.

Bir de bizi doğruya götürecektir en önemli sloganlardan biri de yüce Atatürk'ümüz tarafından söylenmiştir zaten:

“Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir.”

Yapmamız gereken tek şey belki de bilimi takip etmek olabilir mi? •

canince@butundunya.com.tr

Referanslar

• **David Warlick** (2004). *Redefining Literacy for the 21st Century*. Linworth Publishing.

• **Richard Riley** alıntısı, birçok eğitim teknolojisi sunumunda yer almış olup doğrudan bir yayın kaynağına dayanmamakla birlikte, popüler ve yaygın bir söyledir.

• **World Economic Forum** (2017). *The Future of Jobs Report*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2017>

• **Thomas Frey** (2013). *Communicating with the Future: How Re-engineering Intentions Will Alter the Master Code of Our Future*. DaVinci Institute.

• **Eric Kandel** (2006). *In Search of Memory: The Emergence of a New Science of Mind*. W. W. Norton & Company.

• **Spryngtime-Lovable -DocuSign Vakası**, 2025 tarihli gelişmeler; olayla ilgili kamuya açık bilgiler teknoloji bloglarında ve hukuk-etik temelli değerlendirmelerde ele alınmıştır.

“Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır.

Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir.” (1924)

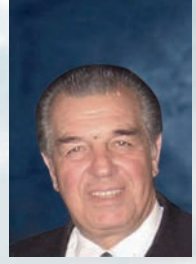
Mustafa Kemal Atatürk

Yükselen Değer

Kars

Şimdiki Zaman Can Pulak

Canım memleketim, her köşesi birbirinden güzel, dört mevsimi yaşadığımız, cennet vatanım benim...

Sana ne kadar zarar versek de, tabiatını ve doğal güzelliklerini ne kadar perişan etsek de, kişisel menfaatlerimizi ne kadar milli menfaatlerin önüne geçiresek de, yine dimdik ayaktasın. Gezmeye

doyamayacağımız, görmekle bitiremeyeceğimiz kadar büyük Türkiye'm. Vize alacağız diye yabancı ülkelerin kapılarında yakaran, her türlü eziyet ve zulmü gören, aşağılanan insanımız, önce kendi vatanını gezmeli, kendi değerlerini ve güzelliklerini yaşamalı. O zaman görecek ki, dünyanın en güzel ülkesine sahibiz. »

Kars'ta belediye yetersiz imkânlarla rağmen iyi çalışıyor, caddeler ve sokaklar tertemiz.

35 yıldır Kars'a gitmemiştim. Bodrum'un 40 derece sıcağından, şu yaz gününde 4 derecenin altını gören Kars'a uçarak, oraların çok güzel geliştiğine, çok huzurlu bir kent oluşuna tanık oldum. Evet çok huzurlu, çok güvenli harika bir ilimiz olmuş Kars. Hadise, olay, suç, çok başarılı polisimiz sayesinde sıfırlanmış adeta. Belediye yetersiz imkânlarla rağmen iyi çalışıyor, caddeler ve sokaklar tertemiz, yerde bir

çöpe bile rastlamadım. Ruslardan kalan binalar bakımlı ve muhteşemdi, şehrin yapısı düzgündü. Çarpık ve sağlıksız yapılaşmayı pek görmedim. Olsa bile genel görüntüyü etkilemiyordu..

Devlet ana yolları ile şehrin yolları bizim Ege'den ve hele Bodrum'dan çok daha iyiydi.

Taş binalarda açılan Puşkin ve Dostoyevski gibi kafelerde kızılı erkekli gruplar oturuyor, caddelerde bisikletli genç kızlar ve otomobil kullanan hanımlar dolaşıyordu. İnanılacak gibi değil ama öyleydi. Herkes birbirine saygılı, Batı'daki şehirlerimize örnek bir

Ani Katedrali

Abugamir-Pahlavuni Kilisesi

huzur ve mutluluk yayılıydı ortalığa.

Çok güzel bir havaalanı yapılmış Kars'a. Üç büyük kentten sürekli uçuşlar yapılıyor. Uçaklar dolu, yer bulmak zor, üstelik trenler de hayli turist getiriyor kente. Kars Doğu'nun kültür başkenti çünkü. Nereye baksanız tarih, nereye gözsatsanız geçmişin acı tatlı anılarıyla dolu. Ani Harabeleri'ni mutlaka görmelisiniz. Dünyanın en güzel ve kaliteli karına sahip Sarıkamış'ı mutlaka ziyaret etmelisiniz. Kayak bölgesinde irili ufaklı oteller vardı. Ama yeni yapılan beş yıldızlı Sarpino Dağ Oteli, Avrupa'nın kayak merkezlerindeki otellerden çok daha donanımlı ve muhteşemdi.

Rus işgali sırasında Doğu Cephesi'nde yaşanan dramın ve 1915 Sarıkamış Muharebesi'nin anısına anıt, abide ve heykel formunda birçok şehitlik yapılmış. Allahuekber Dağları'nın sırtlarından köy ve ilçe merkezlerine kadar geniş bir bölgeye yayılan bu şehitliklerde duyulanmamak, ağlamamak mümkün değil. Buralara tüm okullarımızdaki öğrenciler getirilmeli, hele üniversiteli gençler mutlaka gezmeli ve görmeli Kars bölgesindeki zenginlikleri, değerleri, anıtları, müzeleri. Bu topraklara ne pahasına sahip

çıkıldığını, 90 bin askerimizin donarak nasıl şehit olduklarını yerinde yaşamalılar. Hepsinin önünde saygıyla eğilmeliler, aziz ruhlarına fatihalar okumalılar. Kanlı Tabya Müzesi'ni mutlaka ziyaret etmeliler. Kolu bacağı kopuk yaralı askerlerin mumyalarını, altları delik deşik yüzlerce çarığı, harpte kullanılan silah ve cephaneyi görmeliler.

Kars Kalesi

İlk yerleşimin MÖ 4000 yıllarına kadar uzandığı bölgede, 21 kadim uygarlığın geçtiği Kars'taki tarihi eserler, kentin kültürel mozağını yansıtıyor. Türkiye ile Ermenistan sınırını belirleyen Arpaçay vadisinin batı kıyısında yer alan Ani Harabeleri, 5000 yıllık bir geçmişe sahip. Etrafı 4,5 kilometrelik surlarla çevrili Ani'de camiler, Selçuklu Sarayı, Ani Katedrali, kiliseler, köprüler, kaleler, manastırlar var. Golf arabalarıyla bile gezseniz, şehri bir günde bitiremezsiniz. Kars Kalesi ile şehri Rus ve İran saldırılarından korumak için yaptırılan 46 tabyadan, günümüze kadar gelen

Peynir Müzesi

22'sinden birkaçını da görmek gerek. Dünyanın en önemli kuş göç yollarının üzerinde bulunan Kars, Türkiye'deki 465 kuş türünden 308'ine ev sahipliği yapıyor. Bu arada bitki cenneti olan Kars'ta 2000'in üzerinde tohumlu, 100 kadar da endemik bitki var.

Kars'ın özellikle kazı, peyniri ve balı çok meşhur. Kazı Ocakbaşı ve Nuran Hanım'da yiyebilirsiniz ama Polisevi'ndeki de bir harika, yumuşak ve ağızda kolayca dağılıyor. Şehirdeki peynir müzesini de ne yapıp edip görmek lazım. Dünyayı gezdim ama bu kadar düzenlisini ve güzeline görmedim doğrusu. Türkiye'de 300 çeşit peynir varmış, Fransa dünya birincisi güya. Peynir sayısı 180'i geçmiyor ki... Kars'ın nüfusu

Kraliçe Katerina için yaptırılan av köşkü
(Giriş kapısı / üstte)

Sarıkamış Şehitler Anıtı

köylerle beraber 350 bin civarında ama büyük şehirlerde yaşayan Karşılıkların sayısı 550 binden fazla. Şehirde güzel ve yeni bir hastane yapılmış. Doktor eksikliği yüzünden halk Erzurum'a gidiyormuş. En yeni ve görkemli yapı, Sultan Alpaslan Camii ve külliyesi.

Bu arada TOKİ de, yeni meskenler inşa ediyor. Sarıkamış'taki Katerina Köşkü'nden de bahsetmeliyim. 1896 yılında Rus Çarı 2. Nikola tarafından Kraliçe Katerina için yaptırılan muhteşem av köşkü bakımsız ve harap halde. Restorasyonu 4 yıl önce ihaleye çıkarılmış, yerli Torunoğlu firması ihaleyi kazanmasına rağmen bir şey yapmamış, hatta vazgeçmiş bile. Burasının Turizm Bakanlığınca onarılıp devreye sokulması sadece Kars turizmine değil, ülke turizmine de çok büyük bir değer katar. Kars'ta kalınacak irili ufaklı çok güzel ve butik oteller

var. Ben eski siyasetçi Gürbüz Çapan'ın otelinde kaldım. Güzel döşenmiş, rahat ve değerli koleksiyonlara sahip bir oteldi.

Kars yazmakla bitmez. Ama bir kere daha belirtmeliyim ki, mutlaka gidip görmek ve gezmek lazım.

canpulak@butundunya.com.tr

SOKRATES SÖZLERİ

- *“Bir şeyleri değiştirmek isteyen insan, işe önce kendisinden başlamalıdır.”*
- *“Kimseye hiçbir şey öğretemem, sadece onların düşünmelerini sağlayabilirim.”*
- *“Eğitimin pahalı olduğunu düşünüyorsanız, cehaletin bedelini hesaplayın.”*
- *“Eğitim, kıvılcımla ateş yakmaktır, boş bir kabı doldurmak değildir.”*

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-“İkilem” anlamına gelen sözcük hangisidir?

a-Mağdur b-Dalyan
c-Dilemma d-Mecbur

2-“VTR” hangi meslek dalında yaygın olarak kullanılan bir cihazdır?

a-Meteoroloji
b-Medya
c-Astronomi
d-Tıp

3-Aşağıdakilerden hangisi”kapasite”anlamına gelir?

a-Dara
b-Ciro
c-Fava
d-Sığa

4-Zehrin etkisini ortadan kaldıramama özelliği olan maddeye ne ad verilir?

a-Stern
b-Penisilin
c-Panzehir
d-Solüsyon

5-Arabaları çalıştıran anahtarlara ne ad verilir?

a-Kontak
b-Direksiyon
c-Şalter
d-Vites

6-Sazın en kalın teline ne denir?

a-Kük
b-Bam
c-Zır
d-Kök

7-Aşağıdakilerden hangisi “hakim, baskın, başat” anlamına gelir?

a-Dominant
b-Dominyon
c-Toygar
d-Baton

8-Voleybolda oyunu başlatmak için atılan atışın adı nedir?

a-Smaç
b-Blok
c-Manşet
d-Servis

9-“Aborjinler” hangi ülkenin yerli ırkıdır?

a-Kanada
b-Yeni Gine
c-Avustralya
d-Hindistan

10-“Manipülasyon” nedir?

a-Bilgilendirme
b-Yönlendirme
c-Borçlandırma
d-Canlandırma

11-Palandöken dağı hangi ilimizdedir?

a-Erzurum
b-Erzincan
c-Bayburt
d-Tunceli

12-Aşağıdaki hayvanlardan hangisinin nesli tükenmiştir?

a-Samur
b-Mamut
c-Çita
d-Orangutan

Söz Dokuma Atölyesi

Oda Yılmaz Güller

Tüketerek Tükeniyoruz

Fotoğraflar da sesli olabilseydi keşke, dokundukça dile gelseydi duygular. Mutluluğun karesini alırken atılan kakhahaları duyabilseydik, dökülen sevinç gözyaşlarına dokunabilseydik ne güzel olurdu değil mi? Video çekimi var demeyin, zira fotoğrafın yeri bambaşka; hele de siyah beyaz fotoğraflar rötuşsuz, filtresiz, hilesiz hurdasız, neyse o

olduğumuz zamanlar... Bir hakkın var -tıpkı hayat gibi- fotoğraf filmini boşa harcayamazsın; tek derdin anı yakalayıp ölümsüzleştirmek, şimdiki gibi "olmadı tekrar, söyle çek bir de böyle" gibi gereksiz lükslerin olmadığı zamanlar... İşte o zamanlar film bitince makine hemen fotoğrafçıya teslim edilir, sabırsızlıkla beklenirdi kuşe kağıdından anılar. »

Sonra çıkan fotoğraflar bir merakla elden ele gezer, kiminin arkasına tarih atılır, çekildiği yer yazılır arka-
daşa gönderilir, çoğuna da o günün
anısına ithafen güzel bir söz veya
dörtlülük ilâştirilip, taşıdığı anıların
ağırlığıyla devleşmiş kalın kaplı al-
bümlerde nesilden nesile aktarılırdı.
Gördüğünüz bu siyah beyaz fotoğ-
raf da üç kuşak öncesine ait; baktık-
ça “Görünenin ardı var” diyor insan.
Yokluk ile varlık iç içe, masumiyet
ile mahcubiyet oturmuş gözlerine...
Benimse inceden bir sızı yüreğim-
de, yitip gidenlere. Artık nostalji ol-
du bu albümler, bakarken “Eskiler ne
güzeldi be!” dediyecek kadar. Şim-
diyse telefonlarımızın çöp kutusu

sayısız tekrarlı fotoğraflarımızla do-
lu. Temizliyoruz tekrar doluyor. Az-
ken daha kıymetliydi, tüketirken
tükeniyoruz sanki. Eskiden bir fo-
toğraf bin sözcüğe bedeldi, her biri
bir hikayeydi; şimdi birbirinin aynı
bin fotoğraf bir sözcük etmiyor. Ba-
zen diyorum geri mi dönsek siyah
beyaz günlere? Sanki daha renkliydi
hayatlarımız; beklenen bir mektubu
sonunda almak, kartpostalları sakla-
mak, kalbimiz kadar temiz sayfalara
yazılar yazmak... Ruhumuzu besle-
mek için eskiyle yeniye harmanlaya-
bilmeli insan sevgili okur! Önümde
duran aile albümüne bakarken anne-
min çocukluğunu annemden dinle-
mek gibi. •

ZENGİN TERZİ

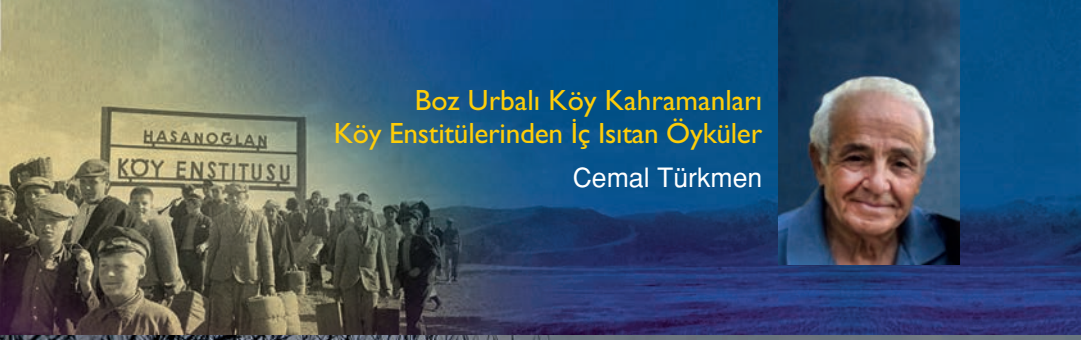
Fakir köylerden birinde yaşlı bir terzi varmış; bu adam köyün tek
terzisiymiş ve tüm köylülere iyi fiyatlara kıyafet dikermiş. Bir gün köyün
bir sakini yanına gelip, “Çok paran var,
neden fakirlere yardım etmiyorsun? Köy
kasabı senin paranın yansına bile sahip
değil ve her gün fakirlere para almadan
et veriyö.” demiş.

Terzi, “Tanrı insanların niyetlerini
bilir ve paramızın hesabını sorma hakkı
sadece ona aittir.” diye cevap vermiş.

Adam çok öfkelenmiş ve köylüler
arasında terzinin cimri, parayı seven
ve fakirlere yardım etmeyi reddeden
biri olduğu söylentisini yaymış. Günler
geçmiş, terzi hastalanmış ve köyden kimse onu ziyarete gelmemiş. Artık
kimsenin onu sormadığı köyde, terzi tek başına ölmüş.

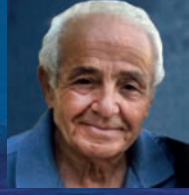
Terzinin ölümünden bir ay sonra kasap, fakirlere et göndermeyi
bırakmış. Köylüler ona nedenini sorduğunda, “Dağıttığım et benim paramla
değildi. Köyün terzisi bana her ay yoksullara et dağıtmam için yüklü miktarda
para verirdi ve onun ölümünden sonra artık bedava et kalmadı.” demiş.

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Çifteler Treninde Bir Yolcu

Çifteler yönüne hareket edecek olan trenin yolcu vagonunda oturuyordu Abdullah Özkucur. Üç kişi daha girerse kompartıman dolacaktı. Dışarıdaki arkadaşları bir an önce binseler, yabancılar gelip oturmazdı yerlerine. O böyle düşünürken uzun boylu, kırmızı yüzlü, gözlüklü ve bıyıklı, 25-30 yaşlarında birisi girdi içeri:

“Yeriniz var mı?” “Yok.” diye mezdi Abdullah. Babasının malı değildi ya tren.

Olay,
1940 yılının
Ekim ayında
yaşanmıştır.

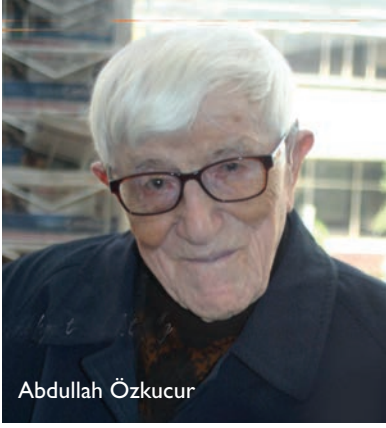
“Var, buyrun.” dedi. Yolcu girdi kompartımana. İrice çantasını filelerin üzerine yerleştirdi, paltosunu da bir yana astı. Selam verip Abdullah’ın karşısına oturdu. Onu ve özellikle giysilerini uzun uzun süzdükten sonra sordu:

“Dışarıdakiler kim, arkadaşların mı?”

“Evet.”

“Siz enstitülü müsünüz?”

“Evet.” »

Abdullah Özkücur

“Arkadaşlarına çikolata dağıtan kim? Umum Müdürünüz mü?”

“Evet.”

“Yanıdaki de Ferit Bey mi?”

“Öyle.”

“Elbiselerinizi enstitü mü veriyor?”

“Evet.”

“Gecenin bu vaktinde nereden gelip nereye gidiyorsunuz?”

“Ladik’ ten geliyoruz, Akpınar Köy Enstitüsü’ nden.”

“Nerede bu Ladik?”

“Samsun’ un bir kasabasıdır.”

“İlk defa duyuyorum böyle bir kazayı. Orada ne yaptınız?”

“Okul binası yaptık.”

“Siz usta mısınız?”

“Eh, sayılırız.”

“Siz köylü değil misiniz?”

“Evet, hepimiz köylüyüz.”

“Köyde mi öğrendiniz ustalığı?”

Abdullah bu sorgucu başı adamı garipsemişti. Ne kadar da gevezeydi. Soru soruşu da bir hoştu.

“Hayır.” dedi. “Enstitüde öğrettiler. Biz köydeyken ne demir

bilirdik ne çimento.”

“Daha enstitüler açılalı kaç ay oldu ki? Ne zaman öğrendiniz ustalığı?”

“Yarın üçüncü yılını dolduracak.”

Yolcunun gözleri anlamaz anlamaz baktı Abdullah’a.

“Benim bildiğim Enstitü Kanunu 17 Nisan’da çıktı. Yani altı ay önce...”

Adam bu konularda boş değildi. Köy Enstitüleri Kanunu’nun ne zaman yürürlüğe girdiğini bile biliyordu. Ama derinlemesine bir bilgisi olmadığı da anlaşılıyordu. Bu adam olsa olsa enstitü öğretmeni ya da yöneticisiydi. Kendisinin enstitülerle ilgisini düşüncesini yokluyor olabilirdi. Ya da belki de bir müfettişti. Gizliden gizliye "o kazan kaldırma" olayını araştırıyor olabilirdi. Çünkü Köy Enstitüleri Kanunu’nun çıkmasına karşı tavır takınmışlardı arkadaşlarıyla. Bir sınipta toplanarak direniş göstermişler, sağa sola yazılar yazarak yasayı protesto etmişlerdi. Çünkü bu yasa onların öğretmen olmalarını iki yıl geciktirecekti. Onlar Çifteler’e kayıt yaptırırlarken üç yıl sonra öğretmen olacaklarını düşünmüşlerdi. Öyle söylenmişti onlara. Oysa bu yasa öğrenim süresini beş yıla çıkarıyordu. Karşı olmaları bu nedenleydi. En iyisi bu adama bildiklerini doğru anlatmaktı.

“Kanun çıktığında biz üç yıllık köy öğretmen okulu öğrencisiydik. Eğer kanun çıkmasaydı biz şimdi

Çifteler Köy Enstitüsü'nün Muradiye yerleşkesi

Çifteler Köy Enstitüsü'nün Hamidiye yerleşkesi

köylerimizde öğretmenlik yapıyorduk. Kanun, hem okulumuzu beş yıla çıkardı hem de okulun adını Köy Enstitüsü olarak değiştirdi.”

“Bak, şimdi kafam karıştı. Ben bilmiyordum bunun böyle olduğunu. Neredeydi bu senin Köy Öğretmen Okulu?”

“Çifteler’de, Mahmudiye ve Hamidiye’de.”

“Nerede yani? Üç tane yer adı söyledin? Hangisinde?”

“Üçü de aynı yer aslında. Çifteler Çiftliği, Mahmudiye ile Hamidiye köylerini içine alan büyükçe bir arazi. Eskişehir’e 59 kilometre uzaklıkta. Okulumuz iki parça halinde.

Mahmudiye ve Hamidiye köylerinde kurulu.”

“Şimdi anladım.” dedi kırmızı yüzlü, şişkin çantalı adam. “Okulunuz şehirden bu kadar uzakta olunca bizim de haberimiz olmamış elbet. Bizim gözümüzden uzakta, kim bilir neler okutuyorlardır size?”

Abdullah işkillenmişti adamın sözlerinden. Kimdi bu bilmiş bilmiş konuşan adam?

Bu arada kompartımana doluşmaya başlamıştı Çifteler ekibinin elemanları. Hepsi de bu dikkat çeken konuğu merak etmişler, bakışlarıyla kim olduğunu soruyorlardı Abdullah’a.

Tren hareket ettikten bir süre sonra kompartımandakilerin çoğu horlamaya başlamışlardı.

Garip yolcu, söyleşiyle karışık sorgulamasını sürdürüyordu:

“Şiir sever misin?”

“Severim.”

“Yazar mısın?”

“Yazarım arada bir.”

“Bana yazdıklarından bir-iki örnek okur musun?”

Abdullah artık soracaktı adama kim olduğunu.

“Siz öğretmen misiniz?”

“Hayır.” dedi adam. “Edebiyat Fakültesinde öğrenciyim. Bak, bu, divan edebiyatı antolojisi. Ben divan şiirine bayılırım. Sana versem bu kitabı okur musun?”

“Okurum.”

“Arkadaşlarına da okut. Bunları sizin okullarınıza sokmazlar.”

Abdullah’ın kafası karışmaya başlamıştı. Niçin bu kitap enstitülere girmezdi? Oysa her türlü kitap okunuyordu enstitülerde. Kimse de “Sen bu kitabı niye okuyorsun?” diye sormuyordu kimseye.

Abdullah, ona, yazdığı şiirlerden birkaçını okudu:

“Hamidiye’de bir okul açıldı/
Artık Türk yurduna sevinç saçıldı.”

Sayfanın sonundaki dizeler dik-
katini çekti yolcunun.

“Türk’ tür o, büyük istidat taşır /
Mutlak güvenirse iş kolaylaşır.”

“Çok güzel, çok güzel, Türk de-
mişsin. Sen Türk’ sün değil mi?

Türkçeyi seviyor musun?”

Abdullah kızmaya başlamıştı

artık. Ne demekti “Sen Türk’ sün değil mi? Türkçeyi seviyor musun?” Çocuk muydu ki kendisi de bu tür soruların muhatabı oluyordu!

“Başka şiirlerin de var mı?”

Abdullah bir şiir daha okudu:

“Sözüm vardır bir çift sana /
Köylü kardeş, okula gel / Yanılmaz-
sın inan bana / Köylü kardeş oku-
la gel.”

Yolcunun yüz hatları değişti bir-
den.

“Bunu beğenmedim.” dedi. “Ay-
rım yapmışsın. Neden sadece köylü
kardeş diyorsun?”

Sonra defteri aldı. Abdullah’tan bir iki dörtlük de kendisi okudu.

“Güzel, güzel ama ayırım yap-
man güzel değil. Fakat seninle iyi
anlaşacağına benziyoruz. İkimiz de
şiiri, yazmayı seviyoruz. Sen Ata-
türk’ ü seversin değil mi?”

“Türk olup da Atatürk’ ü sevmek mümkün mü? Biz onun hikâyeleriyle büyüydük. Bizim için Atatürk, vatan demektir; millet demektir. Biz yurdumuz, milletimiz için çalışıyoruz. Daha dün bir yurt köşesine alın terlerimizi döktük. Nasırlanmış ellerimizle emeğimizi verdik, kocaman bir okul yaptık, oradan geliyoruz şimdi. Atatürk’ ün geçtiği yerlerden geliyoruz. Adım adım takip ediyoruz onu. Ölünceye kadar da takip edeceğiz.”

“Evet, ama sadece ter dökmek yetmez. Biraz da kan dökmek gerekir.”

Abdullah “kan dökmek” sözüne bir anlam veremedi. Yüziüne yüziüne

baktı garip davranışlı adamın.

“Nasıl?” diye sordu.

“Bak Almanlara; bütün Avrupa’yı dize getirdiler. Yakında Avrupa kıtası tamamen Alman memleketi olacak. Biz niye duruyoruz? Kafkaslar’dan yürüyüversek olmaz mı? Sınurlarımızı Kanunî devrindeki yerlere kadar genişletsek iyi olmaz mı? Olur; hem de çok iyi olur. Dünyada milyonlarca Türk soyundan insan yaşıyor. Onları tek bayrak altında toptasak olmaz mı? Olur. İşte benim işim gücüm bu. Bu, bana verilmiş bir vazife. Okulu bitirir bitirmez bu gaye uğruna çalışacağım. Soyadımı aldığım memleketime gideceğim. Belki bir gün beni yakalayacaklar; idam sehпасına çıkartacaklar; gazetelerde okuyacaksın bunları. Ama ne gam! Vatan için, millet için canım feda olsun.

İşte hepimiz bu gaye için yazıp çizmeliyiz. Öyle toprak, köy, köylü, sanat kokan şeyler değil, okuyanı ürperten şeyler yazmalıyız. Altaylar’dan attığımız ok, Alp Dağları’nu

aşmalı, biz de ikinci bir Atilla olup dört bir yana akmalıyız. Vatana, millete hizmet işte böyle olur. Siz bu duygulardan mahrumsunuz. Sizi bunları öğretmiyorlar ki. Ama biz buna müsaade etmeyeceğiz. Vekilinizi de Umum Müdürünüzü de koltuklarından indireceğiz. Yerlerine benim gibi düşünenleri, fokur fokur kaynayanları getireceğiz. Şimdilik sayımız çok az. On kişi kadarız. Ama göreceksin yakında çoğalacağız.

Eğer sen bana okulunuzdan haberler yazarsan ben de sana arkadaşlarımızın adını bildiririm.”

“Ne gibi şeyler yazmamı istiyorsunuz?”

“Okulda neler yaptığınızı, neler okuduğunuzu falan. Sizin millî duygularınızı körleştiriyorlar. Bu gidile siz de birer toprak kölesi olursunuz.”

Abdullah sözünü keserek yanıt vermek zorunda kaldı:

“Biz kimsenin kölesi olmayız. Olsak olsak bu yurdun kölesi oluruz. Bizim yurda hizmet anlayışımız

“Biz kimsenin kölesi olmayız. Olsak olsak bu yurdun kölesi oluruz...”

sizinkine hiç benzemez.”

“Nasıl yani?”

“Ben öyle Altaylar’ dan falan ok atıp Alp Dağları’ na düşüremem. Ama Atatürk’ ün oklarını takip etmeyi çok severim. Atatürk’ ün söylediklerini yaparsak hem yurdumuza hem milletimize hizmet etmiş oluruz.”

“Hizmet anlayışını anlat.”

“Atatürk, bu milletin yüzde doksanının okuma yazma bilmemesi karşısında her münevveri, sizin gibi münevverleri, bu mukaddes vazifeye çağırılmış. Sandalcıdan, dağdaki çobana varıncaya kadar işçiye, çiftçiye, hamala herkese en kısa zamanda okuma yazma öğretin, bunu bir yurt, bir namus borcu olarak yapın, demiş. Bu yolda çalışırsak yurdumuza milletimize hizmet etmiş oluruz. Ok devri çoktan geçti beyefendi. Şimdi gökyüzünde tayyareler dolaştırıyor insanlar. Kuşlar

gibi havada, balıklar gibi denizin dibinde geziyorlar. Bu devirde mağarada yaşayan binlerce insan var. Onlara gün yüzü göstermek hizmetin en iyisi değil midir? Pek çok insan boğaz tokluğuna çalışıyor, ekip biçenler yetiştirdikleriyle karınlarını bile doyuramıyor. Bu insanlara gitmek, onlara medenî hayatın yollarını göstermek hizmet değil midir?”

“Haklısın, bunlar da bir hizmettir. Ama ben öyle ufak işlerin adamı değilim. Benim yapacağım işler bize yakışmalı. Bak şu şiirim bunu dile getiriyor. Okuyayım da dinle.”

Büyük işlerin adamı, kendi şiirini okudu Abdullah’a. Yetinmedi pelür kâğıtlara yazılmış yedi sekiz tanesini de Abdullah’a verdi. “Arkadaşlarına da okursun.” diyerek. Bir tanesini de Abdullah kendi şiir defterine yazdı. Şiirin altında H.S.Ö. (Ötügen) 1934, yazıyordu.

Abdullah daha ilkokul dördüncü sınıfta okurken, adam böyle “düşün” yüklü şiirler yazmıştı. Onunla daha fazla tartışmaması gerektiğine hükmetti. Zaten Eskişehir’de de gelmişlerdi. Edebiyat Fakültesi öğrencisi İstanbul’a doğru yol alırken onlar da Çifteler’in yolunu tuttular. •

(Öğretmen Dünyası / sayı 52, Nisan 1984, s.19, 20, 21.)

MUHTEŞEM GATSBY 100 YAŞINDA

Yazan: ADA ÖZTÜRK

Edward ve Mary McQuillan Fitzgerald, 24 Eylül 1896'da doğan üçüncü çocuklarına, Amerikan Milli Marşı olan "Yıldızlarla Bezeli Sancak"ın söz yazarı, ayrıca ailenin baba tarafından akrabası olan Francis Scott Key'in adını verdi. Ailenin öteki iki (kız) çocuğu ölmüştü. Bu nedenle annesi, yaşayan

tek çocuğunun üzerine titredi. Biricik oğlunun isteklerini yerine getirdi ve onu şımarttı.

F Scott Fitzgerald okula başladığında dersleri bir kenara koyup yazma ve okuma ile ilgilenmeye başladı. On üç yaşında okul gazetesi için yazdığı bir dedektiflik öyküsü ilk yapıtı oldu. »

Kaleminin gücünü gösterdi. Ancak bu durum derslerinin kötüleşmesine yol açtı. Ailesi büyük bir düş kırıklığı yaşadı. Onu disiplinli yatılı bir okula gönderdiler. Orada yaşamın gerçekleri ile tanışan Fitzgerald, dünyanın onun etrafında dönmediğini anladı. Annesinin onu şımarık bir çocuk olarak yetiştirmesi nedeniyle bu okulda pek arkadaş edinemedi.

Okulun sıkı bir disiplini olmasına karşın Fitzgerald'ın dersleri düzelmedi. Notları düşük gelmeye devam etti. Üniversiteye gitmeye karar verdiğinde okul ona derecelerinin yeterli olmadığı söyledi. İki kez giriş sınavında başarısız olduktan sonra ikna yeteneği sayesinde okul yöneticileriyle konuşup hazırlık dönemine kabulünü sağladı. Fitzgerald, burada kalıcı arkadaşlıklar edinmeyi başardı. Fitzgerald yeniden yazma ile uğraşmaya başladı ve dersleriyle ilgilenmedi. Okulunu yarıda bıraktı ve 1917 yılında orduya katıldı. 1. Dünya Savaşı'nda cephede savaşacağını düşünüyordu. Ancak o cepheye

F. Scott Fitzgerald

gidemeden savaş sona erdi.

Daha sonra Yüksek Mahkeme yargıcının kızı olan Zelda Sayre ile tanıştı ve nişanlandı. Zelda, Fitzgerald ile evlenmek istemiyordu. Çünkü Fitzgerald'ın yeterince parası olmadığını düşünüyordu. Zelda, başarısız ve parasız bir adamla evlenemezdi. Bunun üzerine Fitzgerald kendini yazmaya verdi ve sonunda bir roman yazdı. "Cennetin Bu Yakası" (This Side of Paradise) adını verdiği yapıtı 1920 yılının Mart

ayında yayımlandı. 24 saatte baskısı tükenen bu kitabı, üniversiteye giren, orduda görev yapan ve sevdiği kadını daha zengin birine kapıran genç bir adamın öyküsünü anlatıyordu. Beğenilen kitabı düzenli olarak satılmaya başladı. Bu başarı Fitzgerald'ın

F. Scott Fitzgerald ve Zelda Sayre

yazarlıktaki gücünün yanında para kazanabileceğinin göstergesiydi. Kendisini Zelda'ya kanıtlamış oldu. Kitabının ilk baskısının bitiğini öğrenir öğrenmez Zelda'ya “evlenelim” telgrafı çekti. Zelda da evi terk edip ona gitti. 1920 yılının Nisan ayında evlendiler. Bir yıl sonra tek çocukları olan Frances Scott Fitzgerald doğdu.

F. Scott Fitzgerald, eşi ve kızı Frances ile

İçtenliğin, sevginin, dayanışmanın olmadığı sahte insan kalabalıklarında Frances; yalnızlığa, öldüren eğlencelere, şenliklere, kavgalara dadısının gözetiminde huzursuz aile yaşamına göğüs gerdi. Fitzgerald kızına bir ev bile kiralayamadı. Otellerde kaldılar. Kızı yatılı okulda okumak zorunda kaldı. İleride ailesinin izinden giderek birçok dergide ve gazetede yazılar yazdı.

Fitzgerald, kızının doğumunun

ardından büyük ve çalkantılı bir aşk yaşadığı Zelda'yla ailece Avrupa'da, Ernest Hemingway'le olan dostluğunun/düşmanlığının başladığı Paris'te uzun süre kaldılar. Bir başka dostları da ressam Picasso ve eşi Olga'ydı. Picasso ile benzer bir durumdaydılar. Picasso 1921'de oğulları Paulo doğduktan sonra Olga'nın hırslarını gidermek için hemşireler, kâhyalar, aşçılar, şoförler tutup çılginca bir yaşama sürüklendi. O dönemde kıyafetli, maskeli balolarda, akıp giden eğlencelerde kendilerine “cennet kuşları” diyen çiftlerden biri sigaralarını parayla yakan Scott ve Zelda Fitzgerald'dı.

Fitzgerald, 1922 yılında Mark Twain'in “Yaşamın en iyi dönemini başta, en kötü dönemini sonunda yaşamamız çok acıklı bir şey” sözünden yola çıkarak filmi de ilgi çeken “Benjamin Button'un Tuhaf Öyküsü”nü yazdı.

Bu yıl 100 yaşına basan başyapıtı “Muhteşem Gatsby” (The Great Gatsby) romanını 1925 yılında yayımladı. İlk yıllarda çok satmasa da bu roman ileride “*Bu, mucizeler çağıydı, sanat çağıydı, aşırılık çağıydı ve hiciv çağıydı*” diye tanımladığı “Caz Çağı”nı ustaca anlatması sayesinde bir klasiğe dönüştü. Ve filmi büyük ilgi gördü.

“Muhteşem Gatsby”nin özünde çağa damgasını vuran “Amerikan Düşü” olan “özenti ve düş kırıklığı” vardı. Fitzgerald kitabında zenginliğin, tarzın ve görkemlin; içkiyle, zinayla ve ölümle gölgelendiği

“Muhteşem Gatsby”nin özünde çağa damgasını vuran “Amerikan Düşü” olan “özenti ve düş kırıklığı” vardı.

“Amerikan Düşü”nü sorguladı. Sonunda bu düşün nasıl boş çıktığını anlattı. Bedeli kısa ömrüydü.

“Muhteşem Gatsby”de öykü bize kuzeni Daisy ve kocası Tom’un yaşadığı kente taşınan Nick Carraway’in ağzından aktarılır. Nick Carraway, komşusunun tek bir yaz süresince yükselişini ve çöküşünü derinden etkilenerek anlatır.

Komşusu Jay Gatsby ve Nick, Gatsby’nin düzenlediği büyük bir parti ve partinin ardından yaşanan birtakım olaylar aracılığıyla tanışır ve arkadaş olurlar. Nick yavaş yavaş Gatsby’nin gizemli dış görünüşünün ardında yatan gerçeği araştırmaya başlar. Nick, Gatsby ile Daisy’nin yıllar önce bir ilişki yaşadıklarını öğrenir. Gatsby’nin amacının Daisy’yi yeniden kazanmak olduğunu

anlar. Gatsby için Daisy ve ilişkileri yaşamının gerçek anlamıdır. Nick, Gatsby’yi geçmişin geçmişte kaldığını ve geri gelmesinin olanaksız olduğunu belirterek uyarır. Sonunda Gatsby’nin düşleri yıkılır ve gerçeklerle yüzleşmek zorunda kalır. Daisy’nin “sonsuz kayıtsızlığı” nedeniyle asla Tom’u terk edemeyeceği acı verici bir şekilde kesinleşir. Daisy’nin aslında Gatsby’nin düşlediği kişinin

Romanda Gatsby’nin düşleri “Amerikan Düşü”dür. Daisy’nin tutumu da “Amerikan Düşü”nün sahteliğini gösterir. Partideki mutlu görünen insanların bilinçaltında umutsuzluk vardır.

bir gölgesi olduğu anlaşılır. Ve böylece Gatsby'nin aslında Daisy'yi değil, onu düşünce olarak sevdiği ortaya çıkar. Romanda Gatsby'nin düşüleri “Amerikan Düşü”dür. Daisy'nin tutumu da “Amerikan Düşü”-nün sahteliğini gösterir. Partideki mutlu görünen insanların bilinçaltında umutsuzluk vardır. Tüm bu yaşananlar Gatsby'nin intiharı ile sona erer. Güzel başlayan bu “Düş” kor-kunç şekilde sonlanır.

Fitzgerald'ın yaşamı da Gatsby'den çok farklı değildi. Karısı Zelda'yla birlikte Caz Çağı'nda ışıltılı bir yaşam sürdürdüler. Ancak bu ışıltılı yaşam için para gerekiyordu. Fitzgerald ve Zelda'nın savurganlığı her şeyi zorlaştırdı.

Zelda'ya 1930 yılında şizofreni tanısı kondu. Zelda'nın özel bakıma gereksinimi vardı. Doktor faturaları ve bakım masrafları Fitzgerald'ı zorluyordu. Sonra Zelda geçici süreliğine hastaneye yatırıldı. Para kazanmak için yazmaya çalışan Fitzgerald'ın öyküleri artık o kadar satmıyordu. Fitzgerald da para uğruna yazmakta zorlanıyordu. Fitzgerald, *“Söylemek istediğiniz bir şey olduğu için yazmazsınız, söyleyecek bir şeyiniz olduğu için yazarsınız”* demişti. Para için yazmak onun için yanlıştı.

1932 yılında Zelda kendini toparladığı sıralarda yazmış olduğu “Son Valsi Bana Sakla” (Save Me the Waltz) romanını yayımladı. Bu Zelda'nın tek romanıydı.

Fitzgerald ise 1934 yılında “Sevecendir Gece” (Tender is the Night)

romanını yayımladı. Bir psikolog olan Dick ve onun hastası olan Nicole arasında doğan ilişkinin ardından yaşananları anlattığı roman aynı zamanda, şizofren Zelda'nın gördüğü psikolojik tedavilerin ayrıntılarını içeriyordu. Gerçek yaşam, roman gibi mutlu bir sonla bitmedi. Nicole'ün tersine Zelda asla iyileşemedi. Ölene kadar akıl hastanelerinde kaldı. 1948'de hastanede çıkan yangında Zelda yaşamını yitirdi.

Bu romanından sonra Fitzgerald, 1937 yılında Metro Goldwyn-Mayer yapım şirketiyle bir senaryo sözleşmesi imzaladı. Bu dönem Zelda'nın durumunun kötüleştiği ve kalıcı olarak hastaneye yatırıldığı bir süreçti. Fitzgerald bir sürü senaryo üzerinde çalışsa da çoğunluğu çekilmedi. Çünkü Fitzgerald onların istediği gibi mutlu sonla biten öyküler yazamıyor ve mutsuzluğunu gizleyemiyordu. 1 yıl sonra MGM sözleşmeyi bitirdi.

Fitzgerald bunun ardından yeni bir roman yazmaya girişti. “Son Patron” (The Last Tycoon) adını verdiği bu roman Hollywood'la ilgiliydi. Ancak kalp sorunları ve diğer hastalıkları onu yavaşlattı ve bu son romanını tamamlayamadı. Aşık olduğu bir kadının evinde 21 Aralık 1940'ta bir kalp krizi sonucunda öldü. Altı gün sonra Maryland'de gömüldü.

Fitzgerald Muhteşem Gatsby'de anlattığı ve eleştirdiği insanlardan biridir. “Muhteşem Gatsby”nin bu kadar gerçekçi ve çarpıcı olmasının

Fitzgerald “Muhteşem Gatsby”de anlattığı ve eleştirdiği insanlardan biridir.

başlıca nedeni Fitzgerald’ın içinde bulunduğu yaşamı anlatıyor olmasıdır. Gatsby kitabın sonunda gencecik yaşında intihar eder. Bulunduğu çağ onu boğar. Aslında hiçbir şeyin düşlediği gibi olmadığını görür. Fitzgerald da bulunduğu çağa ayak uydurmak için hiçbir masraftan kaçınmaz. Ama bulunduğu çağ onu da boğar. Gencecik yaşında ölür. Çoğu şey onun da düşlediği gibi olmamıştır.

Fitzgerald’ın anlattıkları Türk yazınında Ahmet Mithat Efendi’nin “Felatun Bey ile Rakım Efendi”sinde, Recaizade Mahmut Ekrem’in “Araba Sevdası”nda, Halit Ziya Uşaklıgil’in “Aşk-ı Memnu”sunda, Peyami Safa’nın “Sözde Kızlar”ında

kendisini hissettirdi. “Amerikan Düşü”nün öteki yüzünü de John Steinbeck “Fareler ve İnsanlar”, “Gazap Üzümleri”, “Bitmeyen Kavga”; Ernest Hemingway “Çanlar Kimin İçin Çalıyor”, “Silahlara Veda”, “Güneş de Doğar”; Jack London “Demir Ökçe”, “Martin Eden”, “Yol” gibi yapıtlarında anlattı.

Muhteşem Gatsby bir çağı ve o çağın insanın düşlerini bu kadar gerçekçi anlatması, bunu betimlemeler ile süslemesi sayesinde unutulmaz bir yapıttır. Gatsby istediği her şeyi satın alabilecek kadar zenginken kendi mutluluğuna bir türlü erişemez. Aslında bu roman, paranın ışıltısının insana hiçbir getirisinin olmadığını hatta onu korkunç bir sona, karanlığa götürdüğünü gösterir bize. Bugün bile bu kadar çarpıcı olmasının nedeni ikiyüzlülüğü ve sahteliğin gerçekçi anlatımıdır. Okuyan herkesin bir ders çıkarabileceği bir yapıt olan “Muhteşem Gatsby” asla unutulmayacaktır. Çünkü her zaman paranın ışıltısına kapılanlar olacaktır. “Muhteşem Gatsby” yolunu yitirenlere gerçekleri göstermeye sonsuza dek devam edecek.

“Büyüdüğünde tüm tanrıların ölü, tüm savaşların savaşılmış, insana olan tüm inançların sarsılmış olduğunu gören bir yitik kuşak. Hiçbir yeni telefon ile mutluluğu yakalayamayan bir kuşak.

Caz Çağı bugün de sürüyor. Sahip olmakla mutlu olacağını sananlar hem kendilerini hem de doğayı tüketiyor.” •

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

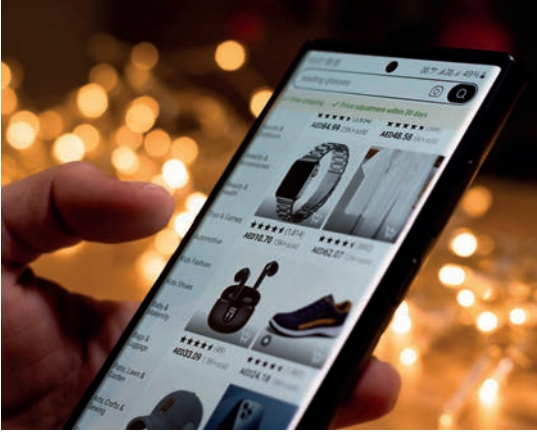
Temu Harcama Yapmamızı Sağlamak İçin Nasıl Kumarhane Taktiklerini Kullanıyor?

Temu'dan 10 Pound'a en fazla kaç ürün alabilirsiniz? İki mi, yedi mi, on altı mı? Uzunca bir süre kaydırdıktan sonra bulabildiğim en ucuz ürün, 28 Pence'lik 20'li paket saç lastiği idi. Yani 10 Pound'a 35 paket alabilirsiniz, ki bu da 700 saç lastiği demektir. Kimin 700 saç

lastiğine ihtiyacı olur ki? Üstelik henüz anlık fırsatlar ya da ücretsiz hediyeler bile uygulanmadan... Kulağa muhteşem bir fırsat gibi geliyor değil mi? İşte Temu'nun size dayattığı zihniyet tam olarak budur: Gerçekten ne istediğinize veya neye ihtiyacınız olduğuna odaklanmak yerine, paranızın karşılığında ne kadar fazlasını alabileceğinize odaklanmanız. »

Bu alışveriş uygulaması, kumarhaneler, mobil oyunlar ve sosyal medyada kullanılan pek çok taktiği bir araya getirerek, sizi harcama yapmaya yönlerecek biçimde tasarlandı ve yapılan bu tasarım işe yarıyor.

Henüz 2022 yılında piyasaya sürülen Temu, şu anda ABD’de Amazon’dan daha fazla indirilme sayısı ile dünya çapında en çok indirilen bir numaralı alışveriş uygulaması konumunda bulunuyor. Peki

Kullandıkları manipülatif tasarım uygulamalarından biri oyunlaştırmadır. Buradaki her bir unsurun sizi meşgul etmek için tasarlandığını görebilirsiniz.

Temu bizi harcamaya yönlendirmek için beynimizi nasıl kandırıyor? Temu, sizi uygulamada tutmak, karar almanızı manipüle etmek ve sizi alışveriş yapmaya zorlamak için kurgulanmış karanlık tasarımlar kullanıyor.

Kullandıkları manipülatif tasarım uygulamalarından biri oyunlaştırmadır. Buradaki her bir unsurun sizi meşgul etmek için tasarlandığını görebilirsiniz. Kısa süreli indirimler, çark indirimleri ve piyango biçimindeki hediyeler ya da kuponların tümü, sizi eğlendirmenin yanı sıra, slot

makinelere benzer şekilde beynin ödül sistemini de harekete geçirirler. Ürünlerden sınırlı sayıda kaldığına ve her an bitebileceğine ya da elde ettiğiniz indirim kısa süre içinde son bulacağına dair ibareler de hem kıtlık duygusunu oluşturur hem de FOMO’yu (fear of missing out) yani kaçırma korkusunu tetikler. “Sadece üç tane kaldı” veya “Fırsat 5 dakika içinde sona eriyor” gibi mesajlar, kıtlık ve aciliyet hissi yaratır. Bu taktik tüketicileri, normalde yapmayacakları hızlı satın almalar yapmaya zorlayabilir.

Bir diğer yöntem ise kişiselleştirilmiş manipülasyondur. Uygulama, yaptığınız her şeyi, neye tıkladığınızı, ne kadar süre

tereddüt ettiğinizi, sepetinizi terk edip etmediğinizi takip eder ve satın alma olasılığınızı en üst düzeye çıkarmak için fırsatları dinamik olarak ayarlar. Örneğin, iki Poundluk bir ürün üzerinde oyalanır ancak satın almazsanız, Temu birkaç saat içinde aynı ürünle ilgili özel bir teklifle karşınıza çıkacak ve sizi etkilemeye çalışacaktır.

Sonsuz kaydırma tasarımı da, uygulamanın en temel yöntemlerinden biridir. Tıpkı sosyal medya gibi, Temu da sonsuz kaydırma ve algoritma odaklı öneriler kullanarak sizi zamanın nasıl geçtiğini anlamamanıza neden olan bir dopamin döngüsünde tutar. Kumarhanelerde saat veya pencere bulunmamasının nedeni de budur. Zaman algınızı kaybetmenizi sağlamak...

Temu'nun etkili uygulamalarından bir diğeri de fiyat yanılıması yaratmaktır. Fiyatlar, insanların düşünmeden satın almasını sağlamak için kasıtlı olarak absürt ölçüde düşük tutuluyor. Temu, bir yandan müşterileri çekmeye çalışırken, ürünleri sübvansetmek ve fiyatları çok düşük tutmak için de milyarlarca dolar harcıyor. Mesele şu ki, tüm bunlar yalnızca alışveriş deneyimini insanlar için eğlenceli hale getirmek için değil, dürtüsel satın almayı bağımlılığa dönüştürmek için özenle tasarlanmış yöntemler. Ve bu durum, hem bireyler hem de

gezegenimiz için bazı sonuçları beraberinde getiriyor. AB, bağımlılık yaratan tasarımıyla Dijital Hizmet Yasası'nı ihlal ettiği ve sahte ürün satışını durdurmadığı gerekçesiyle Temu hakkında resmi bir soruşturma başlattı. Temu ise yasal otoritelerle işbirliğine hazır olduğunu açıkladı.

I ürün almak için 20 fırsattan yararlanmak, aslında onlara hiç ihtiyaç duymadığınızı veya istemediğinizi fark edene kadar size büyük bir kazanç elde ediyormuşsunuz gibi hissettiriyor. Fakat Temu'nun iş modeli tam olarak bu; anlık satın alma, ardından pişmanlık duygusu ve sonrasında çöpe dönüşen ürünler.

ABD'de ortalama bir Amerikalı, her ay dürtüsel alışverişlere 151 dolar harcıyor. Ve alışveriş yapanların neredeyse yarısı, bu satın almalarının sonrasında pişmanlık duyuyor. Avustralya'da Temu'nun popülaritesi, giderek daha fazla insanın

İnternette yayın yapan pek çok içerik üretici yüklü miktarda yaptıkları Temu alışverişlerini takipçileriyle paylaşmayı bir yayın trendi haline getirdi. Fakat bazı içerik üreticiler ise Temudan satılan ürünlerin ne denli kalitesiz, kullan-at özellikli, görsellerin vaadiyle ilgisiz ve onların ifadesiyle "tam anlamıyla çöp" olduğunu yine içerikler üreterek paylaşıyorlar.

alışveriş pişmanlığı yaşaması dolayısıyla düşüşe geçti. Fakat alışveriş yaparken kötü kararlar vermek sorunun yalnızca ilk halkası. Perde arkasındaki maliyetlerin çok daha derin etkileri var.

Temu'nun Çin'den doğrudan nasıl bu kadar hızlı ve ucuza gönderim yaptığını merak ettiyseniz, bunun nedeni şirketin de minimis adlı bir ticaret açığından faydalanmasıdır. De minimis muafiyeti, 800 doların altındaki herhangi bir paketin ABD'deki gümrük denetimlerinden geçmesine olanak tanıyor. Bu da bu ürünlerde işçilik kontrolü, çevre kontrolü ve ürün güvenliği kontrolü olmadığı anlamına geliyor. ABD Başkanı Donald Trump yeni imzaladığı kararnameyle, 2 Mayıs 2025'ten itibaren de minimis muafiyetini kaldırdı. Temu ise en küçük paketlere

bile uygulanan yeni ABD tarifeleri dolayısıyla fiyatların yakında artabileceğini söylüyor. Bir yandan da uygulama, ABD içindeki yerel satıcıları platforma davet ederek, ABD içindeki siparişlerin ülke içindeki yerel satıcılardan karşılanması-na yönelik çalışacağını duyurdu. Bu değerler üzerindeki paketler ABD gümrüğünde daha sıkı incelemeye tabi tutulurken, AB'de de Temu gibi

Çinli online perakendecilerden gelen paketlere daha sıkı kontroller getiriliyor.

Temu'dan alınan bazı çocuk kıyafetlerinde, ftalat ve kurşun gibi toksik ve kanserojen kimyasalların yasal sınırın 622 katı daha fazla bulunduğu tespit edildi. Temu bu konuda AFP'ye yaptığı açıklamada, "Bu ürünleri hızla kaldırıyoruz ve güvenlik standartlarına uymalarını sağlamak için sistemlerimizi geliştiriyoruz." dedi. ABD hükümeti şu anda Temu'yu zorla çalıştırmayla ilgili olarak da soruşturuyor.

Elbette hiçbir Temu ürününün uzun ömürlü olmayacağı gerçeğini de anımsatmakta yarar var. Uzun ömürlü olması için değil, yerine yerinin alınması için üretiliyorlar. Bu da gezegenimize çevresel bağlamda büyük bir maliyet getiriyor. Gerçek bir kumarhaneye gitseniz, çıkışta muhtemelen boş ceplerle oradan ayrılırsınız. Temu ise sizi muhtemelen hiç kullanmayacağınız ürünlerden oluşan bir ucuz plastik yığınıyla başa bırakır.

Temu aslında sadece ürün değil, bir zihniyet sunuyor. Alışverişin bir oyun, fiyatların anlamsız, israfın ve atıkların normal görüldüğü bir

Temu'dan alınan bazı çocuk kıyafetlerinde, ftalat ve kurşun gibi toksik ve kanserojen kimyasalların yasal sınırın 622 katı daha fazla bulunduğu tespit edildi.

zihniyet bu. Alışveriş bir oyun ve eğlence olarak görüldüğünde, bunun aslında gerçek sonuç ve maliyetleri olduğunu unutmak kolaydır. Geçen yıl Temu alışverişlerinin yaklaşık yüzde 50'si, yılda 40 bin dolardan az kazanan hanelerden yapıldı. Yani sloganlarında "Bir milyarder gibi alışveriş yapın" demelerine karşın, uygulamada aşırı harcama yapmaya teşvik edilenler aslında en az parası olanlar. Dolayısıyla, bir dahaki sefere internette alışveriş yaparken karşınızda bir fırsat belirlediğinde, belki de kendinize şu iki soruyu sormanızda yarar var: Burada şu an gerçekten de kazanan ben miyim, yoksa bir başkası mı? Ve bu ürüne gerçekten ihtiyacım var mı? •

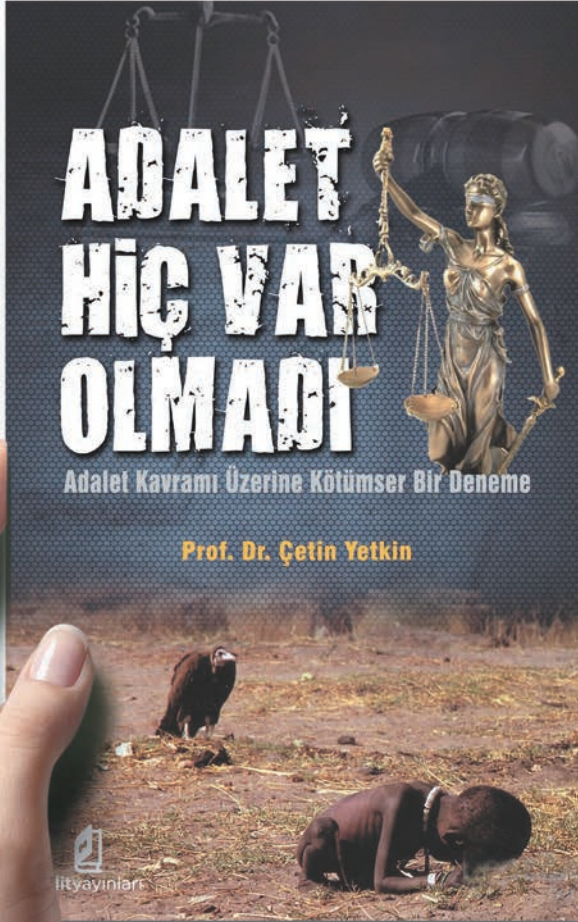
sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "How Temu uses casino tactics to make us spend", Neelam Tailor, Alex Healey, Ali Assaf, Ryan Baxter, theguardian, 8 Mayıs 2025

*"Niçin hep birlikte barış ve uyum içinde yaşamayalım?
Hepimiz aynı yıldızlara bakıyoruz, aynı gezegenin üzerindeki yol
arkadaşlarıyız ve aynı gökyüzünün altında yaşıyoruz."*

- Aunius Aurelius Simachus

Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. ¼nk¼ adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Kara Afrika'nın Kara Tarihini Değiştiren Kara Talihli Başbakanı Lumumba

Yazan: SONGÜL SAYDAM

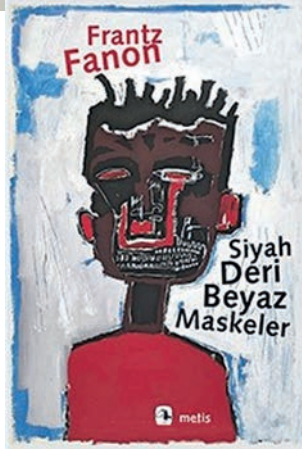
Hıfzı Topuz'un ilk olarak 1964'te yayımlanan "Kongo Kurtuluş Savaşı" adlı çalışmasında adını Türkiye'ye duyurduğu, 23 yıl sonra 1987'de "Kara Afrika'da işkenceyle öldürölen ilk Başbakan Lumumba" kitabıyla yaşamını anlattığı, Kara Afrika'nın kara tarihini değiştiren, kara talihli başbakanı Lumumba ve

sömürgeciliğin psikolojisini anlatan ilk kitap olan "Siyah Deri Beyaz Maskeler" ardından "Yeryüzünün Lanetlileri"ni yazan Frantz Fanon, yüzyıl önce 1925 yılında doğdu. Lumumba'yı yeryüzü sömürgecileri, Fanon'u beden sömürgecisi amansız hastalık 36 yaşında aynı yıl yaşamdan kopardı. »

“Kara Deri, Beyaz Maskeler” kitabı ile Sömürgeciliği İfşa Eden Psikiyatrist **Frantz Fanon** 100 Yaşında

Namık Kemal'den Atatürk'e birçok kişinin yaşamına ışık tutan 30'dan fazla kitap yazan, bağımsızlığına kavuşan ülkelerde radyoların ve gazetelerin kurulması, gazetecilik eğitimi verilmesi çalışmalarının başına geçen Hıfzı Topuz göreve gittiği Kongo'da Lumumba'nın acı yaşamıyla karşılaştı.

Lumumba'yı şöyle anlatıyor Hıfzı Topuz: “Lumumba kadar kısa bir yaşamı olan bir lider var mıdır bilmiyorum. Kara Afrika'da ulusal bağımsızlık eylemlerinin bu unutulmaz lideri 33 yaşında politikaya atılmış ve 35 buçuk yaşında korkunç işkencelerle öldü-

Hıfzı Topuz
108

rülmüştü. Lumumba 1958 Ekim'inde partisini kurar ve 1959 Ekim'inde tutuklanır. Demek ki bu ilk dönem ancak bir yıl sürmüştür. Dört ay cezaevinde kaldıktan sonra 1960 Ocak'ında özgürlüğe kavuşur, bıraktığı yerden işe koyulur, 30 Haziran 1960'da başbakan seçilir. Başbakanlığı topu topu iki ay, iki hafta sürecektir. Ondan sonra iki ay, on günlük bir tutukluluk ve gözaltı dönemi vardır. 27 Kasım'da kaçır, dört gün sonra yakalanır, yeniden korkunç işkenceler görür. 17 Ocak 1961'de de ya-

ni yakalandıktan elli gün sonra öldürülür.

Demek ki, politikaya atılımdan gözaltına alınmasına kadar geçen zaman iki yıl bile değildir. Lumumba ne yapmış, ne söylemişse bu 18 ay içinde yapmış, söylemiştir. Bunun bedelini ödetmişlerdir kendisine. Peki ne yapmıştır Lumumba? Ne suç işlemiştir? Suçu çok büyüktür Lumumba'nın. Ülkesinin bağımsızlığını, egemenliğini ve bütünlüğünü istemiş ve bunun için de sömürgeciliğin, yeni sömürgeciliğin ve emperyalizmin her türünün karşısına dikilmiştir. Tshombé ve Kasavubu

gibi kişilerin eski ve yeni sömürgeci-lerin uşağı olduklarını ve vatani satıklarını açıklamıştır. Kolay mı? Her şeyin bir bedeli vardır! Çağımızda Lumumba kadar dayak yiyen, işken-ge gören, yüzü gözü şişirilen, iplere bağlanıp sürüklenen, kemikleri kırılan bir başbakan olmamıştır.

Bütün Birleşmiş Milletler Örgütü, BM'nin ONU'ya denediği Kongo (Zaire) alt şebekesi, bütün Afrika ülkeleri ve Üçüncü Dünya bu işkencelere seyirci kalmışlardır. Başka çıkarlar, başka oyunlar vardır o zaman. BM'de Üçüncü Dünya'nın ağırlığı yoktur. Bu kadar kısa bir zaman içinde Lumumba bütün Kara Afrika'da bağımsızlık, egemenlik ve her türlü sömürgecilikle savaşın simgesi olmuştur. Yoktur böyle başka bir politikacı."

Kongo'nun tutsaklık zincirlerini kıran, komünist olmayan ancak en fazla Batı karşıtı kişi olan Lumumba'yı Sovyetler Birliği sözde desteklese de öldürülmesine engel olamadı. BM'yi ve (Lumumba'nın öldürüldüğü yıl barış sağlanması için Kongo'ya giderken uçağı düşürülerek öldürülen) BM Genel Sekreteri Hammarskjöld'u bu cinayetten sorumlu tutan Sovyetler Birliği "Halkların Kardeşliği Üniversitesi"-nin adını Lumumba olarak değiştirecek onun adını yaşatmaya çalıştı.

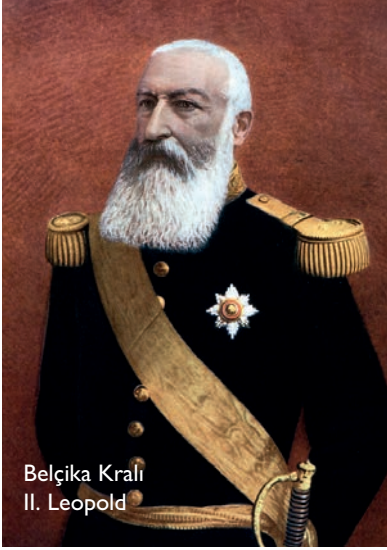
İki buçuk aylık başbakanın Belçika ve ABD destekli bir askeri darbeyle tutuklanması, öldürülmesi özellikle Belçika'nın bu cinayetteki rolü zaman örtüsünün altında gizlenemedi, unutturulmadı.

Belçika'nın gözde sanatçısı Luc Tuymans, 2000'de 39 yıl önce canına kıyılan bağımsız Kongo'nun ilk Başbakanı Lumumba'nın bir portresini çizdi. Tuymans'ın unuttuğu ve unutturmadığı "takım elbiseli" Lumumba, Avrupa'nın basamaklıp "vahşi Kongolu, Afrikalı" tiplemesine yanıtı. Gizli çekmecedeki tozlu dosyayı yeniden açmak zorunda kalan Belçika 42 yıl sonra bir özür metni ile Lumumba'nın öldürülmesinde sorumlu olduklarını itiraf etti.

Belçikalılardan 400 yıl önce Kongo 1482'de Portekizlilerin gelişiyi sömürgecilikle tanıştı. İlk yıllarda Portekizliler Hint bölgesine doğru yöneldiklerinden ihmal ettikleri köle ticaretine geri dönüp Katolik rahiplerin yardımıyla 345 bin köle ihracı(!) gerçekleştirdiler. Sömürgecilerin "uzman, gezgin, kâşif, misyoner, arkeolog, gazeteci" gibi önadı olan simsarları vardı.

Asker olarak katıldığı Amerikan İç Savaşı'ndan sonra gezgin, kaşif, gazeteci Stanley yazdığı yazılar ile sömürgecilerin iştahını kabarttı. Afrika, Kongo paylaşılmaz oldu. ABD engeli yüzünden yönlerini Afrika, Uzak Doğu'ya çeviren sömürgeciler günümüzden 150 yıl önce kılık değiştirdi. Yeni sömürgeci devletlerin hedefindeki Afrika'da aç gözlü, şöret ve zenginlik peşindeki, insanlık tarihinin en kötü suçlularından biri olan Belçika İkinci Kralı Leopold da kendine sömürge istiyordu.

Minareyi çalmak için gereken kılıf konferanslarda hazırlandı.

Belçika Kralı
II. Leopold

Aralarındaki kavgayı savaş alanından masaya taşıyan sömürgeci güçler, cetvelle harita üzerinde ülkeler yaratarak paylaşmak için “konferans” örtüsü altında talan, yağma çatışmasını sürdürdü. Brüksel’de sözde insanî ve bilimsel kaygılarla, uluslararası bir coğrafya konferansı düzenleyen kral, Stanley’i “Uluslararası Afrika Derneği” aracılığıyla ikinci sefere gönderdi. İç kesimlere ilerleyen Stanley, nehir boyunca yol ve küçük kaleler yaptırdı. 1883’te adını Uluslararası Kongo Derneği olarak değiştiren yapılanma gerçek amacını gösterdi. Dernekle Belçika ve Kongo arasında doğal(!) bir bağ kuruldu. Belçika’nın Kongo’da ön plana çıkması üzerine

uyanık İngiltere, Portekiz’in Kongo üzerindeki sömürgecilik iddialarını destekledi. Afrika’nın paylaşılması Avrupa devletleri arasında uluslararası bir sorun olunca Almanya Başbakanı Bismarck konferans önerdi.

15 Kasım 1884’ten 26 Şubat 1885’e kadar süren Berlin Konferansı ilk denemeydi. Masada İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Portekiz, İspanya, Amerika, Danimarka, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, İsveç ve Norveç, Hollanda, Rusya vardı.

Konferansı duyan Osmanlı, 1856 Paris Antlaşması’nda kendisinin de büyük devlet olarak kabul edildiğini anımsatıp, Afrika’da toprakları olmayanların katıldığı konferansta toprakları olan Osmanlı devletinin neden çağrılmadığını ev

Alman Başbakanı Bismarck başkanlığında Berlin Konferansı

sahibi Almanya'ya sordu. Kendisini davet ettiren Osmanlı, konferansa gönderecek istekli ve donanımlı temsilciyi bulamadı. Sonunda Said Paşa ile Berlin Elçiliği Müsteşarı Ohan Efendi görevlendirildi. Konferans, yeni sömürgeciliğin resmi başlangıcıydı.

37 maddelik antlaşmayla Afrika kıtası paylaşıldı. Günümüzde “demokrasi” ve “özgürlük” diyerek yürüttükleri talanı o zaman “uygarlık” adı altında başlatan sömürgeciler, düşmanlık tohumlarını ekerek “böl, parçala, yönet” yöntemini hemen uyguladı. Zengin Afrika yok-sulluk, sefalet ve vahşet ortamına mahkûm edildi. Kenya'nın kurucu Devlet Başkanı Jomo Kenyatta, köleciliğin resmen yasaklandığı bu yeni dönemi şöyle tanımlıyor:

“Batılılar geldiklerinde ellerinde İncil, bizim elimizde topraklarımız vardı. Bize, gözlerimizi kapayarak dua etmeyi öğrettiler. Gözümüzü açtığımızda, bizim

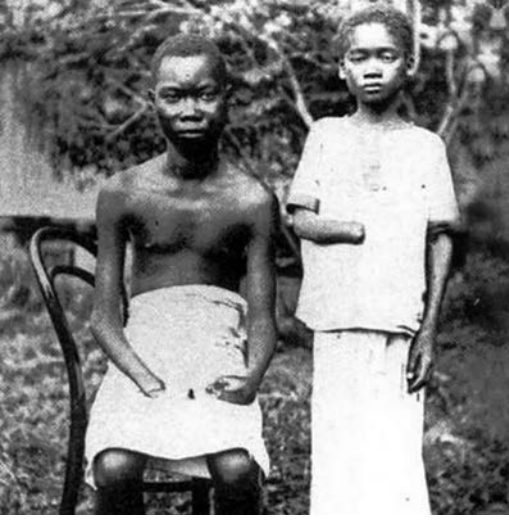
elimizde İncil, onların elinde topraklarımız vardı.”

Pastadan paylarını alanlar konferansın toplanmasına neden olan Kongo'nun, Belçika'nın elinde kalmasına karşı çıkmadı. Uluslararası Kongo Derneği'nin Kongo Devleti olması kararlaştırıldı. Kongo Devleti'nin başına da Belçika Kralı II. Leopold'un geçmesi uygun görüldü. Bu yeni devletin ismini Bağımsız Kongo Devleti olarak ilan eden Belçika Parlamentosu, bilinen sömürge ülkelerinden farklı olarak Kongo'yu II. Leopold'un özel mülkü olarak onayladı. Kral Kongo'ya uygarlık, bilim, eğitim, kültür, eski ilkel dinlerin yerine Hristiyanlık, Kongo'yu tehdit eden Arap köle ticaretinin sona erdirilmesi, büyücü ve şifacılar yerine gelişen tıbbi hizmetler, demiryolu gibi sözler verdi. Ülkenin balmumu, kahve, meyve, fildişi, mineral, hurma yağı ve özellikle kauçuk elde etme hakkı kralındı.

“Beyaz kral, kanlı kauçuk ve siyah ölüm” Kongo'da dehşete,

Yeteri kadar kauçuk toplamadığı için elleri, ayakları kesilen Kongoluların direnen kesimi öldürülüyordu.

1885-1908 yılları arasında köleleştirilemeyen on milyondan fazla “yerli” insan, sayısız hayvan öldürüldü ve daha fazlası sakat bırakıldı.

kıyımaya yol açtı. Kamu adına, kral için ağır vergiye, zorla çalıştırılmaya karşı çıkan Kongolular yerlerinden edildi. Adam kaçırma, cinayet, tecavüz, dışarıdan taşınan bulaşıcı hastalıklar, sakatlama, açlık, susuzluk, kirlilik gibi koşullara itilen Kongo halkının durumu ve yaşam koşulları kölelikten daha kötüydü.

Yeraltı ve yerüstü zenginlikleri yağmalanmakla yetinilmedi. Kralın

özel mülkü Kongo nüfusunun %66’sı öldü. En ağır bedeli insanlar ve hayvanlar ödedi. İnsan ve hayvan ticareti doruğa çıktı. 1885-1908 yılları arasında köleleştirilemeyen on milyondan fazla “yerli” insan, sayısız hayvan öldürüldü ve daha fazlası sakat bırakıldı.

Kongo’daki vahşet çuvala sığmaz hale geldi. Yeteri kadar kauçuk toplamadığı için elleri, ayakları kesilen Kongoluların direnen kesimi öldürülüyordu. Evinin bahçe duvarını ya da sınırlarını belirleyen taşları öldürülen insan kafataslarından öğrenleri dünya basını yazmaya başladı. Kendi yaptıklarını gizleyen kimi ülkeler raporlarında Kongo’yu ele almak zorunda kaldı.

Kongo’da yaşananları kınayan ABD Başkanı Roosevelt, 1906’da ABD’yi ziyaret etmek isteyen Leopold’a izin vermedi. 4 yıl sonra Roosevelt, Afrika topraklarını görmeye gitti. Yükselen karşıt sesler insan kasaplığını durdurmak için İngiltere’yi elinde tuttuğu Kongo Nehri’nin deniz bağlantısını kapatmaya zorladı.

Artan ayaklanmalar ve uluslararası tepkiler üzerine 23 yıllık sahip Leopold “kendisine ait olan” bu sömürgeyi bir vasiyetnameyle Belçika devletinin yönetimine bırakmak zorunda kaldı. Adı Belçika Kongosu olarak değiştirildi. El, ayak kesen kasapların yerini ölüm ve işkence makinesi katiller aldı. Zulüm sürdü. Kişisel mülkten devlet sömürgesi oldu. Bir suçlu olarak

1905 yılında Belçika'nın Liege şehrinde bir insan hayvanat bahçesinin çekilmiş bir fotoğrafı / Fotoğraf: News Dog Media

yargılanması beklenen Leopold bir yıl sonra öldü. Kongo'da görevin, yetkinin kötüye kullanımı sürdü. Belçika, Kongo'yu 52 yıl daha soy-maya, yağmalamaya ve sömürme-yeye devam etti. İngiltere'den yasadışı yollarla kaçırdığı on, on beş yaşın-daki bakire kızlar yüzünden mahke-melerde, basında yer alan Leopold 1897'de Brüksel'de bir "insan hay-vanat bahçesi" kurdurup, "özel" mülkünden getirttiği 260 Kongolu-yu sergiledi. Ziyaretçiler küçük si-yahi çocuklara yiyecek atıyordu.

Sorunlar masada çözülmeyince si-lahlar konuştu. I. Dünya Savaşı fırsatını değerlendiren Belçika sö-mürge birlikleri, Doğu Afrika'daki Alman sömürgelerini işgal etti. Ele geçirdiği Alman sömürge toprakla-rını Kongo Nehri'nin ağız kısmını elinde tutan Portekiz ile değiştirmek istedi. Almanya'nın Doğu Afrika'da-ki Tanzania denilen Rwanda, Burun-di bölgelerini Belçika'ya bıraktı ama

Tanganyika'yı kendine aldı. Belçika genişleyen bu sömürgeleri 1962 yı-lına kadar dolaylı bir yönetim olan manda şeklinde yönetti.

"Kongo'da tehlikede olan hepimizizin kaderidir" uyarısında bulunan Fanon, "Sömürgeci devletten ba-ğimsizliklerini alsalar da kurdukları siyasal düzenin çökeceği tehlikesi yüzünden iktidara gelenler sömürgeci ile olan bağlarını kopartma ce-saretini gösterememiştir." diyordu.

Lumumba yazdığı son mektupta, şöyle demişti:

"Beni öldürecekler çocuklar. Gandi gibi öleceğim. Eğer yarın vurulursam, bana ateş eden Afrikalının eline silahı bir beyazın verdiği için hiç şüpheniz olmasın. Halk benim kendi özgürlüğü için öldürüldüğü mü bilecektir bir gün. Başladığım işi siz yürütürsünüz.

Biliyorum ki benim çok acı çeken ülkem özgürlüğün ve bağımsızlığın nasıl savunulacağını elbet anlayacak!"

Gezdike Grdke

Özlen Şen Toker

Kaya tırmanıŐıŐılarının gözdesi:

Arco

İtalya'da Garda Gölü'nün kuzeyinde, Sarca Vadisi'nin son bölümünde yer alan Arco, gl kenarındaki bazı kasabalar kadar ünlü olmasa da tarihi dokusu, etkileyici kayalıkları ve ılıman Akdeniz iklimi ile ziyaretilerini büyülüyor.

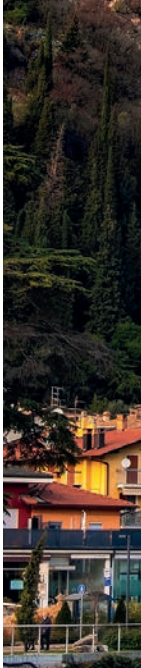
Manolya aŐalarının sık yaprakları arasında inci taneleri gibi parlayan ieklerin atıŐı güzel bir mevsimde Arco'yu geziyorum. Kasabanın tarihi merkezinde yürürken o kadar ok kemerli bina görüyorum ki, İtalyanca kemer, yay anlamına gelen Arco adının buraya gerekten yakıŐtıŐını düşünüyorum. Arco'nun kalbindeki yüksek bir kayalıkta inŐ edilmiş ihtiŐamlı kalenin eteklerindeki tarihi merkez de kaleyi sanki

114

bir yay Şeklinde evreliyor. 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa sylularının eŐlene ve kiŐ tedavileri iin tercih ettiŐi kasaba, günümüzde kültür, doŐa ve aık hava etkinliklerinin mkemmел bir birleŐimini sunuyor. Dik kayalıkları ve her yıl dünyaca nl "Rock Master" kaya tırmanıŐ yarışmasının yapıldıŐı yer olması nedeniyle Arco, "TırmanıŐıŐıların evi" olarak da biliniyor.

Tarihi merkezi gezerken Şimdi birden fazla daireye ev sahipliŐi yapan baheli malikanelerin bir zamanlar nasıl bir aileye ait olduŐunu merak ediyorum. Taş dŐeli dar sokaklarda yürüyerek, kemerli

geçitlerden, rengârenk binaların önünden, irili ufaklı meydanların içinden geçiyorum. Yavaş adımlarla keşfettiğim ve bir kafede otururken önümden geçen tırmanışçıları ve bisikletçileri izlediğim bu kasaba, tarihi binaları ve sessizliği ile sanki beni geçmişe götürüp dinlendiriyor.

Arco ziyaretçilerine hem görülecek yerler hem de yapılabilecek etkinlikler açısından pek çok seçenek sunuyor.

Arco Kalesi Castello di Arco'ya çıktığınızda, yalnızca tarihi 12. yüzyıla dayanan kalıntıları değil, Garda Gölü'nün ve çevresindeki dağların

eşsiz manzaralarını görüyorsunuz. Kaya tırmanışı yapmayı sevenlerin en sevdiği yerlerden biri olan Monte Colodri dağı, tırmananları, sadece zorlu rotalarla değil, aynı zamanda büyüleyici bir doğayla da karşılıyor. Zirveden görünen panoramik manzara, tırmanışçılara ve doğa severlere unutulmaz bir deneyim

yaşatıyor. Zirveye tırmanmak isteyenler, Colodri Cross rotasını takip ederek, 1900 metrelik yükseklikteki büyük haçın bulunduğu noktaya ulaşabiliyor. Arco, doğa yürüyüşleri ve dağ bisikleti sevenler için de fırsatlar sunuyor. Kasabanın çevresindeki Sarca Vadisi'ndeki patikalarda zeytinlikler, dağlarla çevrili yeşil

Monte Colodri dağı, tırmananları, sadece zorlu rotalarla değil, aynı zamanda büyüleyici bir doğayla da karşılıyor.

Monte Baldo çevresinde yer alan, her seviyeye uygun zorluktaki çeşitli parkurlar da dağ bisikleti sporu yapanlar için nefes kesici doğa manzaraları sunuyor.

alanlar ve göz alıcı manzaralar eşliğinde yürüyüş yapabiliyorsunuz.

Olivaia Yolu, Arco'nun tarihi zeytinliklerinden geçiyor ve her mevsimde farklı bir renk paleti sunuyor. Bu yürüyüş sırasında yerel çiftliklerden zeytinyağı alabiliyor veya bölgenin lezzetli yöresel yemeklerini tatmak için küçük restoranlarda mola verebiliyorsunuz. Monte Baldo çevresinde yer alan, her seviyeye uygun zorluktaki çeşitli parkurlar da dağ bisikleti sporu yapanlar için nefes kesici doğa manzaraları sunuyor. Doğa sporları dışında Arco'nun sunduğu bir

başka güzel seçenek de Arboretum. Bu botanik bahçesi, dünyanın farklı yerlerinden getirilmiş 150'den fazla bitki türünü barındırıyor. Habsburg Arşidükü Albert'in 1872'de kış aylarını burada geçirmek amacıyla inşa edilen görkemli rezidanşının etrafındaki park olarak yapılan bahçede seralar ve su nilüferleriyle dolu göletler arasında bir yürüyüş

Arberatum

yaparak doğal güzelliklerin içinde kaybolabiliyorsunuz.

Arco'nun tarihi dokusunu keşfetmek isterseniz dolaşmaya Piazza delle Erbe meydanından başlayabilirsiniz. Bu meydana sıkça düzenlenen pazarlar ve festivaller, bölgenin kültürel dokusunu yakından gözlemlemek için harika bir fırsat sunuyor. 18. yüzyıldan kalma Basilica di San Marco kilisesi, iç mekanındaki görkemli freskler ve detaylı mimarisiyle dikkat çekiyor. 17. yüzyılda Giambattista d'Arco'nun komisyonuyla inşa edilen ve bugün Belediye Kütüphanesi'ne ev sahipliği yapan Washington Sarayı; Piazza III Novembre'deki Santa Maria Assunta Kilisesi; 16. yüzyıldan kalan Venedik tarzında yüksek tuğla bacaları ve çatı altı freskleri ile dikkat çeken Marchetti veya San Pietro Sarayı; 1889'da Habsburg İmparatoriçesi Elizabeth'in kaldığı

ve günümüzde konferanslar ve sergiler için bir mekan olarak kullanılan Arco Belediye Kumarhanesi sizi geçmişe götürüyor. Omkafè Kahve

Müzesi'nde kahvenin kavrulma sırlarını ve tarihini keşfedebiliyor, etkileşimli bir turla kahve demleme sanatının yüzyıllar içindeki evrimini anlatan bir yolculuğa çıkıyorsunuz.

Kış aylarında ise Arco, bambaşka bir masal diyarına dönüşüyor. Noel pazarları, Arco'nun sokaklarını ve meydanlarını süslerken, geleneksel el yapımı hediyeler, yöresel tatlar ve sıcak içeceklerle kasaba, sıcak bir kutlama atmosferiyle doluyor. Bu dönemde, kasaba gerçekten bir masal köyüne dönüşüyor.

Zeytin ağaçları ve selvi ağaçlarının büyümesini sağlayan ılıman Akdeniz iklimiyle yıl boyu ziyaret edilebilecek bir yer olan Arco, tipik restoranları, şarap mahzenleri, dükkanları ve mimarisi ile doğanın ve tarihin güzelliklerini bir araya getiriyor. Her mevsimde başka bir yüzüyle, sadece kayalıklarıyla değil, masalsi atmosferiyle de sizi büyülemeye devam ediyor. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Arco Casino

SUDOKU

	3		1		2	5	6	
9								2
2	1			3			9	
		8			3	4		
		2	9	8	7		1	
1			2	5		9	8	
4	7	3		6			5	9
	5		7				4	
6		9	3	4				1

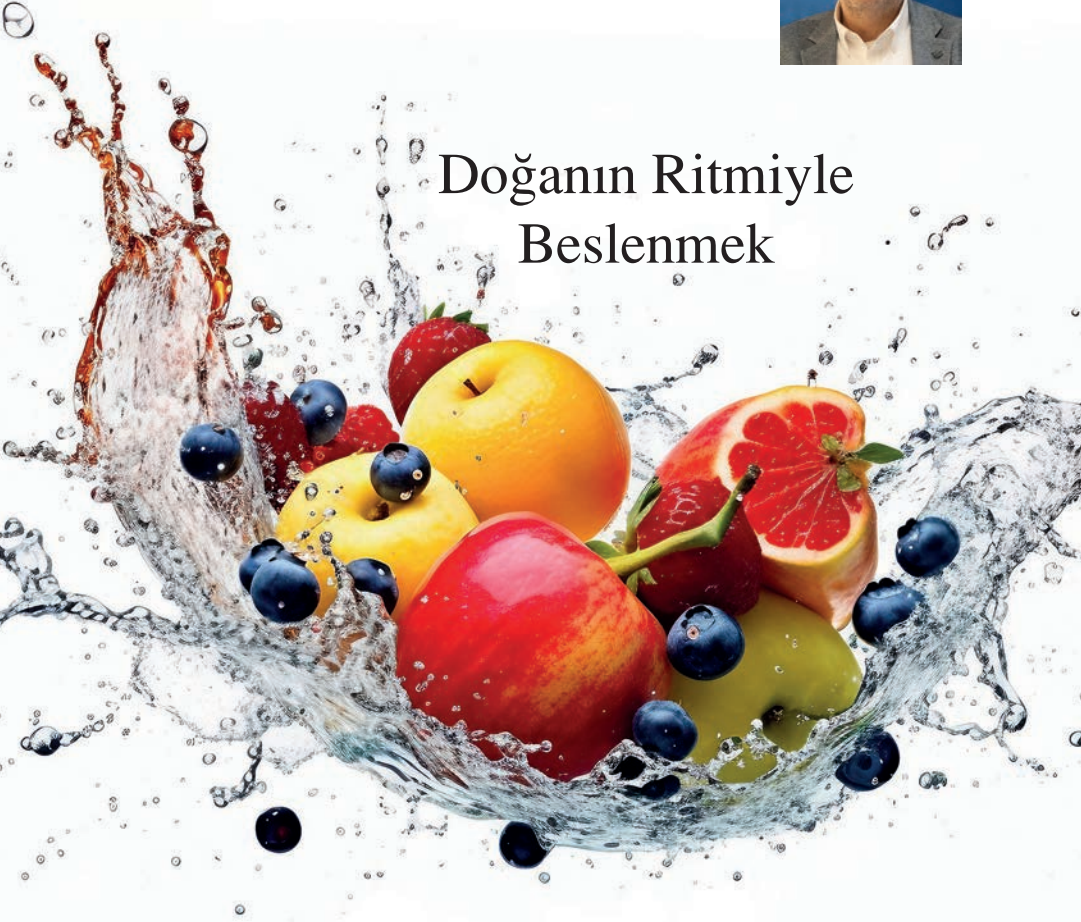
Sudoku Yapamayanlar İçin

7		8	2		6	9	5	1
3		9				4		
6		1	8	9	4		3	2
		2				5		
	6		9	7			1	
	1	4	3		2			
	9				7			
		6					2	7
			4	2		6		5

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Doğanın Ritmiyle Beslenmek

Doğanın ritmi, her mevsimde sofralarımıza farklı bir lezzet taşır. İlkbaharda taze otların kokusu, yazın sulu meyvelerin tatlılığı, sonbaharda toprağın bereketi, kışın ise kök sebzelerin sıcaklığı... Bu döngü, sadece damak tadımıza hitap etmez, aynı zamanda gezegenimizin sağlığı için bir yol haritası sunar.

Günümüzde sürdürülebilirlik, yalnızca çevresel bir mesele olmaktan çıkıp sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla hayatımızın merkezine yerleşiyor. »

Yerel ve mevsimsel ürünlerin tüketimi, bu çok katmanlı kavramın en somut yansımalarından biri olarak öne çıkıyor.

Peki, bu ürünler neden bu kadar önemli? Ve tüketim tercihlerimiz, sürdürülebilir bir geleceğin inşasında nasıl bir rol oynuyor?

Sürdürülebilirlik: Doğayla Uyumun Anahtarı

Sürdürülebilirlik, insanlığın doğayla olan ilişkisini yeniden tanımlama çabasıdır. Bu çaba, yalnızca çevresel kaynakları korumakla sınırlı değil; aynı zamanda toplumsal refahı artırmayı, ekonomik dengeyi sağlamayı ve kültürel zenginlikleri geleceğe taşımayı hedefler.

Yerel ve mevsimsel ürünler, bu hedeflere ulaşmada kritik bir rol

Bölgesel koşullara uygun şekilde yetişen ürünler, doğanın kendi döngülerine saygı duyar.

oynar. Bölgesel koşullara uygun şekilde yetişen ürünler, doğanın kendi döngülerine saygı duyar.

Bu, daha az enerji tüketimi, daha düşük emisyonlar ve toprağın doğal verimliliğinin korunması anlamına gelir.

Örneğin, bir bölgede doğal olarak yetişen bir sebze, uzak diyarlardan ithal edilen bir muadiline kıyasla hem daha az enerji harcar hem de ekosisteme daha az yük bindirir. Ancak sürdürülebilirlik, sadece çevreyle sınırlı bir kavram değildir.

Yerel ürünlerin tercih edilmesi, küçük ölçekli çiftçilerin geçim kaynaklarını destekler ve yerel ekonomileri canlandırır. Bu, kırsal toplulukların güçlenmesine ve sosyal adaletin sağlanmasına katkı sunar.

Dahası, mevsimsel ürünler doğanın sunduğu en taze ve besleyici seçenekleri soframıza taşır.

Kimyasal gübrelere veya zararlı tarım ilaçlarına daha az ihtiyaç duyan bu ürünler, hem insan sağlığına hem de ekosistemin uzun vadeli dengesine hizmet eder.

Sürdürülebilirlik, bu bağlamda, bireysel sağlığımızdan toplumsal refaha uzanan bir köprü kurar.

Doğanın Ritmine Ayak Uydurmak

Mevsimsel ürünlerin tüketimi, doğanın döngüleriyle uyum içinde yaşamamızın bir yoludur.

Her mevsim, kendine özgü ürünleriyle sofralarımıza çeşitlilik katar.

İlkbaharda körpe ıspanaklar, yazın domatesin kırmızı coşkusu, sonbaharda bal kabağının tatlı dokusu ya da kışın turunçgillerin ferahlığı...

Bu ürünler, yalnızca lezzetleriyle değil, aynı zamanda besin değerleriyle de öne çıkar.

Mevsiminde yetişen bir sebze ya da meyve, yapay müdahalelere ihtiyaç duymadan en iyi formunda olur. Bu hem daha sağlıklı bir beslenme düzeni sağlar hem de tarım süreçlerinde çevresel zararı en aza indirir.

Mevsimsel ürünlerin gastronomik değeri de yadsınamaz. Şefler, bu ürünlerin taze ve doğal aromalarını kullanarak yaratıcı yemekler tasarlar.

Örneğin bir yaz menüsünde taze meyveler ve yeşilliklerle sunulan bir salata ya da kışın fırınlanmış kök sebzelerle sunulan bir çorba, sadece damakta değil, aynı zamanda kültürel mirasın korunmasında da bir iz bırakır. Mevsimsel ürünlerin kullanımını, yerel mutfak kültürlerini zenginleştirir ve globalleşmenin tek tip lezzet anlayışına karşı bir direnç noktası oluşturur.

Ancak bu değer, endüstriyel tarımın ve hızlı tüketim alışkanlıklarının gölgesinde risk altındadır.

Mono kültürel tarım uygulamaları ve kimyasal gübrelerin yoğun kullanımı, biyolojik çeşitliliği tehdit

ederken toprağın sağlığını da zayıflatıyor. Bu nedenle, mevsimsel ürünlere yönelmek, hem doğayı hem de mutfak mirasımızı korumanın bir yolu.

Mevsimsel ürünlere yönelmek, hem doğayı hem de mutfak mirasımızı korumanın bir yolu.

Bilinçli Seçimler, Büyük Değişimler

Tüketim alışkanlıklarımız, çevresel sürdürülebilirlik üzerinde doğrudan bir etkiye sahip.

Yerel ve mevsimsel ürünleri tercih etmek, bireysel düzeyde küçük gibi görünse de, toplu halde büyük bir dönüşüm yaratabilir.

Örneğin, yerel pazarlardan alışveriş yapmak, uzun mesafeli taşımacılığın yol açtığı enerji kaybını ve karbon emisyonlarını azaltır.

Bu bireylerin karbon ayak izini küçültmesine olanak tanır.

Aynı zamanda, yerel çiftçilere destek olmak, kırsal ekonomilerin

canlanmasını sağlar ve gıda güvenliğini güçlendirir. Bilinçli tüketim, sadece çevresel etkilerle sınırlı değil.

Yerel ürünlere yönelmek, kültürel kimliğin korunmasına da katkı sunar. Her bölgenin kendine özgü ürünleri, o bölgenin tarihini, coğrafyasını ve insanlarını yansıtır. Bu ürünlerin sofralarımızda yer bulması, kültürel çeşitliliğin devamını sağlar.

Ancak modern tüketim alışkanlıkları, bu zenginliği tehdit ediyor.

Süpermarket raflarında yıl boyunca aynı ürünlerin bulunması, mevsimsel döngülerden kopmamıza neden oluyor. Bu durum, hem doğayla bağımızın zayıflamasına hem de yerel üreticilerin ekonomik zorluklarla karşılaşmasına yol açıyor.

Bireyler olarak yapabileceğimiz sınırlı gibi görünebilir, ancak küçük adımlar birleştiğinde büyük değişimlere kapı aralar.

Yerel pazarlardan alışveriş yapmak, mevsimsel ürünlere öncelik vermek, gıda israfını azaltmak ve organik ürünleri tercih etmek, sürdürülebilir bir geleceğe katkı sunmanın yollarıdır. Bu seçimler, sadece çevresel dengeyi desteklemekle kalmaz; aynı zamanda daha sağlıklı, daha adil ve daha lezzetli bir yaşam

Yerel çiftçilere destek olmak, kırsal ekonomilerin canlanmasını sağlar ve gıda güvenliğini güçlendirir.

tarzını mümkün kılar.

Soframızdan Geleceğe Uzanan Yol

Yerel ve mevsimsel ürünler, sürdürülebilirliğin sadece bir parçası değil; aynı zamanda doğayla, toplumla ve kendimizle yeniden bağ kurmanın bir yolu.

Her birimiz, bilinçli tüketim alışkanlıklarıyla bu sürece katkıda bulunabiliriz. Soframıza koyduğumuz her tabak, gezegenimizin geleceğine dair bir mesaj taşır.

Yerel pazarlardan aldığımız bir demet taze ot, mevsiminde toplanmış bir meyve ya da yerel bir çiftçinin emeğiyle yetişen bir sebze, sadece bir yiyecek değil; aynı zamanda bir umut tohumudur.

Bu tohumlar, doğru ellerde filizlenirse daha yeşil, daha adil ve daha yaşanabilir bir dünya mümkün olabilir. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Türkiye ve Enerjide Bağımlılık Sorunu

Giriş

Enerji, günlük yaşamın her alanında; evlerde, iş yerlerinde, sanyide, insan ve eşya ulaşımında kullanılan yaşamsal bir girdidir. Beş temel alanda enerji kullanımının söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Bu alanları; sanayi sektörü (*imalat, tarım, madencilik ve inşaat faaliyetleri vb.*), ulaştırma sektörü (*insan ve mal taşımada kullanılan arabalar, kamyonlar, otobüsler, motosikletler, metro, uçaklar, trenler, gemiler, hatta*

balonlar vb.), konutlar (*ısıtma, aydınlatma, pişirme vb.*), ticarethaneler (*ofisler, alışveriş merkezleri, oteller, hastaneler, okullar, tamirhaneler, restoranlar vb.*) ve santraller (*elektrik üretimi, lisanssız uygulamalar vb.*) olarak sıralamak mümkündür.¹

Enerji, ekonomik ve toplumsal gelişimin en temel girdilerinden ve yaşamsal gereksinimlerinden biridir. **“Enerji kaynaklarını kontrol edemeyen bir ulus, kendi geleceğini » de kontrol edemez.”² »**

Enerji Kullanım Alanları: Ekonominin can damarı

• Enerji, günlük yaşamın her alanında; **evlerde, iş yerlerinde, sanayide, insan ve eşya ulaştırmasında** kullanılan yaşamsal bir girdidir.

• 4 + 1 temel alanda enerji kullanımı söz konusudur:

✓ **SANAYİ sektörü:** İmalat, tarım, madencilik ve inşaat faaliyetlerinde

✓ **ULAŞTIRMA sektörü:** İnsan ve mal taşımada kullanılan arabalar, kamyonlar, otobüsler, motosikletler, metro, uçaklar, trenler, gemiler, hatta balonlar, vb.

✓ **KONUTLAR:** Isınma, aydınlatma, pişirme, vb.

✓ **TİCARETHANELER:** Ofisler, alışveriş merkezleri, oteller, hastaneler, okullar, tamirhaneler, restoranlar, vb.

✓ (+1) **Elektrik Üretimi** (santraller, lisanssız uygulamalar, vb.)

Kaynak: Necdet Pamir, Ders ve Konferans Notları; ABD Enerji Bakanlığı (eia.gov)

Enerjide dışa bağımlılık, ekonomik güvenliği olduğu kadar, ulusal güvenliği de tehdit eder.

Bir an için, ister “teknik” bir nedenle, isterse doğal bir afet ya da sabotaj/askeri saldırı gibi bir nedenden kaynaklansın, bu “hizmetlerden” birinin ya da birden fazlasının “bir süre için” kesildiğini düşünelim. Enerjiye erişilememesi, yaratacağı maddi zararın ötesinde, trafiğin alt üst olmasından tutun, hastanelerde yaşamsal aciliyeti olan ameliyatlarda aksamasına, sanayinin felç olmasına, buzdolaplarındaki gıdaların bozulmasına kadar birçok alanda yaşamsal bir sorun ve tehdit yaratır.

Dolayısıyla enerji, kaliteli ve güvenilir kaynaklardan sağlanması gereken ve kesintisiz erişmek zorunda olduğumuz yaşamsal bir gereksinimdir. Söz konusu kesinti “süresi” uzadıkça, tahribatın boyutu da artacaktır.

Enerji Güvenliği ve Kesintilere Bir Örnek

Ve kimi zaman bu “tahribat”, geri getirilemez zarar ve yoksunluklara neden olabilmektedir. Bu cümle içeriği, “soyut” ve genel geçer, usulen yazılmış gibi düşünülebilir. Somutlayalım: 20 Ocak 2022 tarihinde, Türkiye’nin yılda 10 milyar metreküplük (günlük ortalama 28 milyon metreküp) alım-satım anlaşması olan İran, “teknik arıza” gerekçesiyle gaz sevkini 10 gün süreyle durduracağını bildirdi. Doğal gaz depo kapasitesi yetersiz olan ve depoları da kış koşullarında “olması gerektiği gibi” dolu olmayan enerji yönetimi, bir süre sonra, sanayi kesimine gaz teminini %40 kısıtlamayla yapacağını bildirdi.

“Kesintinin Türkiye ekonomisinin maliyetine yönelik rakam vermek zor. Kesinti uygulandığı zaman şirketler üretim süreçlerinde farklı aşamalarda durabiliyor. Aşamalara göre de zararın azlığı ya da çokluğu belirleniyor. Öyle durumlar oluyor

ki doğalgaz olmadığından üreticinin üretim hattında hammaddesi donabiliyor. Kesintinin maliyet analizini yapmak zor. Öte yandan hesaplamaların zorluğundan bağımsız kesintinin ciddi anlamda sanayiye bir zararı olduğundan bahsedebiliriz. Bazı fabrikalar için bir günlük kesinti, 15 günlük maliyete neden oluyor. Şanslı olanlar ise üretimi durdurup sadece üretim kaybıyla kurtulabiliyor. Fakat öyle sektörler var ki üretimin ötesinde tesisle ilgili üretim aşamalarındaki kayıplardan çok ciddi zararlar ettiler. En azından şunu söyleyebilirim: **Doğalgaz kesintilerinden meydana gelen zararlar, kesintilerin olmaması için yapılacak yatırımların en az 10 katıdır.**"³

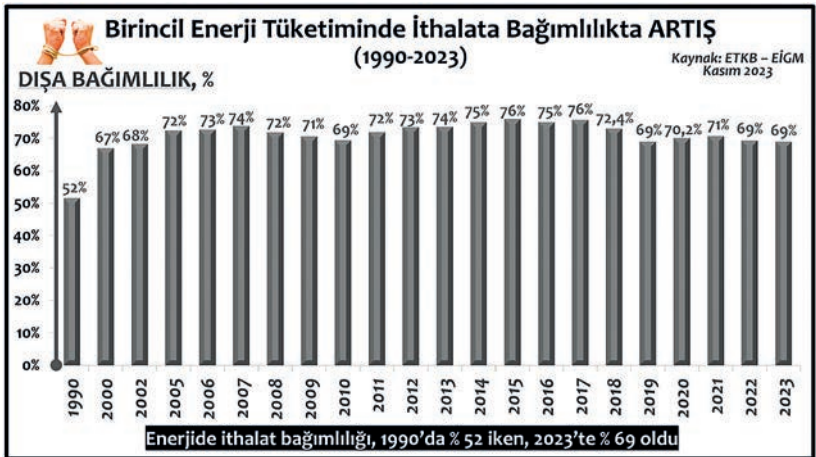
Türkiye'nin Enerji ve Doğal Gaz Bağımlılığı

Bu anımsatmanın ardından, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun, Temmuz 2025'te yayımladığı "DOĞAL GAZ PİYASASI 2024

YILI SEKTÖR RAPORU" verileri ve saptamaları ışığında, Türkiye'nin enerji ve doğal gaz arzında, yüksek orandaki dışa bağımlılığının yarattığı risklere değinmekte yarar var.

1990 yılında, birincil enerji tüketimindeki dış bağımlılık oranı %52 olan Türkiye, 2000'li yıllardan başlayarak %69-76 bandında dışa bağımlı bir ülke konumundadır. 2023 yılı sonunda* bu oran, %69 olarak gerçekleşmiştir. (*2025 yılının ikinci yarısına girdiğimizde, hala 2023 yılı sonu verilerini kullanmamız yadırganmasın. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı-ETKB, 2024 yılı 'Türkiye Enerji Denge Tablosunu', Kasım 2024'te yayımlayacaktır.) Söz konusu yüksek bağımlılık, ülkemize gerek genel anlamında güvenlik ve gerekse enerji güvenliği ve ekonomik güvenlik açısından büyük risk yaratan bir etkidir.

Gerek birincil enerji tüketimindeki yüksek orandaki bağımlılık ve

Enerji ithalat faturası / Toplamdaki payı / Brent fiyatı

Cari açığın önemli kalemi; toplam ithalat faturamızın % 13,2 - 26,5'i

Brent petrol fiyatı (\$/varil)	Yıl	Enerji İthalatı (milyar dolar)	Toplam İthalat (milyar dolar)	Enerji İthalatının Payı (%)
99	2014	54,9	251,1	22,4
52	2015	37,8	213,6	18,1
44	2016	27,2	202,2	13,6
54	2017	36,8	238,7	15,8
71	2018	43,5	231,2	18,9
64	2019	41,6	210,3	19,8
42	2020	28,8	219,5	13,2
71	2021	50,7	271,4	18,7
101	2022	96,6	363,7	26,5
82	2023	69,1	361,8	19,1
81	2024	65,6	344,1	19,1

gerekse petrol, doğal gaz, taş kömürü ve nükleerde (henüz Türkiye'nin ilk nükleer güç santrali devreye girmemiş olsa da) tek bir ülkeye (Rusya Federasyonu) aşırı bağımlılık, bir diğer kritik risk unsurdur. Bu hususları, biraz daha ayrıntılı değerlendireceğiz.

Öncelikle, enerjideki bağımlılığın Türkiye ekonomisine yüklediği ekonomik riski anımsamak yararlı olacaktır. Daha önceki yazılarımızda, defalarca gündeme getirdiğimiz petrol fiyatları ile paralel olarak seyir izleyen enerji ithalat faturamızı (ve bu faturanın toplam ithalatımızdaki payını) bir kez daha paylaştım.

Görüldüğü gibi, pandemi etkisiyle yıllık ortalama (2020 yılı) 42 dolar/varil olan Brent fiyatı koşullarında, enerji ithalat faturamız 28,8 milyar dolar olmuştur. Buna karşın, küresel ekonominin toparlanması ve ekonomik büyümenin hızlanmasına paralel olarak, petrol fiyatları da hızla artmış ve 2022 yılı ortalaması

101 dolar/varil olarak gerçekleşirken, enerji ithalat faturamız da 96,6 milyar gibi rekor bir seviyeye fırlamıştır. 2025 yılı ortalarından itibaren, yıl ortalaması için öngörüler (Örneğin

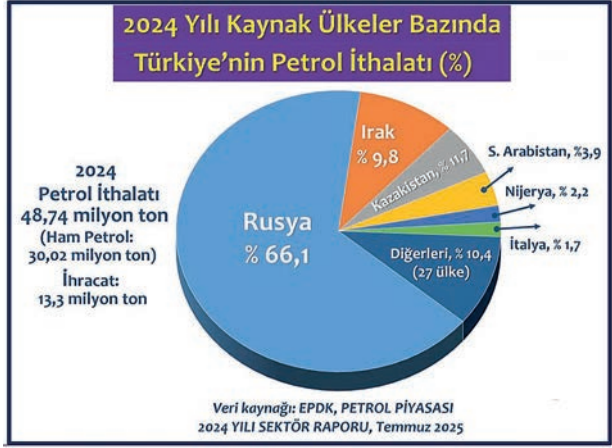
ABD Enerji Bakanlığı) 69 dolar/varil civarındadır. 2026 yılı için de benzer öngörüler vardır. Bu rakamlar, 2022 ortalaması ile kıyaslandığında, kimileri için “teselli” nedeni olabilirse de zaten ayakta duramayan ekonomik dengeler açısından, enerji ithalatının yarattığı büyük yükün devamı niteliğindedir. Kaldı ki başta jeopolitik gelişmeler olmak üzere çok sayıda ve değişken etken, petrol fiyatlarının çok daha yüksek seviyelere yükselmesine neden olabilmektedir. Örneğin, İran'a karşı ABD-İsrail tahkimat ve tatbikatlarının pek de rafa kalkmadığı mevcut koşullar, daha önceki yazılarımızda işaret ettiğimiz somut riskleri kuluçkada bekletmektedir. AB'nin Rus petrolüne karşı geliştirmeye çalıştığı yeni “tavan fiyatı” (60 dolar/varilden, 47,6 dolar/varile) bir başka belirsizlik kaynağıdır.⁴

Türkiye belirttiğimiz gibi, **birincil enerji tüketiminde %69 oranında dışa bağımlıdır**. Ama en az bu yüksek oran kadar riskli olan bir diğer husus; ham petrol, petrol

ürünleri, doğal gaz, taş kömürü ve nükleerde, Rusya Federasyonu'na olan aşırı bağımlılığımızdır. **2024 yılını da ham petrol ve petrol ürünlerinde, Rusya'ya olan bağımlılığımız %66,07'dir.** Rusya'dan toplam ham petrol ve petrol ürünü

ithalatımız 32,2 milyon tondur. Bunun yaklaşık yarısı ham petrol (16,94 milyon ton), diğer yarısı petrol ürünüdür. İkinci sıradaki ülke Irak (ithalatımızın %9,84'ü), üçüncü sıradaki ülke ise Kazakistan'dır. Görüldüğü gibi, ham petrol ve ürün ithalatımızda Rusya'ya bağımlılığımız son derece yüksektir. Bunun temel nedeni, Rusya'nın ambargolar nedeniyle Avrupa'da kaybettiği piyasayı, cazip fiyat ve ödeme koşulları ile Çin, Hindistan ve Türkiye üzerinden (kısmen de olsa) kapama stratejisidir.

EPDK'nın Temmuz 2024'te yayımladığı **DOĞAL GAZ PİYASASI 2024 YILI SEKTÖR RAPORU** verilerine göre, ülkemizin 2024 yılı doğal gaz ithalatında da ilk sırada (petroldeki kadar yüksek olmasa da) Rusya Federasyonu yer almaktadır. 2024 yılında, toplam doğal gaz ithalatımız 52,21 milyar Standart metreküptür (Sm3)⁵. Bunun 21,57 milyar metreküpü (%41,3) Rusya'dan, 11,48 milyar metreküpü (%22'si)

Azerbaycan'dan, 7,04 milyar metreküpü (%13,5'i) İran'dan, 5,59 milyar metreküpü (%10,7'si) ABD'den ve 5,38 milyar metreküpü de (%10,3'ü) Cezayir'den ithal edilmiştir.

İthal edilen doğal gazın bir kısmı (1,78 milyar metreküp) ise Bulgaristan, Macaristan, K. Makedonya ve Sırbistan'a ihraç edilmektedir. Net ithalatın tüketimimize oranı, yaklaşık %95 gibi çok yüksek seviyededir. Türkiye, tükettiği enerjinin %26,2'sini sağlayan doğal gazda da en çok Rusya'ya (%41,3) bağımlıdır. Herhangi bir nedenle (teknik ya da siyasi) bu ithalatta oluşacak bir kesinti, ülkemizin başta sanayi sektörü olmak üzere, tüm sektörlerini felce uğratabilecek niteliktedir.

Doğal Gaz Depo Kapasitemiz

Enerji güvenliği açısından kritik öneme sahip bir diğer fiziki unsur depo kapasitesidir. Doğal gazda büyük oranda ithalata bağımlı bir

ülke konumundaki Türkiye'nin, doğal gaz depo kapasitesi son derece yetersizdir. Olası bir kesinti karşısında, sorun ortadan kalkana kadar yaşamsal katkı sağlayabilecek depo kapasitemiz, tüketim ve ithalat hacimleri karşısında neredeyse "sembolik" kalmaktadır. Geçmiş yıllarda, yılda 60 milyar metreküp civarında tüketim değerlerine ulaşan Türkiye'nin, doğal gazda (lisansa kayıtlı) yeraltı depo kapasitesi 5,8 milyar metreküptür.⁶ Bir milyar metreküplük LNG depo kapasitesi de eklendiğinde, tüketimin yüzde onu kadar bir depo kapasitesi oluşmaktadır ki bu son derece sıkıntılı ve yetersiz bir hacimdir. Enerji güvenliğimiz açısından öncelikle halledilmesi gereken sorunların başında, depo hacmimizi tüketimimizin en az %25-30'u seviyesine çıkarmak gelmelidir.

Son Doğal Gaz ve Petrol Keşifleri Bağımlılığımızı

Sonlandıracak mı?

Türkiye Petroleri'nin 2020 yılında, Tuna 1 kuyusu ile yaptığı keşif, "Sakarya Doğal Gaz Sahası"nın ilk verilerini ve beklentilerini su yüzeyine çıkardı. Bir milyar metreküplük bile olsa her keşif, ülke ekonomisi için son derece de-

ğerli olduğunu defalarca tekrarladım. Ancak 45 yıldan fazla emek verdiğim bir alanda, bilimsel olmayan ve siyasi nedenlerle kullanılmaya başlanan afaki rakamları "tekrarlamak" gibi bir sorumsuzluğa kapılmam olanaksızdır. Yetersiz veriler üzerinden son derece erken yapılan "rezerv" ve "üretilebilir rezerv" rakamlarına da son derece erken ve abartılı olarak açıklanan üretim değerlerine de katılmadım ve zamanında bilimsel gerekçeleriyle bu görüşlerimi açıkladım. Zaman haklılığımızı ortaya koydu.

Dönemin Enerji Bakanı sayın Fatih Dönmez 16 Haziran 2022'de yaptığı açıklamada,⁷ Sakarya sahasından ilk üretimin 2023 yılı ikinci yarısından itibaren başlayacağını ve 2023 – 2026 arasında günlük 10 milyon metreküp (yıllık 3,65 milyar metreküp) üretime erişileceğini açıklıyordu. Sayın bakan, 2026 – 2027'den itibaren hedefin 40 milyon metreküp/gün olduğunu da öne sürüyordu. BBC'ye ise "2026'da ülkemizde

kullanacağımız gazın yüzde 25-30'unu Karadeniz'deki sahadan karıştılayacağız” diyordu.

2024 yılı EPDK'nın DOĞAL GAZ PİYASASI 2024 YILI SEKTÖR RAPORU'na bakalım: Sakarya gaz sahası üretimi raporda, “Zonguldak” olarak yer alıyor. 2024 yılı toplam doğal gaz üretimi yaklaşık 1,79 milyar metreküp ve bu da günlük ortalama 4,9 milyon metreküpe karşılık geliyor. 2023 ve 2024 geride kalmış ve 2023 yılı ikinci yarısında erişileceği öne sürülen günlük 10 milyon metreküp seviyesinin yarısına, 2024 sonunda erişilememiş görünüyor. Bunun da nedenleri, konuya siyasi değil de yer bilimleri gerçekleriyle yaklaşan deneyimli uzmanlarca net olarak biliniyor. Ancak vurgulamaya çalıştığım konu şu: Siyasi açıklamalar, “bir kısım medya” tarafından o kadar köpürtüldü ki kamuoyunda (bu tür açıklamalara inananlar hızla azalsa da) ister istemez büyük bir beklenti oluşturuldu. “Açın kapıları, açın kombileri, doğal gaz bedava...”, “Karadeniz gazı, Türkiye'nin doğal gaz bağımlılığına son verecek”, “Birçok ülke bu gazı satın almak için sırada...” gibi gereksiz, kimi bilgisizlikten kimi “yancılıktan” kaynaklanan açıklamalar hem bilgi kirliliğine neden oldu hem de enerji politikasında gerekli asıl hedeflerden sapılmasına ortam hazırladı.

CİDDİ OLALIM!

Yaklaşık 53 milyar metreküp gaz tüketen bir ülke Türkiye'miz... Bununun 50-51 milyar

metreküpünü kendi gereksinimiz için ithal ediyoruz. Sakarya gaz sahasından üreteceğiniz yıllık 2-3 milyar metreküplük doğal gazla hem kendi gereksiniminize deva oluyor hem de onlarca ülkeye gaz ihraç ediyorsunuz!

Ülkemizin daha gerçekçi, kendi kaynak potansiyelini önceleyen, enerjide de tam bağımsızlığa odaklanan bir enerji politikasına gereksinimi var. **Siyasi nedenlerle abartılan rezerv ve üretim verileri, bu hedeflere odaklanmamızı önüyor, geciktiriyor.** Başta güneş ve rüzgâr (hem karasal hem denizel), enerji verimliliği, enerji ekipmanlarının yerli üretimi, hidrojen gibi temiz kaynaklar, yenilenebilir enerjiye dönüşümün kritik mineraleri vb. odaklanmamız gereken asıl başlıklar... Ve devre dışı bırakılan yetkin, yurtsever kadrolar...

nedetpamir@butundunya.com.tr

1 “Enerjinin İktidarı”, Necdet Pamir, Hayy Kitap, 2017; Necdet Pamir ders ve konferans notları ve güncellenmekte olan yeni kitap içeriğinden...

2 Barack Obama; The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream (“A nation that can't control its energy sources can't control its future.”)

3 Söyleşi: Enerji Krizi Dosyası V; 30 Ocak 2022, GAZDAY Genel Müdürü Mehmet Doğan (daktiilo1984.com)

4 Bu durum, akılcı bir politika ile lehimize kullanılabilir. Yeter ki bugüne kadar olduğu gibi sadece rafineri şirketleri lehine kullanılmasın ve özellikle de daha yüksek vergi olarak tüketiciye bindirilmeye devam edilmesin (Rafineri çıkış fiyatlarının belirlenmesindeki fırsatçılık).

5 Smetreküp (Sm3): Standart metreküp. (BOTAŞ kabbullerinde) 15 derece Santigrat ve 1.01325 bar mutlak basınç koşullarında, bir metreküplük bir hacim dolduran, su buharı içermeyen ve üst ısıl değeri 9155 kcal olan doğal gaz miktarı.

6 DOĞAL GAZ PİYASASI 2024 YILI SEKTÖR RAPORU, EPDK. Yayınlanma: Temmuz 2025

7 Energy IQ, 16 Haziran 2022, sayı: 494, Enerji Bakanın Dönmez: “2026'da ülkemizde kullanacağımız gazın yüzde 25-30'unu Karadeniz'deki sahadan karıştılayacağız”. BBC News Türkiye, 14 Haziran 2022.

Anka
Berk Yüksel

KÜLTÜREL YOZLASMA

“Gerçek keşif yeni topraklar bulmakla değil, yeni bir gözle bakmakla ilgilidir.”

Marcel Proust

“Bizde daha az itibarlıdan, daha çok itibarlıya doğru bir ‘kulluk’ tavrının görüntüsü olan ‘saygı’; karşılıklı eşit bir saygı gösterisi olan ‘kibarlığa’ dönüşemiyor; bir el pantolonun cebinde, bir kaş kalkık, pahalı araba enstantaneleri;

kentleşmenin ortak bir özelliği olan ‘teşekkür etme’ ile ‘özür dileme’nin çok dışında, küçük birer derebeyi kimliği çizer.” diyor **Çetin Altan**.

Ülkelerin içinden geçtiği tarihi sürece bakıldığında, feodalizmden burjuvaziye ve onun etkileri ile merkezi krallık ve ulus devlete doğru evrim söz konusudur. Son aşama ise bilgi toplumu ile birlikte uluslar üstü birlikteliklerdir. İnsanlık bu aşamaları çetin deneyimler ve yüzyıllar süren bir evrim süreci ile geçmiştir. »

Bu topraklar ise 16. yy'dan itibaren dünya ile bağlantısını koparmış ve kendi içine dönmüştür.

Eskiden güzel ahlâk eğitimi ve Anadolu hoşgörüsü ile kendini bilip, kendini eğiten, eksiklerini öğrenerek kapatan, yaşarken öğrenen ve zamanla bir kentli kadar kentli olabilen insanlar; 1950'ler sonrası kademeli olarak emeksiz, çabasız sadece maddi kazanç odaklı çalışma ile büyük şehirlerde eriyip gitmiştir. Bir eğitimde konuşmacı Profesör espri ile şöyle demiştir: *“Şarj'a 'şarz' diyene kız vermeyeceksin.”*

Zamanla “para” ve onun mad-di getirileri, tek yaşam amacı olmuştur. Şekil önemsenmiştir, öz değil. Amaç, çevreye gösteriş yapmak haline gelmiştir. İnsanoğlunun yüzyıllar içerisinde geçirdiği köylü, küçük şehirlî ve büyük şehirlî olma evrimini

yaşamadığı ya da çok hızlı yaşadıkları için kitle değişmemeye, gelişmemeye endekslenmiştir ve sunulan her yenilik kendilerince bir tehlike olarak algılanmıştır.

Esas isteklerinin kendilerine saygı duyulması olduğunu belirtenler, çoğunlukla şehirde şehrin kurallarına saygı göstermemektedirler. Geldikleri yerdeki yaşam koşullarını buldukları yere getirmenin ideali ile mevcut sistemle çatışırlar. Bireysel evrim sürecinden geçemedikleri için büyük şehirde bile bir komün olarak yaşarlar. Geldikleri yörede ya da yetiştikleri ailede koşullar ne ise bu birikimlerini şehre de taşımaya kalkarlar. Oysa denildiği gibi değişmeyen sadece ölümler ve delilerdir.

Günümüzde bir inatlaşma söz konusudur. Kendini düzeltmek, görgü kurallarına uymak, ortama uyum sağlamak yönünde ufak adımlar dahi atılmak istenmez.

Paris Belediye Başkanı **Anna Hidalgo**'nun dediği gibi: *“Asıl mesele Paris'te doğmak değildir; Paris'te yeniden doğabilmektir.”*

Günümüzde bir inatlaşma söz

konusudur. Kendini düzeltmek, görgü kurallarına uymak, ortama uyum sağlamak yönünde ufak adımlar dahi atılmak istenmez. Bu kültürel yozlaşma o kadar ciddidir ki, şehir kültürü bazı yerlerde tehlikededir. Bu yozlaşma dil, davranış, toplum içinde davranış biçimleri, insan ilişkileri gibi birçok alanda mevcuttur. Her konuda olduğu gibi burada da mucizevî çözüm eğitimidir. Eğitimi çözüm olarak önerirken, en önemli eğitimin aile içi eğitim olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir. Bir düşünürün dediği gibi; **“Öyle bir kuşak değil en az üç kuşak gerçek anlamda okuyacak ki sonuç alınabilsin.”**

Çetin Altan, köy ya da küçük şehir alt yapıları ile ilgili şu tespitleri yapar:

“Kentleşme öyle kolay olmadı. Kentleşme sürecinde de, bir hayli uzun sürdü eski köylü alışkanlıklarından arınıp kurtulmak; okumaya, yazmaya, kitaplara merak sardırmaya başlamak... Ve ‘saygı’dan, ‘kibarlığa’ geçebilmek...”

Yönetici olmadan önce üretici olmanın gerekliliğinin kavranmadığı bir ortamda yaşamaktayız. Geniş kitleler her konuda kendi hariç herkese suç atar. Her konuyu bilir, kimsenin fikrine, önerisine kulak asmaz. Koşulları suçlar, kişileri suçlar, vs... Tek aklına gelmeyen kendisidir, kendisine dönüp de kendini sorgulamak hiç aklına gelmez aklına gelse de bundan haz etmez.

Dünyanın her yerinde geniş kitleler eleştiriden hoşlanmazlar.

Eleştiri gelirse hemen “En iyi savunma saldırıdır” mantığı ile okumadan, bilmeden, araştırmadan kendi ezber cümleleri ile saldırıya geçer ve fikirleri konuşmazlar, konu bu kitlede “özneler” basamağı ile sınırlıdır. Bir terzi gibi her bireye farklı elbise biçemez, herkesi farklı bir yere koyup farklı davranmak istemez. Düşünmeyen, sorgulamayan kendi işine geldiği kanaldan gelen bilgiye kendi işine geldiği biçimde biat eden bir kültür söz konusudur. Her durumda bir “Bu budur!” durumu mevcuttur, kesilip atılır. O, öyle görmüştür, öyle yaşmalıdır. Zincir kırma ihtiyacı yoktur, daha da sağlamlaştırır.

“Ben de isterim, benim neyim eksik” güdüsü ile her şeyi doymak bilmezce isteyerek hareket edilir. “Herkes...” ile başlayan cümleler kurup genellemeler yapmaya bayılır. Saygının kazanılan bir olgu olduğunu, doğuştan olmadığı algılanmak istenmez. Duygular, sömürülmek için yaratılmıştır. “Ben de ne yanlış var acaba” diye düşünmeden eleştiri yapana saldırılır.

Bir “herkes gibi” olanlar vardır; bir de az da olsa “kendi gibi” olanlar vardır. Temel fark da budur zaten. Konu dönüp dolaşıp şu klasik cümleye gelir...

“Eğitim Şart!” •

berkyuksel@butundunya.com.tr

“Karakterin olmadığı yerde ne büyük insan, ne büyük sanatkar, ne de büyük mücadele adamı vardır.”

L. V. Beethoven

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Şanslı Kuşak

Kimlerdir bu şanslı kuşağın mensupları diye sorarsanız, ellili yıllarda doğup, çocukluk ve ilk gençlik yaşlarını altmışlı yıllarda yaşamış olanlar

derim. Benim de içinde olduğum bu kuşak hakkında neden böyle bir kaniya vardığımı soracak olursanız yanıtım çok basit: Bizler hiçbir şeyden çekinmeden kırlarla, ormanlarla iç içe yaşayabilmiş bir kuşaktık. Üstelik o güzelliklerin doyasıya tadına vardık. »

Şimdi-lerde bir ailenin çoluk çocuk toplanıp kırlara pikniğe gitmeyi planladığını düşünelim. Günümüzde böyle bir etkinlik için yola çıkacak olanların yüreği hiçbir zaman için

Bundan altmış yıl önce kırlar, dereler, göller ve denizler tertemizdi. bundan altmış yıl önce aynı güzel etkinliği yapmış olanlar kadar rahat olamayacaktır. Bundan altmış yıl önce kırlar, dereler, göller ve denizler tertemizdi. Denizlerde ne müsilaj (deniz salyası) vardı ne de kanalizasyon sızıntısı. İnsanlar hiç çekinmeden İstanbul gibi dev bir kentin sahillerinde çoluk çocuk yüzüp, yemeyeşil korularında ve kırlarında keyifli piknikler yaparak doyasıya eğleniyorlardı.

Çocukluğumun yazları Fenerbahçe, Caddebostan ve Küçüksu plajlarında gün boyu yüzerek geçti diyebilirim. Plaja gitmediğimiz zamanlardaysa Boğaziçi sahillerinde uygun bulduğumuz yerlerde denize girebiliyorduk.

Bundan altmış sene önce yüzdüğümüz pırl pırl denizi, henüz

kirlenmemiş suları, gönül rahatlığıyla denizden çıkartıp hemen oracıkta ateşin üzerinde pişirip yediğimiz midyeleri ve oltadan alıp eve götürdüğümüz balıkları anımsıyorum. Her şey temiz, her yer güvenliydi ve gönül rahatlığıyla geçiyordu günlerimiz.

Peki ya bugün? Çocuğunuzun, baştan aşağı deniz salyasıyla kaplanmış ve kanalizasyon kokan bir denize girmesine gönülünüz razı gelir mi? Günümüzde uçsuz bucaksız okyanuslar

Her şey temiz, her yer güvenliydi ve gönül rahatlığıyla geçiyordu günlerimiz.

bile insan eliyle kirlenmiş durumda. Balıkların midelerinde ve kanlarında plastik artıkları var.

Bilim adamları midyeler ve diğer deniz kabuklularında cıva artıkları bulunduğunu söylüyorlar. İnsanlar deniz ürünlerini gönül rahatlığıyla yiyemiyor artık.

Oysa altmışlı yıllarda lezzetli uskumruları, palamutları ve sahillerde Boğaz rüzgârlarıyla kurutulan çirozları hiç çekinmeden afiyetle yedik. İşte bizler bu yüzden şanslıydık; o zamanlar ne deniz kirliliği ne de plastik ve kimyasal atıklar vardı. Şimdilerde denize girmek keyiften çok ürküntü veriyor insana.

Aynı şekilde

Bundan altmış sene önce kırlarda, açık alanlarda zararlı canlılardan korku olmadığı için yemyeşil kırlarda ve korularda özgürce geziliyordu.

günümüzde ormanlara ve kırlara açılacak olan insanların yüreklerinde çeşitli korkular var. Çevre kirliliğinin yanı sıra yaban hayatının acımasızca yok edilmesi sonucu insan yaşamını tehdit eden kene ve benzeri zararlı canlıların nüfusu aşırı derecede arttı. O ölümcül keneleri yiyerek tehlike oluşturmalarını engelleyen keklük ve diğer kuş türleri insanlar tarafından kontrolsüz bir şekilde avlanınca doğanın dengesi bozuldu. Keklikler kaybolunca meydanı boş bulan keneler doğaya yayıldılar. Her geçen gün ölümcül mikroplar taşıyan bu keneler tarafından ısırılmaları sonucu yaşamını kaybeden vatandaşlarımızla ilgili haberler geliyor. Bu zararlı canlılara karşı tam bir korunma yok. İnsanlar bu yüzden kırlardan ve açık doğal alanlardan korkar oldular. Oysa bizim kuşağa mensup olanlar bundan altmış sene önce böyle bir tehlike

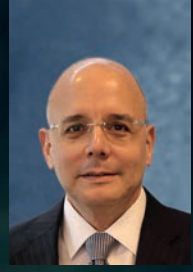
olmadığı için yemyeşil kırlarda ve korularda özgürce geziyor, çocukluklarının verdiği enerjiyle çimenlerde yuvarlanıyorlardı.

Dedim ya, şanslı bir kuşağız biz. Zamanında bütün bu güzellikleri dolu dolu ve gönül rahatlığıyla yaşadık. Karadeniz ve Marmara sahillerinde kamp kurup, denizle kumsalın birleştiği yerde günlerce çadırda yaşama özgürlüğünün tadına vardık. Boğaziçi tepelerinde ve kırlarda gün boyu süren piknikler, gezintiler yaptık. Tertemiz denizlerde yüzdük.

Şimdilerde yukarıda bahsettiğim nedenlerden dolayı bu tür etkinlikleri gönül rahatlığıyla yapabilmek pek olası değil. Günümüzün insanı haklı olarak ürküyor.

Keşke herkes bizim kuşak kadar şanslı olabilseydi. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Müziğimizin Yüz Akı Bir “Genç”

Nesrin Sipahi
90
Yaşında

Nesrin Sipahi adını çevremde kime söylesem, aldığım yanıt her defasında “Çok severim, en beğendiğim sanatçı.” olmuştur.

Sahne dünyasının tüm pırıltıları ve görkemli hayal dünyası içerisinde, gerek özel yaşamına göstermiş olduğu titizlik, gerek sahne disiplini, gerekse seyircisine ve mesleğine olan saygısı ile örnek alınması gereken bir sanatçımız varsa, o da Nesrin Sipahi’dir. Güçlü yorumu, kusursuz Türkçesi, olağanüstü sesi ve zarafetiyle Türk sanat müziğinin yeri asla doldurulamayacak sanatçıların başında gelmektedir.

İşte bu nedenle Murat Beşer’in “Nesrin Sipahi – Sahnelerin, Rad-yoların, Plakların Hanımefendisi”

adlı kitabını okuduğumda çok heyecanlandım. Kitap şimdiden 2025 yılının en beğendiğim ki-

tapları arasında ön sıralarda yerini aldı. Murat Bey bu yapıtında sadece büyük sanatçımızı her yönüyle, akademik bir çalışma titizliğiyle tanıtmakla kalmamış, o günün Türkiye’sine, değerlerine de mercek tutmuş. Nesrin Hanım’ı çok seven bir kişi olarak bu kitabı herkese öneriyorum.

Murat Beşer, Nesrin Sipahi ile sanatçının babasının yıllarca çalıştıktan sonra emekli olduğu eski tütün fabrikasında tanışmalarının çok güzel bir tesadüf olduğunu söylüyor ve hemen ilave ediyor: “Kendisini böyle bir kitap için ikna etme

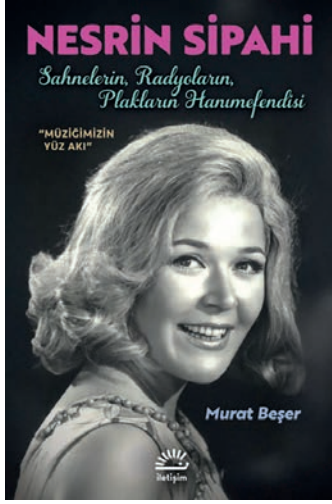
konusunda çok zorlandım. Çünkü Nesrin Sipahi'nin yanıtı çok basitti: Benim yazılacak neyim var ki!”

Ancak bu cevap Murat Beşer'i caydırmamış, çünkü sanatçının anılarından yeri, pek çoğumuzda olduğu gibi, bambaşkaymış: “Nesrin Sipahi, çocukluğumda yaşadığımız tek odaya nerdeyse her gün lambalı bir radyonun cızırtılı sesiyle misafir olmuş, sesini duyduğumuzda yoksul hayatımıza renk katmış, zarif bir İstanbul hanımefendisiydi. Bilhassa babamın en sevdiği sestiydi.”

Bu samimiyet ve içtenlik kitabın tüm satırlarına, satır aralarına yayılıyor.

Öte yandan Nesrin Hanım hakkında bir kitap hazırlamak hiç de kolay olmamış. Çünkü “Nesrin Hanım ile ilgili haber kupürleri ve yazılar, yaşanmış yıllara ve zengin kariyerine oranla çok azdı. Daha da ilginç, bunların hepsi az çok birbirine benziyordu. Meslektaşlarının çalkantılı hayatlarına hiç benzemeyen biçimde, gazinolarda yıllarca sahne almış bir assolist hakkında sansasyonel hiçbir haber yoktu. Son derece sade bir hayat sürmüştü Nesrin Sipahi; bir assolist olarak örneğine sanat tarihinde nadiren rastlanacak cinsten.”

Ayrıca yazarı zorlayan bir başka husus da, başta eşi olmak üzere, sanatçıyı tanıtılabilecek, anılarını paylaşabilecek kişilerin ya hayatta olmayışı ya da sağlık sorunları nedeniyle görüşmeyi kabul edememişiydi. Ancak bütün bu zorluklara

rağmen ben kitabı çok doyurucu ve tatmin edici buldum.

Kitabın başında Murat Beşer bize Nesrin Sipahi'yi şöyle takdim ediyor:

“Nesrin Sipahi hem radyoda hem plak dünyasında, hem de sahnelerde gerçek bir yıldızdı. Gazete okur gibi nota okur, en ağır şarkıları bile sohbet

edercesine rahatlıkla seslendirirdi. Tüm yeteneğine rağmen son derece mütevazı ve sakin bir karaktere sahipti. Ekolünün yegane temsilcisi ve bir daha benzeri gelmeyecek biriydi o. Önemli yerlere geldikten sonra kişilikleri değişen sanatçılar arasında değişmeyen ender isimlerden biriydi muhtemelen. Şayet gözü şanda şöhrette, parada pulda, mevkide makamda olsaydı, onu kimse engellemeyezdi. Sadece ülkemizde değil dünya çapında tahta otururdu.

Kitap çok akıcı, okuyucuyu hiç yormayan bir dil ile yazılmış. 29 Kasım 1934 tarihinde Nesrin Hanım'ın doğumu ile başlıyor. Ailesini

tanıttıktan sonra, oturmakta oldukları Yeşilköy (isim babasının Halit Ziya Uşaklıgil olduğunu öğreniyoruz) mahallesini, mahallenin kültürel yapısını ve sanatçının anılarını anlatıyor. Kardeşler ve akrabalar arasındaki ünlü isimlere şaşırırken, müzik eğitimini, Ankara ve İstanbul radyosu yıllarını, sahne çalışmalarını ve bunlara paralel olarak özel yaşamındaki mihenk noktalarını, Aldemir Sipahi'yle evliliğini, çocuklarının doğumunu okuyoruz.

Kitabın sonlarında Murat Beşer, bestekârların sanatçı ile ilgili görüşlerini, makamlarını ayrı ayrı belirterek bestelerini ve Nesrin Hanım'ın bu bestelerden hangilerini plak yaptığını, hangilerini yurt içi ya da yurt dışı konserlerinde repertuarına aldığını, çok detaylı bir araştırmanın neticesinde bizlere aktarıyor. Kitabı bitirdiğinizde böylesine büyük bir sanatçıyı daha yakından tanıyabilmiş olmanın sevincini ve mutluluğunu yaşıyorsunuz.

Ben Nesrin Sipahi ile yıllar evvel Ankara Gençlik Parkı Lunapark Gazinosu'nda tanıştım. Daha doğrusu bir ortaokul öğrencisi olarak tanışmak için kulise gitmek istedim ve bana izin vermediler. Bunun üzerine, darbuka sanatçımız Hüseyin İleri'ye bestekâr Cemil Demirsipahi'nin yeğeni olduğumu söyledim.

Ancak o zaman Nesrin Hanım'ın yanına kabul edildim. Bana ilk olarak "Sen Nazmiye'nin oğlu musun? (Nazmiye Cemil) Demirsipahi'nin kardeşi) diye sorduğunda çok şaşırılmıştım. Çünkü Nesrin Hanım, eniştemin aralarında "Fakir Bir Şairim" in de olduğu pek çok bestesini yıllar evvel plak yapmıştı. Nasıl Murat Beşer sanatçı ile yaptığı ilk görüşmesinde Nesrin Hanım'ın hafızasına hayranlık duymuşsa, ben de aynı duyguya kapılmıştım.

Nesrin Sipahi'nin en önemli özelliklerinden birisi hiç şüphesiz Türk sanat müziğinin gelmiş geçmiş en güzel seslerinin başında gelmesidir.

O gün kendisiyle çok güzel bir sohbetimiz olmuştu. Avni Anıl'ın bestelerinden oluşan uzunçalarını benim adıma imzalamış, "Senin gibi gençlerin beni dinlemesi, Türk sanat müziğini sevmeleri en büyük mutluluğum." demişti. O günden beri ben de kendisini hiç bırakmadım. Yurt içi ve dışı konserlerinde bulundum, gazino sahnelerinde seyrettim. Murat Beşer'in mütevazı evini aydınlatan o ses, benim için de uzun gurbet yıllarımda ülkemle olan fiziki mesafeyi kısaltan bir mucizeydi!

Nesrin Sipahi'nin en önemli özelliklerinden birisi hiç şüphesiz Türk sanat müziğinin gelmiş geçmiş en güzel seslerinin başında gelmesidir. Batı eğitimi almış sesini,

bizim müziğimiz ile harmanlar, en tiz perdelere çok rahatlıkla çıkabilir, kolaylıkla en zor parçaları icra edebilir.

anlamına gelmez. Nesrin Sipahi okuduğu besteyi sadece yorumlamaz, kendi benliği ve duyguları ile harmanlar. Hem Batı hem de klasik

Demir Aytaç, Nesrin Sipahi ve Murat Beşer’le imza gününde

Sanatçının ikinci önemli özelliği, sesini güzel bir Türkçe ile kullanabilmesidir. Müzik ve güfte birbirinin tamamlayıcısıdır. Nesrin Sipahi okuduğu eserin güftesinin tamamen farkında olduğunu bize açıklıkla aktarır. Sözlerin edebiyattaki karşılığını, anlamını, varsa cinas olup olmadığını, hecenin kesilip kesilmeyeceğini çok iyi bilen bir üstat konumundadır. Türkçeyi en güzel kullanan sanatçılarımızın başında geldiğini düşünüyorum.

Üçüncü özelliği ise hiç şüphesiz yorum yeteneğidir. Bir şarkıyı notasına uygun, güzel bir ses ile hata yapmadan okuyabilirsiniz ama bu sanatı hakkı ile yerine getirdiğiniz

Türk müziği eğitimi almış olması onun klasik müziğin en eski örneklerinden, Batı müziğinin en güzel örneklerine uzanan geniş bir repertuvara sahip olmasına imkân tanır.

Gelelim Nesrin Sipahi’nin dördüncü müstesna özelliğine, yani icra yeteneğine. Onun sesinde bir senfoni

duyarsınız. Bestenin ruhunuzu sarması, sanatçının ruhu ile eşdeğerdir. “Yumuşak, sert, düz, yuvarlak, büyük-küçük, acı-tatlı, sönük-parlak, hareketli-sakin, şen-kederli, sessiz ve korkak, donuk ve titrek” bütün seslere hakimdir. Onun için Nesrin Sipahi’yi dinlerken sesinde hem kaybolur hem de aynı zamanda kendinizi bulursunuz.

Tanrı vergisi sesi ve akademik kariyerinin yanı sıra, özel hayatında göstermiş olduğu titizlik, ailesini her şeyden fazla önemsemesi ve koruma arzusu, erdemî, çalışkanlığı ve disiplini ile birleşince, ortaya bir değerler bütünü çıkar. Nesrin Sipahi bu bütünlüğü hayatı boyunca koruyabilen bir sanatçı olarak farklılaşır. Nesrin Sipahi tüm bu

özellikleri ile bu ülkede assolistliği en yüksek mertebeye taşıyan bir sanatçıdır. Onu en büyük mercek altına yatırın, didik didik edin, tek bir falfosunu bulamazsınız.

Ticari amaçlarla gündeme oturabilmek için marjinalliğin prim yapabildiği bir ortamda, duruşundan, ailesinden, bir anne olarak sorumluluklarından tek bir gün taviz vermemiştir. Seyircisi ister 100 kişi olsun ister 1000 kişi, konser mekânı ister ufak bir lokal olsun, ister bir stadyum her zaman repertuarının tamamını sunmuş, işin kolayına hiçbir zaman kaçmamış, tek bir programını dahi geçiştirmemiştir.

Onun sahne disiplini adeta, “Ben seyircimin ne zorluklara katlanarak beni dinlemeye geldiğini çok iyi bilirim, onun için de her defasında bu özverinin tam karşılığını verme sorumluluğunu çok derin hissedirim.” demenin bir yansımasıdır.

Ben Nesrin Sipahi’yi Ankara ve İstanbul sahnelerinde defalarca izledim. Her bir programı ayrı ayrı bir sanat şaheseridir;

hafızanızdan silemezsiniz. Konserlerini anılarım arasında, değerli bir hazine olarak büyük bir mutluluk ve titizlikle koruyorum.

Sahnede ilk vuruşunu ilk şarkısı ile yapar! Genelde bu şarkı Türk sanat müziğinin en sevilen eserlerinden, bir Melahat Pars bestesi olan Ben Gamlı Hazan olur. Bestenin son nakaratına en tiz ve en yüksek perdeye öyle bir çıkar ki, program boyunca size olağanüstü bir sesi dinleyeceğinizin müjdesini verir. Ardından, birbirinden güzel eserle-

ri peş peşe okur: Bu Akşam Bütün Meyhanelerini Dolaştım İstanbul’un, Endülüs’te Raks, Biraz Kül

Biraz Duman, Avuçlarımda Hala Sıcaklığın Var İnan gibi unutulmaz eserler onun sesinde en güzel anlamlarını bulur. Seyircisi ile diyalogunu her zaman canlı tutar. Zarafetin güzellik ile başa baş gittiği Nesrin Sipahi’de fazla bir sahne figürü, tempolu bir dans, estetiğin ön planda olduğu bir görüntü bulamazsınız. O sesini, gerçek bir sanatçı gibi icra edebilmek için

Nesrin Sipahi; 1965 yılında Tamer Yiğit’le baş rolünü paylaştığı Kalbimdeki Serseri adlı müzikli filmde oynadı. 1974 yılında o dönemin Fenerbahçe futbolcularıyla kulübün bilinen ilk marşı olan sözleri Fecri Ebcioglu’ya ait “Yaşa Fenerbahçe”-yi söyledi.

1998 yılında Kültür Bakanlığı tarafından devlet sanatçısı ünvanı verilen sanatçı, 2016 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü’ne layık görüldü. Ödülünü 9 Şubat 2017 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde gerçekleştirilen törende Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın elinden aldı.

21 Ekim 2016’da Cemal Reşit Rey Konser Salonu’nda, 25 yıl aradan sonra unutulmaz bir konser verdi.

sahnededir; en görkemli dekorların, en ışılıtlı kostümlerin sunabileceği bir şov sahneden çok daha etkili ve büyüleyicidir.

O, halk matinerlerinde seyircinin ısrarla Makber’i istemesi üzerine, “Çoluk, çocuk hepimiz bir aradayken, Makber okunur mu?” diyebilecek kadar izleyicisiyle samimidir. Öte yandan yeri geldiğinde de sözünü esirgemeyecek kadar prensip sahibidir. Bir programı esnasında ara taksim için arkasındaki saz arkadaşlarından birisini takdim etmeye çalışırken, bir kadın dinleyicinin Nesrin Hanım’ı kendince onurlandırmak için avaz avaz “Hayır, hayır, biz seni dinlemeye geldik!” diye bağırmasına şu cevabı vermişti: “Hanımefendi benim elimde mikrofon sesimi sizin kadar duyuramıyorum!”

O, halk matinerlerinde seyircinin ısrarla Makber’i istemesi üzerine, “Çoluk, çocuk hepimiz bir aradayken, Makber okunur mu?” diyebilecek kadar izleyicisiyle samimidir.

Nesrin Sipahi’ye ilişkin hafızamda unutamadığım bir kare de, sahnedeki muhteşem finallerine ilişkin: Alkışlı tempolarla her çağrıldığında, sahneye koşar adımlarla gelirdi. Bu bir anlamda “Seyircimin emrindeyim” mesajıydı. O andaki mütevazılığı ve onun getirdiği yücelik bugün bile gözümün önünde.

Yurt dışı konserleri ise bir başka güzeldi, büyüleyiciydi. Büyük Türk bayraklarının sahneyi boydan boya kapladığı, kemancı arşelerinin ay-yıldızı işaret ettiği bir ortamda onu gördüğünüzde adeta yüreğiniz yerinden fırlardı. Sahnede ilerledikçe, göğsünde dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın hediyesi olan altın üzerine işlenmiş ay-yıldız ve mineli Türk bayrağı motifindeki broşunu, tam önünüze geldiği zaman da şahadet parmağında taşıdığı pırlanta işli kocaman ay-yıldızlı, Türk bayrağı desenli yüzüğü fark edersiniz. Hıncahınç dolu büyük salonda çıt çıkmaz, seyirciler rahatsız eder miyim endişesiyle nefeslerini tutar, “Sizlere özlem dolu selam sevgi getirdim.” dediğinde ona sadece göz yaşları ile eşlik ederlerdi.

Murat Beşer’in kitabına geri dönelim. Türk sanat müziğinin unutulmayacak giiftekârlarından Mustafa Nafiz İrmak’ın Nesrin Sipahi’yi anlattığı cümleleri okuyalım:

“25 kişilik koroda (radyo korosunu kast

ediyor) tiz bölümleri en iyi Nesrin dolduruyor, tiz seslerde en büyük başarıyı o gösteriyordu. Ses ölçümlerine göre aslında bir soprano olan Nesrin, şan çalıştığı zaman koloratur soprano (parlak, tiz, elifsi ve ajilitesi yüksek) bile oluyordu. Sesi ni Türk müziğine göre belirler, koroda başka yerlerden de söylerdi.

Sopranolar arasında tiz bölgeleri zenginleştiren bir sese sahip olduğu için tek sesli yapı içinde her kısmı okuyordu.”

Yine kitaptan, makam dersi ve-ren Necdet Varol’un koronun daha renkli olması için Nesrin Sipahi’ye şarkıları bir oktav yukarıdan okuttu-ğunu öğreniyoruz.

Sanatçının güv ve güçlü sesi sadece dinleyicinin değil, dönemin en ünlü bestecilerinin de dikkatini çekmişti. Her biri yeni bestelerini Nesrin Hanım’a sunabilmek, dinle-tebilmek ve okutabilmek için adeta birbirleriyle yarışır durumdaydılar. Ancak, Münir Nurettin Selçuk farklıydı. Yahya Kemal Beyatlı’nın şii-rinden bestelediği Endülüs’te Raks eserini Nesrin Sipahi’nin okuması-na öyle kolay izin vermemişti. İz-nin nasıl çıktığını Nesrin Sipahi’den dinleyelim:

“Münir Nurettin Selçuk Anka-ra Radyosu’na ‘Benim bestelediğim şarkıları sadece koro okuyabilir, so-lo okunmasına iznim yoktur’ yazılı bir ihtar çekiyor. Benim bu eseri plağımda okuyacağımı duyduğunda da hemen evime geldi ve nasıl oku-duğumu duymak istediğini söyledi. Vurgu yapacağım yerlere özellikle dikkatimi çekti. Sonrasında plaktan kendisine düşen telifi almayı red-dettiğini duydum. Bu parayla Teş-vikiye Camii’nin tahta perdelerinin yenilenmesini ve Teşvikiye Polis Karakolu için odun alınmasını iste-miş.”

Satırlarıma son vermeden evvel,

önemli bir hususun daha altını çiz-mek istiyorum. Yeşilçam’da “şar-kıcı kadın” rollerinin çok tutulduğu dönemde, tanınmış kadın sinema yıldızlarımız kendi sesleri ile şarkı-ları söylemezlerdi. O zamanki tek-nik imkanlar sesli kayıt yapmaya da müsait değildi.

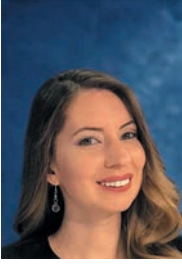
Belkıs Özener, Şükran Ay, Se-miramis Pekkan gibi ünlü ses sa-natçılarının üzerine play-back yaparlardı. Türkmen Şoray’ın bu tarz filmlerinin unutulmazlarından; Veda Busesi, Hayatım Sana Fedâ, Arım Balım Peteğim ve Zulüm’de şarkı-ların Nesrin Sipahi tarafından ses-lendirilmiş olmasının, filmlerin bu denli başarılı olmalarında rolü oldu-ğunu düşünürüm.

Her geçen gün daha çok inanyo-rum, sevdiklerimizin ve değer verdiklerimizin kıymetini zama-nında bilmemiz gerek! Onlara bu-nu hissettirerek, yaşamlarını daha mutlu geçirmelerini sağlamanın da büyük bir görev olduğunu düşünü-yorum. Murat Beşer’in kitabını bu anlamda çok değerli buluyor, ken-disine hepimiz adına teşekkür edi-yorum.

Türk sanat müziğinin en gü-zel örneklerini yıllarca bize takdim eden Nesrin Sipahi’nin huzurunda saygı ile eğiliyor, onu hepimiz adı-na selamlıyor ve bize yaşattığı oldu-ğu tüm güzellikler, mutluluklar için çok içten teşekkür ediyorum.

İyi ki hayatımızda varsın Nesrin Sipahi! •

demiraytac@butundunya.com.tr

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Drone Gösterisi Guinness Rekorlar Kitabı'nda

Çin'in Chongqing kenti bugüne kadarki en büyük drone

gösterisine ev sahipliği yaptı. 11 bin 787 drone aynı anda uçarak devasa şekiller oluşturdu. Etkinlik, "senkronize bir şekilde en fazla drone ile düzenlenen gösteri" olarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi.

Gösteriyi onbinlerce kişi takip etti. Birbirinden ilginç şekiller adeta görsel şölen oluşturdu. Etkileyici görüntüler, sosyal medyada çok sayıda kişi tarafından paylaşıldı.

Önceki rekor, 10 bin 518 drone ile 28 Nisan'da Vietnam Kurtuluş Günü etkinliklerinde yapılan gösteriye aitti.

2 Almanya'dan Vize Kararı

Almanya Dışişleri Bakanlığı'ndan vize başvurularıyla ilgili açıklama geldi. Bakanlık, başvuruları reddedilen kişilere itirazda bulunma hakkının kaldırıldığını duyurdu. İtiraz hakkının yasal değil idari bir işlem olduğu belirtilen açıklamada, reddedilen kişilerin vize için yeniden başvuru yapma hakkına her zaman sahip oldukları vurgulandı. Bakanlık açıklamasında 2024 yılında yaklaşık 2 milyon vize başvurusunun işleme alındığı, bunun önceki yıllardan fazla olduğu belirtildi. Özellikle Almanya'da daimi ikamet için ulusal vize başvurularında artış eğiliminin devam ettiği kaydedildi. İtiraz uygulamasının kaldırılmasıyla vize işlemlerinde daha fazla başvuru alınabileceği, personel üzerindeki iş yükünün hafifleyeceği ve bekleme sürelerinin kısılacağı vurgulandı.

Geçen yıl Türkiye, Fas ve Çin'den gelen Schengen vizesi başvurularının büyük çoğunluğunu

reddeden Almanya, itirazlara yönelik kısıtlama kararını da uzatmıştı.

3 Doğurganlık Oranı Düşüşte

Birleşmiş Milletler doğurganlık oranlarına ilişkin yeni bir rapor yayımladı. Bu çalışma, dünya genelindeki doğurganlık oranının hızla düştüğünü ve milyonlarca insanın çocuk sahibi olma arzusunun sosyal engeller ve ekonomi yüzünden gerçekleşemediğini ortaya koydu.

Avrupa, Asya, Kuzey ve Güney

Amerika ile Afrika'dan 14 ülkede yapılan incelemeye göre, dünya genelindeki doğurganlık oranı 1960'lara kıyasla yarı yarıya düştü. Birçok ülkede nüfus, kendini yenileyebilmek için gereken seviyenin çok altına indi.

Araştırmaya katılanların yüzde 39'u finansal zorlukları, yüzde 21'i iş güvencesizliğini, yüzde 19'u konut sorunlarını, yüzde 12'si çocuk

bakım hizmetlerinin eksikliğini çocuk sahibi olamamalarının başlıca nedenleri olarak gösterdi. Pandemi-ler, savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar da insanların çocuk sahibi olma kararını etkiliyor.

Amerika Hazine Bakanlığı'nın verilerine göre, 2000 yılından bu yana konut maliyetleri gelir artışlarını geride bırakarak yüzde 65 oranında yükseldi. Katılımcıların yüzde 14'ü, bu küresel tehditlerin çocuk sahibi olma isteklerini olumsuz etkilediğini belirtti. Ayrıca, yüzde 9'u iklim değişikliği nedeniyle daha az çocuk sahibi olmayı tercih ettiğini söyledi.

Uzmanlar, hükümetlerin bu sorunları çözebilmek için daha kapsamlı önlemler alması gerektiğini belirtiyor.

4 Lise Öğrencilerine Cep Telefonu Yasağı

İtalya, eğitim sisteminde önemli bir değişikliğe imza attı. Okul saatleri boyunca cep telefonu kullanılmasını yasaklayan yeni

bir genelge yayımlandı. Daha önce ilkokul öğrencilerini içeren yasağın, gelecek yıldan itibaren lise öğrencilerini de kapsayacak şekilde genişletildi. Yeni genelgeye göre cep telefonlarını özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler belirli şartlar altında kullanabilecek. Teknik eğitim programlarında, telekomünikasyon ve bilişim alanlarında cep telefonu kullanımı gereklilik oluşturursa serbest olacak. Eğitim bakanı, bu adımın eğitimdeki verimliliği artırmayı hedeflediğini açıkladı. Bakan, son yıllarda yapılan araştırmaları hatırlatarak, teknolojinin gençler üzerindeki olumsuz etkilerine karşı daha sıkı politikaların gerekli olduğunu belirtti.

Eğitimciler, bu kararın okul başarısını uzun vadede olumlu yönde etkileyeceği görüşünde.

5 Okyanuslarda Asitlenme Artıyor

Bilim insanları, okyanuslardaki asitlenmenin tehlikeli boyutlara ulaştığını açıkladı. ABD ve İngiltere'den araştırmacıların yürüttüğü çalışmaya göre, aragonit doygunluğundaki azalma oranının bazı bölgelerde yüzde 60, yüzey sularında ise yüzde 40 olduğu tespit edildi. Bilim insanları, yüzde 10'luk bir düşüşün bile ekosistem için tehlikeli olduğunu belirtti. En büyük değişimin kutup

6 İspanya'da Turizm Protestosu

İspanya'da halk turizm politikalarına karşı sokaklara çıktı. Gösterilerde, artan yaşam maliyetleri, konut sıkıntısı ve çevresel tahribat nedeniyle mevcut turizm modeli protesto edildi. Barselona'da düzenlenen eylemde, "Turizm bizden çalıyor" gibi sloganlar atıldı. Halk, hükümetin

genişletmeyi planladığı El Prat Havalimanı projesine de karşı çıkarak bu girişimin turizmi daha da körükleyeceğini belirtti. Polis ekipleri, Sagrada Familia Bazilikası'na yürümek isteyen göstericilere izin vermedi.

bölgelerinde yaşandığını vurgulandı.

Derin sularda Amerika'nın batı kıyısı, ekvatora yakın bölgeler ve kutupların çevresinde asitlenmenin daha ciddi olduğu görüldü. Asitlenmenin temel nedeni, atmosfere salınan karbondioksitinin okyanuslar tarafından emilmesi. Bu gaz, okyanusların pH seviyesini düşürüyor. Sera gazı emisyonları arttıkça, okyanuslardaki asitleşme de hız kazanıyor.

Okyanus asitlenmesi çıplak gözle fark edilmese de kabuklu canlılar zarar görüyor, mercan resifleri yok oluyor ve ekosistemdeki denge bozuluyor. Bilim insanları, bu tehdidin yalnızca deniz yaşamını değil, tüm insanlığı ilgilendirdiğini belirterek, küresel çapta acil eylem çağrısı yaptı.

Granada'da ise göstericiler, turizmin kendisine değil, dayatılan modele karşı olduklarını söylediler.

Mahallelerin yatırım fonları tarafından ele geçirilmesinin barınma

sorununa yol açtığını belirten ey-
lemciler, yerel halkı merkeze alan
bir kent politikası çağrısı yaptı. San
Sebastian’da 48 sivil toplum kuru-
luşu öncülüğünde şapılan yürüyüşte
"Kontrolsüz turizme hayır" mesa-
jı öne çıktı. Göstericiler, turizmin
sosyal eşitsizlikleri derinleştirdiği-
ni, yerel halkın yaşam kalitesini dü-
şürdüğünü vurguladı. İspanya, 2024
yılında yaklaşık 94 milyon turist
ağırladı. Bu yıl, sayının 100 milyo-
na ulaşması bekleniyor.

7 Quad Ülkelerinden Nadir Mineral Girişimi

**Amerika Birleşik Dev-
letleri**, Avustralya, Hindistan ve Ja-
ponya’dan oluşan Quad ülkelerinin
dışişleri bakanları, küresel nadir ve
kritik mineral tedarik zincirlerini gü-
vence altına almak ve çeşitlendirmek
için yeni bir girişim başlattıklarını du-
yurdu. Görüşmede özgür ve açık bir
Hint-Pasifik vizyonuna yönelik bağı-
lıklarını yineleyen bakanlar, bölgedeki
barış, güvenlik ve refahı sağlamak
için birlikte çalışma sözü verdi. Ba-
kanlar ayrıca Kuzey Kore’nin balis-
tik füze teknolojisi kullanarak yaptığı
denemeleri ve nükleer silah geliştirme
çabalarını kınadı. 22 Nisan’da Hindis-
tan idaresindeki Keşmir’deki Pahalgam
turistik bölgesinde düzenlenen ve 26
kişinin ölümüne yol açan saldırı da
kınandı. Sorumluların adalete tes-
lim edilmesi çağrısı yapıldı.

8 666 Milyondan Fazla İnsan Hâlâ Elektriksiz

Birleşmiş Milletler kuru-
luşu olan Dünya Sağlık Örgütü’nün
yayımladığı rapor, enerjiye erişime
yönelik vahim tabloyu ortaya koy-
du. Raporda, temel enerji erişiminin
2022’den bu yana iyileşmesine rağmen
2030 yılına kadar “gelişmekte
olan ülkelerde yenilenebilir enerji-
ye yönelik mali desteğin artırılması
için uluslararası işbirliğinin geliştiri-
lmesi” çağrısında bulundu.

Verilere göre, küresel enerji eri-
şimindeki istikrarlı gelişmelere
rağmen, dünya çapında 666 mil-
yondan fazla insan hâlâ elektriksiz
yaşıyor. DSÖ, kırsal alanlarda ya-
şayan yaklaşık 1,5 milyar insanın
temiz pişirme imkânlarına erişimi-
nin olmadığını belirtti. Raporda, “2
milyardan fazla insan hâlâ pişirme
ihtiyaçlarını karşılamak için yaka-
cak odun ve kömür gibi kirlenici ve
tehlikeli yakıtlara güvenmektedir”
denildi. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

7	3	4	1	9	2	5	6	8
9	8	5	4	7	6	1	3	2
2	1	6	5	3	8	7	9	4
5	9	8	6	1	3	4	2	7
3	4	2	9	8	7	6	1	5
1	6	7	2	5	4	9	8	3
4	7	3	8	6	1	2	5	9
8	5	1	7	2	9	3	4	6
6	2	9	3	4	5	8	7	1

Sudoku Yapamayanlar İçin

7	4	8	2	3	6	9	5	1
3	2	9	7	5	1	4	8	6
6	5	1	8	9	4	7	3	2
9	7	2	1	4	8	5	6	3
8	6	3	9	7	5	2	1	4
5	1	4	3	6	2	8	7	9
2	9	5	6	1	7	3	4	8
4	3	6	5	8	9	1	2	7
1	8	7	4	2	3	6	9	5

Sudukusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(c) Dilemma
- 2-(b) Medya
- 3-(d) Sığa
- 4-(c) Panzehir
- 5-(a) Kontak
- 6-(b) Bam
- 7-(a) Dominant
- 8-(d) Servis
- 9-(c) Avustralya
- 10-(b) Yönlendirme
- 11-(a) Erzurum
- 12-(b) Mamut

- 1-(d) Kan basıncı
- 2-(c) Yansıtcı
- 3-(a) Oturum
- 4-(b) Düzen
- 5-(d) Büyük, geniş
- 6-(d) Çözümleyici
- 7-(b) Bilgilendirme
- 8-(a) Yol, yöntem
- 9-(c) Askıyeri, askılık
- 10-(a) Parlıtı
- 11-(b) Etmen
- 12-(a) Engel
- 13-(a) Döküm
- 14-(d) İş bırakımı
- 15-(c) Hoş koku

Kare Bulmaca

1	A	Ş	I	K	D	A	İ	M	İ	İ	K	A	M	E	
2	L	■	S	A	İ	M	■	O	L	A	N	A	K	■	M
3	P	E	K	İ	■	E	R	D	E	K	■	R	I	Z	A
4	E	N	A	M	E	L	■	A	N	İ	L	İ	N	■	N
5	R	D	■	E	R	E	K	■	M	S	■	N	■	B	E
6	C	A	Z	■	K	■	İ	L	E	■	H	A	S	A	T
7	A	Z	A	M	E	T	■	A	■	F	A	■	A	D	■
8	N	E	B	A	T	A	T	■	Z	A	■	A	K	İ	T
9	I	■	İ	K	E	■	İ	K	A	R	U	S	■	R	E
10	G	A	T	O	■	E	N	A	M	■	L	İ	K	E	N
11	Ü	S	■	S	A	T	E	N	■	K	U	L	A	■	D
12	Z	İ	L	E	■	K	R	O	M	■	B	L	İ	R	■
13	■	T	E	N	T	E	■	L	A	F	A	Z	A	N	■
14	M	A	T	■	A	N	D	A	Ç	■	T	A	B	A	N
15	İ	N	A	N	Ç	■	A	■	A	L	■	R	A	T	E
16	N	E	F	İ	■	İ	N	İ	■	A	■	■	■	■	■
17	E	■	E	Z	O	P	■	D	A	M	■	■	■	■	■
18	K	A	T	A	■	E	M	A	R	E	■	■	■	■	■
19	O	R	■	M	A	K	A	R	A	■	■	■	■	■	■
20	P	A	S	■	K	A	R	E	S	İ	■	■	■	■	■

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 2 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Beril Ece Uygunsoy, Adana

Derin Yüzbaşıoğulları, İstanbul

Cemre Su Uygunsoy, Adana

Ada Altıparmaköğlü, İstanbul

Mustafa Pamir Ceylan,
Afyonkarahisar

Dağhan Kanaç, Ankara

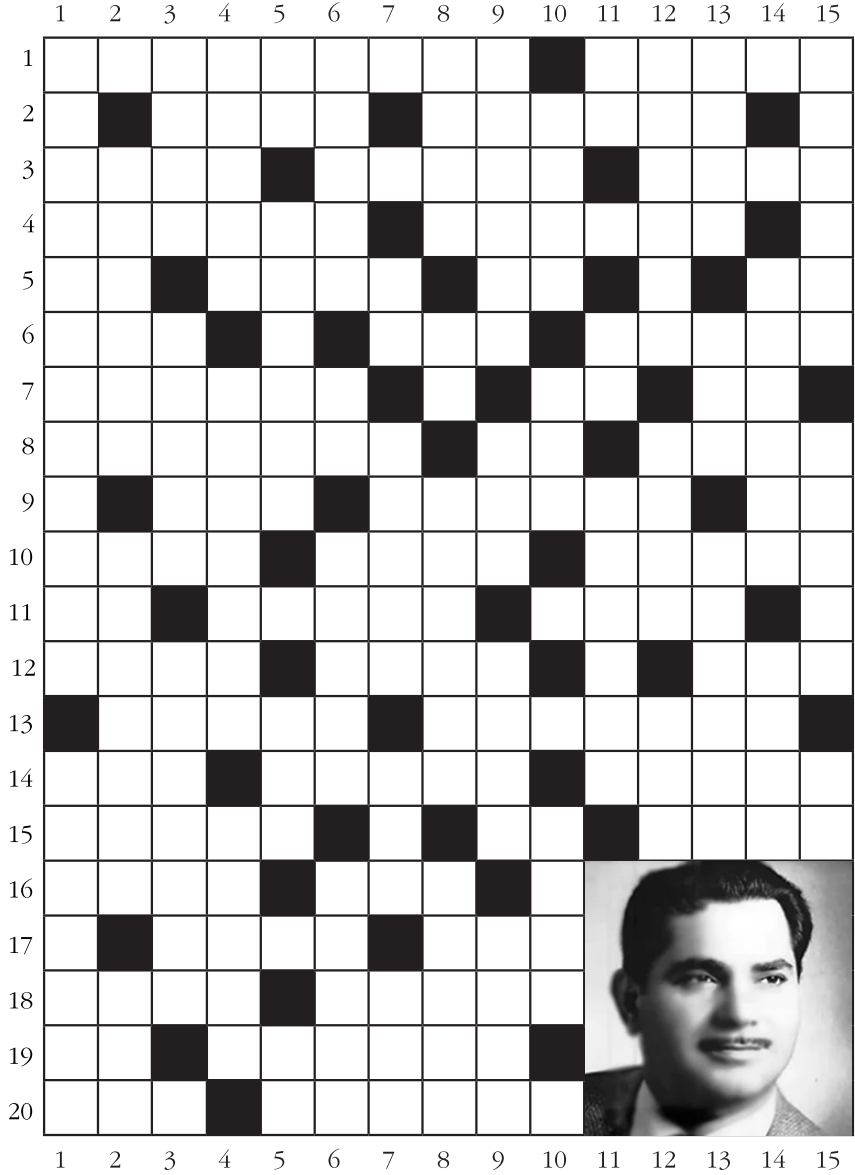
Nil Bük, İstanbul

Bilgehan Çiçek, Uşak

Ege Ateş Barış, Ankara

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-'Ne Ağlarsın Benim Zülfü Siyahım', 'Gitme Turnam, Gitme' adlı yapıtlarından da tanıdığımız fotoğrafta görülen halk ozanımız.- Yerine koyma, yerine kullanma. 2-Oruç tutan kimse, oruçlu.-İmkan. 3-Kabul etmek anlamında bir kelime.-Balikesir'e bağlı turistik bir ilçe.-Razı olma. 4-Dış minesi.-Boyacılıkta kullanılan bir cevher. 5-Araştırma ve geliştirme anlamına gelen yabancı bir kısaltma.-Amaç, gaye.-Ataklarla kendini belli eden kronik sinir sistemi hastalığı.-Berilyumun simgesi. 6-New Orleans'da doğmuş bir müzik türü.-Bir bağlaç.- Ürün kaldırma, ekin biçme işi. 7-Ululuk, yücelik.-Bir nota.- İsim. 8-Bitkiler.-Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi.-Sözleşme. 9-ABD başkanlarından Eisenhower'ın takma adı.-Yunan mitolojisine göre uçan ilk insan.-Bir nota. 10-Bir tür pasta.-Kur'anda bir sure.- Kaşındırıcı bir deri hastalığı. 11-Bir hareket için merkez olarak seçilen yer.- Parlak, pamuklu bir kumaş türü.-Manisa'nın bir ilçesi. 12-Tokat'ın bir ilçesi.- İsiya dayanıklı, havada oksitlenmeyen bir element.-Temeli mitolojiye dayanan telli bir çalgı. 13-Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen örtü.-Çok konuşan, geveze. 14-Donuk renkli.- Bir kimseyi hatırlamak için saklanan şey.-Bir cismin yere bakan yüzü. 15-Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma.-Hille.-Türlü nedenlerden dolayı başarıya ulaşamamış kişi. 16-Divan edebiyatının büyük Türk şairi.- Kayınbirader. 17-M.Ö 6.yüzyılda yaşamış olan Yunan fabl yazarı.-Üzeri toprak kaplı köy evi. 18-Küçük geviş getirenlerin vebası.-İşaret, veri. 19-Müstahkem yer.-Üzerine iplik, tel, şerit sarılan, ekseni boyunca delik silindir. 20-Metallerin yüzeyinde oksitlenme sonucunda oluşan madde.-Balikesir'in eski adı.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-"Oğullar Ve Rencide Ruhlar", "Gizli Ajans", "Tatlı Rüyalar" adlı yapıtlarından da tanıdığımız edebiyatçımız. Karadeniz'de "kötek" Akdeniz'de "karakulak" adıyla bilinen eti lezzetli bir balık. 2-65 cm uzunluğunda bir ölçü birimi.-İstanbul'un eski adlarından biri.-Fasıla. 3-Hedefi tutturamama.- Ticari gemilerinde geminin hareketini yöneten idareci.- Güzellik, hoşluk. 4-Uzun bir kağıda yazılan فرمان.- Kısa ökçeli bağırsız ayakkabı.-Kaide, kural. 5-Yapısına girdiği sözcüğe çift anlamı katan bir ek.-Argoda gözetleyen kişi.-Kral başlığı.-Bir renk. 6-İşçi.-Uzaklık işareti.-Etki eden, faktör.- Altın kökü. 7-İlgi eki.-Boyacılıkta boyayı inceltmek için kullanılan kimyasal bir sıvı.-Karatede en yüksek mertebe. Mevsimsel alerjik rinit. 8-Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan.-Bir nota.-Kolza tohumu yağı.- Bir kurum veya kuruluşun yönetildiği yer veya makam. 9-Beddua etme.-Bir malın fiyatını artırma.-İskambilde bir renk cinsi.-Doğu Anadolu'da bir ırmak. 10-Yankı.-Bir makyaj malzemesi.- Dokusunda çoğunlukla gümüş ve altın renginde tel bulunan kumaş veya metal parlaklığı verilmiş deri. 11-Küçük mağara.-Kabaca evet.-Marmara'da Bursa yakınlarında bir göl. 12-Gemi teknesinin su içinde kalan bölümü.-Soylu.- Titreşerek ses üreten ince metal yaprak. 13-Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.- Uyanık, gözü açık.-Kalabalık. 14-Birdenbire ortaya çıkan tehlikeli durum.-Ayak direme. 15-Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya.-Müzikte en ince erkek sesi.-Neonun simgesi.

Satranç

Mustafa Yıldız

BİRİNCİ LİG MASA BİRİNCİLERİ

14-20 Temmuz 2025 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Türkiye Satranç Birinci Ligi karşılaşmalarında 24 takım yarıştı. 9 tur sonunda 15 masa puanı kazanan Yıldız Satranç Kulübü şampiyon oldu. 14 masa puanlı Göztepe SK ve BJK satranç takımları averajla 2. ve 3. sıraları paylaştılar. İlk üç takım Satranç Süper Ligi'ne yükseldiler. Turnuvayı son dört sırada bitiren, Mercan SSK, Dr. Metin Sürmeli SSK, Yalova Belediye SK ve Varyant SSK İkinci Lig'e düştüler.

IM Murad İbrahimli, (2438), Güzelbahçe SK - IM Toni Lazov, (2400), Olbia SK, 3.Tur 1. Masa

12.Fa3! Merkeze baskıyı artıran özgün bir fikir. Siyah vezir, d6'nın savunmasına bağlandığından açmazdan çıkamıyor. 12...exd4? Merkeze 1 kuvvet daha getiren 12...Ah5 oynanabilir. 13.e5 Axe5 (13...dxc3 14.exf6 Vxf6 15.Kxe8 alet kaybına neden olurdu.) 14.Kxd5 dxe5 15.Fxe7 Kxe7 Vezir gitti, kavga bitti. Siyah 12 hamle sonra terk etti. 1-0 İbrahimli 6,5 puanla 1. Masa birincisi oldu.

GM Pavel Ponkratov, (2556), Moda SK - GM A. Mert Erdoğdu,(2383), Galva Metal SK 3. Tur 2. Masa

32. Vg5?? Çok üstün konumda yapılan büyük hata. Doğru devam yolu açmazdaki figüre bir saldırganı daha yola çıkararak 32.g4! idi. 32...Şf7?? Siyah, Beyaz'ın hata yaptığının ayırında değil, o da hata ile yanıt veriyor. 32...Kb8? ile Siyah, konumu eşitliyordu. 33.Kh7+ Şg8 34.Kh8+ Kaleyi aldığı takdirde vezirini de kaybedeceğini gören Siyah, terk etti. 1-0 Ponkratov 8 puanla ve averajla 2. Masa birincisi oldu.

CM Uğur Doğa Yazıcı (2161), Gökyay SK - FM Yasin Emrah Yağız (2113), Bulancak İhsaniye SK, 5. Tur, 3. Masa

49... Kh5?? (45... Kh4 =) 50.Fc5 Kh4+ Artık işe yaramıyor. 51.Şb3 Kh3 52.Fxd6 cxd6 53.Kg7 d5 54.Kg6+ Şc7 55.Şc2 Şb7 56.Kb6+ Şa7 57.Kd6

Kh5 58.Şd3 Şb7 59.Şd4 Kh4+ 60.Şxd5 İki piyon öne geçen Beyaz, kesin kazanç konumundadır. Siyah, 87. hamlede terk etti. **1-0** Yazıcı, 6 puanla ve averajla 3. Masa birincisi oldu.

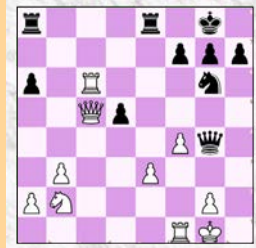
IM Melih Yurtseven (2339), Yıldız SK - Bahadır Kaplan (1937) Bulancak İhsaniye SK, 9. Tur 4. Masa

33... Şh7?? Vezirinin açmaza alınma tehdidi karşısında şahını kaçırarak Siyah, yağmurdan kaçarken doluya tutuluyor. Doğrusu, **33...Ff8** idi. **34.Fxh5 Kf8 35.Fd1 a4??** Bulunması zor ama **35...f5** Siyah'a nefes aldırırmiş. **36.h5 axb3 37.axb3 Va8? 38.hxg6+ fxg6 39.Vh3+ Şg8 40.Ve6+ Şh7 41.Vh3+ Şg8 42.Ff3** Siyah terk etti. **1-0** 43.Fd5+ bitiricidir. Yurtseven, 7,5 puanla 4. Masa birincisi oldu.

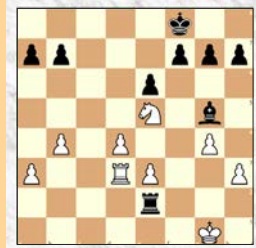
WIM Sandra Djukic, (2108) Olbia SK - WIM Jullianna Terbe, (2204) Mercan SK, 7. Tur 5. Masa

25.Vxd5?? Ae7 Küçük bir dikkatsizlik sonucu Beyaz, çatal yedi. **26.Vc4 Axc6 27.Vxc6 Ve2 28.Ac4 Vxa2 29.Ad6 Kf8??** (29...Vxb3! 30.Axe8 Vxe3+ 31.Şh2 Vxe8 daha iyi.) **30.f5??** (30.Axf7! ilginç.) **30... Vxb3 31.Kf3 Kad8 32.Ae4 f6 33.Kg3 Şh8 34.Şh2 Vf7 35.Kh3 Vd7 36.Vxd7 Kxd7 37.Ac5 Kd6 38.e4 Ke8 39.Kb3 Kc6 40.Ae6 Şg8 41.Kb7 Kcx6 42.fxe6 Kxe6** Kaliteyi geri verip bir piyon daha kırarak Siyah, kale oyun sonunu rahat kazandı. **0-1** Terbe, 7,5 puanla Kadınlar Masası birincisi oldu.

IM Seyyed Kian Poormosavi, (2366) BJK - Çınar Şeker, (1912) Karşıyaka SK, 9. Tur 6. Masa

Beyaz, e3 piyonunu korumak endişesiyle **32.Ac4??** oynadı. Oysa bu piyon zehirliydi. **32.h4! Fxe3 33.Şf1 Kf2+ 34. Şe1** ve fil düşerdi. **32...b5 33.Ad6 Kxe3 34.Kxe3 Fxe3+ 35.Şf1 a6 36.Ae4 Fxd4** iki piyon öne geçen Siyah kolay kazandı. **0-1** Poormosavi, 8 puanla Gençler Masası birincisi oldu.

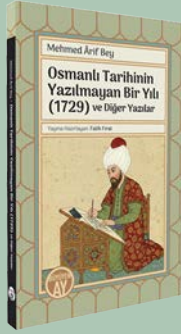

Bize Gönderilen Kitaplardan

Osmanlı Tarihinin Yazılmayan Bir Yılı (1729)

Mehmed Ârif Bey
Büyüyenay Yayınları

Darülfünun'da Osmanlı Tarihi müderrisi olarak ders verirken Osmanlı'da tarih yazımını sağlayan vak'anüvislik kurumunu inceledi. 1729 yılı olaylarının neden kaydedilmediği araştırdı. 1729 yılı olayları vak'anüvis Çelebi-zâde İsmail Âsım Efendi ile vak'anüvis Sâmî Bey arasındaki geçiş döneminde meydana gelen tarihî boşluk sebebiyle kaydedilmemişti. Çelebi-zâde'nin 1728 yılına kadar olayları kaydettiğini, ancak ardından vak'anüvislik görevine gelen Sâmî Bey'in 1730 yılı itibarıyla olayları kaydetmeye başladığını, Çelebi-zâde'nin bıraktığı yerden devam etmediği için 1729 yılı olaylarının kaydedilmediğini belirledi. Bu eksikliği hem dönemin siyasi çalkantılarına hem de Sâmî Bey'in kişisel

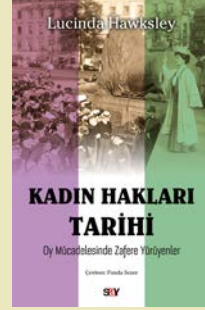
tutumuna bağlayan; Tarihlerdeki bu bir yıllık eksikliği yaklaşık 180 yıl sonra fark eden Mehmed Ârif, 1909'da bu eksikliği tamamlayarak 1729 yılı olaylarını kayıt altına aldı. (180+) 116 yıl sonra Büyüyenay yeniden bu eksikliği gideriyor.

Kadın Hakları Tarihi

Lucinda Hawksley
Say Yayınları

Kadın hakları mücadelesinin izini, Wollstonecraft'ın 1792 tarihli "Kadın Haklarının Gerekçelenendirilmesi"

adlı eserinden başlayarak, 1928'de Britanya'da kadınlara oy hakkı tanınmasına dek süren; bireysel direniş biçimlerini ve kolektif hareketleri analiz eden çalışma, eşitlik ve adalet arayışı içinde çok sayıda engelle karşılaşan kadınların mücadelesini bir araya getiriyor. Öncü kadınlar, oy hakkı mücadelesinde çeşitli yöntemlerle seslerini duyurmuş; yazıları, eylemleri ve kamusal alandaki varlıklarıyla tarihsel bir dönüşümün önünü açmışlardır. Kitap, bu süreci mektuplar, gazete haberleri, kişisel anlatılar ve dönemin

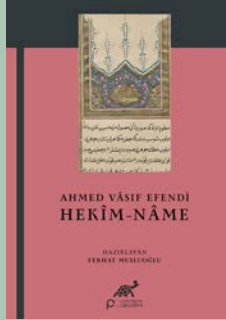

propaganda metinleri aracılığıyla takip ediyor. Kadınların, babalarının ya da eşlerinin “mülkü” olmaktan çıkarak temel yurttaşlık haklarına sahip bireyler hâline gelme süreci, çok yönlü bir anlatımla ortaya konuyor. (...)

Hekîm-nâme

Ahmet Vâsîf Efendi
Paradigma Akademi Yayınları

Hekîm-nâme, klasik Osmanlı süslü nesrinin biçimsel özelliklerini büyük ölçüde yansıtan; secîlerle örülmüş, edebî sanatlarla zenginleşmiş, Arapça ve Farsça terkiplerin yoğun biçimde kullanıldığı sanatlı bir metindir. Eser, hem dil ve üslup hem de muhteva açısından didaktik ve edebî yönleri bir arada taşıyan çok katmanlı eserdir. Eserde, alt sınıftan fakir bir adamın Melik’in kızına duyduğu aşk sebebiyle, imkânsız görünen bir hedef karşısında zühd, riyâzet ve hikmet yolunda; sabrın ve teenninin gölgesinde ferdî kemâle ulaşması, nihayetinde siyasal otoriteyi devralarak Melik’in konumuna yükselmesi anlatılmaktadır. Bu anlatı, bireysel ahlâkî kişinin hayatı ve devlet yönetimi üzerindeki

etkisini vurgulayan temsili bir yapı arz etmekte; klasik nasihatnâme ve siyasetnâme geleneğiyle benzer bir söylem geliştirmektedir.

B.aşk.a

Tene Değmeden Kana Karışır Aşk
Deniz Başbüyük
Destek Yayınları

Kadınların oy hakkı savaşımını İngilizce anlatan Kanada’da bir, Türkiye’de üç romanı bulunan yazar bu kitapta aşkı anlatıyor, fakat en sıradan şekilde akıllara gelen iki kişi arasındaki aşkı bir basamak olarak kullanıp ilahi birliğe varan b.aşk.a türlü bir aşkı... Gönül hep saf ve hazırdır. Marifet, aklı gönül yolundan çekeilmekte. Psikanaliz dalında duayen kabul edilen Neha Noyan, yıllar önce bir adamla yaptığı yazışmaları, kendisine hayran ve röportaj yapmak için can atan genç psikolog Altay’ın analiz etmesini ister. Bilim, edebiyat ve felsefe âşığı aynı ruh hizasında iki kişinin satranç tahtadaki yazışmaları, Altay’ı dostluk, aşk, insani zayıflıklar, ilahi üstünlükler üzerinden kendiyile ilgili büyük çözümler yapmaya teşvik eder. Tüm bu yazışmaların sonunda ise Altay’ı hiç ummadığı büyük bir sürpriz beklemektedir.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: MERVE ALTUN, KASTAMONU

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Bütün Dünya
Abone Servisi

Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11

Bütün Dünya

SABIHA ZİYA BENGÜTAŞ

Heykel yeteneğini gören İhsan Özsoy'un: "Sen, çocuğum evin temelini yapmadan çatıya çıkmışsın" sözleri ona cesaret verdi. Sanayi-i Nefise'nin "ilk kadın heykeltıraş öğrencisi" oldu. İki yıl süren hastalığı onu okulundan koparamadı. Avrupa'ya heykeltıraşlık eğitimine gitmek için açılan sınavda birinci oldu. "Sırf kadın olması dolayısıyla" yerine bir erkek öğrenci gönderildi. Gazi'nin Türker soyadını verdiği, Bandırma Gemisi'nin batırılacağını bildiren, Kurtuluş Savaşı'na maddi destek sağlayan Berç Keresteciyan'ın en büyük katkısı sunduğu Canonika'nın Taksim'de yapacağı Cumhuriyet Anıtı'na yardımcılık için açılan yarışmada birinci oldu. Yine kadın olduğu için engellendi. Öldüğünde Mustafa Kemal'i göz yaşlarına boğan Mustafa Necati'nin desteğiyle yurtdışına eğitime gönderilen ilk kadın heykeltıraş oldu. Kadınlı çalışmaya soğuk bakan Canonika'nın yerine Roma Güzel Sanatlar'da Luppi'nin öğrencisi oldu. Anıt heykel alanında çalışan, ulusal ve uluslararası sergilere katılan ilk kadın heykeltıraşımızdı. 1938'de iki ayrı yarışmada birinci geldi. İtalya'da tamamladığı Atatürk heykeli Washington Büyükelçisi Münir Erteğün'ün naaşını taşıyan gemiyle İstanbul'a sonra Ankara'ya getirildi. İnönü heykeli de Mudanya'ya dikildi.

